KANADA

PRZEWODNIK PO KANADZIE

Chociaż północną część kraju znamionuje wielki rozwój, to jednak większość ludności skupia się w pasie 200 mil szerokim wdłuż granicy południowej.

KANADA=Gęstość Zaludnienia

KANADA

Książkę niniejszą opracowało
TOWARZYSTWO OŚWIATY DLA DOROSŁYCH
na zlecenie
MINISTERSTWA KOPALŃ I ZASOBÓW.

1 9 4 9

SPIS RZECZY

Celem tej książeczki jest dopomożenie wam w szybkim i szczęśliwym przystosowaniu się do życia w nowym kraju. Służyć ona będzie jako powitanie was w Kanadzie i jednocześnie jako praktyczny przewodnik przez pierwsze tygodnie i miesiące waszego tutaj pobytu.

Kanadyjczycy są narodem w większości składającym się z immigrantów. Moi przodkowie przybyli do tego kraju przeszło sto lat temu. W owych czasach podróż do tego kraju była długa i uciążliwa i trudne warunki życia ich tu oczekiwały.

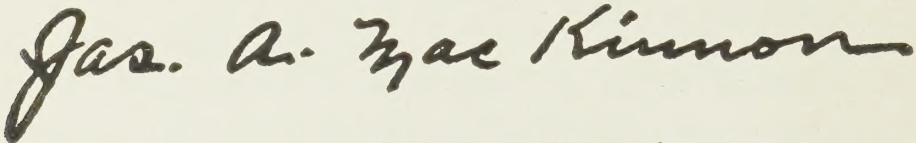
Czasy dawnych trudności minęły, lecz nie przeminęła żądza przygód i sposobność wielkich tutaj możliwości, które służyły za zachętę i natchnienie. Fundamenty Kanady zostały zbudowane, lecz naród jest młody a przyszłość jego pełna jest wszelakich możliwości. Przybyliście tutaj w czasie, kiedy najważniejsza praca ma być dopiero wykonaną.

Korzyści immigracyjne wzajemnie się równoważą. To, co Kanada ofiaruje wam w możliwościach — wy odpłacicie charakterem, zdolnościami, wyrobieniem fachowym tak, jak wielu innych przed wami to czyniło.

Być może, że przystosowanie się do nowego otoczenia nie obejdzie się bez trudności, lecz jestem pewny, że przekonacie się, że Kanada jest przyjem-

nym krajem. W jakiejkolwiek miejscowości nie zamieszkacie, znajdziecie tam nie tylko dobrych przyjaciół, ale i usługi rządu federalnego, prowincjonalnego i władz miejskich, a prywatne instytucje gotowe będą wam radzić i pomagać. Wiele z tych instytucji państwowych i prywatnych jest opisane w niniejszej książeczce.

W imieniu Rządu i społeczeństwa kanadyjskiego witam was, ufając, że w Kanadzie żyć będziecie w zdrowiu, szczęściu i pomyślności.

Minister Kopalń i Zasobów.

PRZEDMOWA

Książka "**Kanada**" nie opisuje wszystkiego, co każdy z was chciałby wiedzieć o kraju, który wybraliście za swoją ojczyznę. Wiele dowiedzieć się możecie tylko przez życie w Kanadzie i przez pozyskanie Kanadyjczyków za swych przyjaciół. Żywimy jednak nadzieję, że książeczka ta poda wam wiele korzystnych informacji i skieruje was do instytucji czy urzędów, które będą pomocne każdemu z was.

Planując i opracowując niniejszą książeczkę radzono się wielu ludzi i organizacyj. W szczególności zawdzięczamy wiele przedstawicielom Departamentu Immigracji, jak również Sekcji Informacji Ministerstwa Kopalń i Zasobów..

Zarząd i urzędnicy Kanadyjskiej Rady Obywatelskiej byli nadzwyczaj pomocni przy układaniu treści. Wśród tych, którzy podali szereg sugestji i korzystnych poprawek byli przedstawiciele następujących rządowych wydziałów i instytucji prywatnych: — Ministerstwo Zdrowia i Opieki Społecznej, Wydział Obywatelstwa Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, Ministerstwo Spraw Zagranicznych, Y.M.C.A., Y.W.C.A., Kongres Polonii Kanadyjskiej, Kanadyjski Kongres Pracy, Stowarzyszenie "Narodów Zjednoczonych", "Kościół Wszystkich Narodowości" w Montreal i Toronto, Ministerstwo Oświaty prowincji Ontario i Quebec, Narodowy Kanadyjski Komitet Pomocy Uchodźcom, byli pracownicy U.N.R.R.A., oraz działacze społeczni różnych organizacji.

Zebranie materjałów przeprowadził Charles Clay, ilustracje i okładkę wykonał Carter B. Storr.

Odpowiedzialność za wydanie książeczki i za zawarte w niej poglądy ponoszą członkowie Kanadyjskiego Towarzystwa Oświaty dla Dorosłych, pp.: E. A. Corbett, J. R. Kidd, Isabel Wilson, Douglas Clark, Redakcyjną pracę wykonała Isabell Wilson.

E. A. Corbett,
Dyrektor
Kanadyjskiego Towarzystwa
Oświaty dla Dorosłych

DRUK TYGODNIKA "ZWIĄZKOWIEC"
TORONTO — CANADA

PRINTED IN CANADA

KANADA

ROZDZIAŁ 1.

POZNAJEMY KANADĘ

Zadaniem tej książki jest powitać was w Kanadzie. Ponieważ przybyliście, żeby tu zamieszkać i zostać obywatelami, żywimy nadzieję, że będziecie się czuć tu tak dobrze, jak u siebie w domu i to w jak najkrótszym czasie. Oto garść informacji, które warto mieć w pamięci.

Pierwszym punktem wartym pamiętania jest to, że Kanadyjczycy różnią się między sobą tak samo, jak i mieszkańcy w każdej części świata. Podróżując po kraju, spotkacie różnego rodzaju ludzi. Jeżeli niektórzy z nich nie okażą się takimi jakich tu spodziewaliście się zastać, nie ulegajcie pierwszemu wrażeniu, że takim jest cały kraj. Na każdego Kanadyjczyka niezbyt serdecznego, znajdziecie wielu więcej takich, którzy są przyjacielscy, o otwartym sercu i będą chętni pomóc wam w każdej sprawie.

Nie potrzeba być w Kanadzie długo, by zauważyć, że do wielu spraw podchodzi się tu inaczej anizeli w Wielkiej Brytanii czy innych krajach Europy. Jest naturalnym objawem, że niejeden z was będzie zdania, że takie lub inne sprawy załatwia się tam lepiej anizeli w Kanadzie. Nic nie stoi temu też na przeszkodzie, byście w takim wypadku nie mogli wyrazić swej opinii. Zbyt pochopne jednak krytyko-

wanie zwyczajów innych ludzi może prowadzić do nieporozumień. My, Kanadyjczycy spotykamy się z tymi samymi problemami w naszym własnym kraju. Kiedy bowiem obywatel ze wschodniej Kanady osiedli się na prerjach, napotyka wiele rzeczy, które jego zdaniem możnaby ulepszyć. Podobnie zaś obywatel z zachodu, przybywając do Toronto, będzie się zapatrywał krytycznie na różne rzeczy czy sprawy i nie omieszka tego powiedzieć.

Taka wymiana krytyki nie jest szkodliwą, jeżeli głoszona jest z humorem. Niemniej jednak byłoby wskazanym, ażeby nowy przybysz w jakimkolwiek kraju zwrócił uwagę na to, żeby jego rozmowy nie składały się z samych jedynie krytyk i porównań tego kraju i jego zwyczajów z krajem, który opuścił.

Oczywiście, niemożliwością jest wymieniać tu wszystkie te rzeczy, które z początku dziwnie czy obco będą wyglądać. Pożytecznie będzie wspomnieć najpierw o transportacji w naszych miastach i miasteczkach, gdyż wielu przybyszom wyda się ona niezrozumiałą, a przecież transportacja jest jednym z pierwszych problemów z którym należy się zapoznać.

System transportacji różni się znacznie w całym kraju. Naogół w użyciu są tramwaje, elektryczne autobusy i autobusy zwyczajne. Większe miasta posługują się wszystkimi rodzajami pojazdów. Wchodzi się do nich zazwyczaj drzwiami przednimi, a wychodzi tylnymi. Czasem jednak jest inaczej. System transportacyjny posiada dwa lub trzy zgodne punkty. Wszędzie naogół sprzedaje się paski biletów, zwykle trzy lub cztery bilety za 25 centów.

Można jednak i za każdy przejazd płacić osobno gotówką. Taniej jest jednak kupić bilety w paskach, zatrzymując nieużyte bilety na przyszły raz. Opłata za przejazd w mieście nie jest pobierana od odległości. Tak samo płaci się za krótszy jak i za dłuższy przejazd. Jeżeli tramwaj czy autobus nie dochodzi do żądanego miejsca, a dochodzi tam inna linia, żąda się wtedy biletu przesiadkowego. W niektórych miastach można w ten sposób przejechać kilka mil trzema lub czteroma tramwajami za jednym biletem. Przejazd tramwajem lub autobusem poza granice miasta, wymaga jednak dodatkowego biletu.

Przybyszowi w jakimkolwiek nowym kraju, warto jest przyjąć słowa ostrzeżenia. Tak w Kanadzie, jak i gdzieindziej są ludzie, którzy żyją ze sprytu. Ich postępowanie nie zawsze jest uczciwe, bez względu na to, czy się znajduje w zgodzie czy w rozbieżności z prawem. Łatwo więc przybysza spotkać może przygoda poznania takiego człowieka. Dlatego też zanim poweźmie się decyzję przeważnie w sprawach pieniężnych, należy najpierw zasięgnąć życzliwej porady. Otrzymać ją można od miejscowego kierownika banku lub takiego obywatela, który znany jest z uczciwości. W niektórych osiedlach działa organizacja pod nazwą "The Better Business Bureau". Ma ona specjalne metody w wykrywaniu nieuczciwych propozycji, a co najważniejsze daje takie porady bezpłatnie.

Nie należy płacić komukolwiek za wyrobienie świadectwa obywatelstwa. Jak należy postąpić, ażeby otrzymać obywatelstwo, opisane jest w ostatnim rozdziale niniejszej broszury. Można również otrzymać kompletne informacje pisząc do "Citizen-

ship Branch, Department of the Secretary of State, Ottawa".

Jeżeli jesteście urodzeni w Europie i pragniecie sprowadzić do Kanady swoich krewnych i przyjaciół, piszcie po informacje do Immigration Branch, Department of Mine and Resources, Ottawa. Należy pamiętać, że tylko właściwi urzędnicy mogą załatwić wydanie zezwoleń na wjazd do Kanady. Obietnice prywatnych ludzi, którzy będą wam ręczyć, że dostaną wizy na ich wjazd do Kanady, są absolutnie bez wartości.

W Kanadzie można podróżować, bez noszenia przy sobie jakichkolwiek dokumentów osobistych. Jeżeli zachodzi potrzeba okazania dokumentów, stwierdzających tożsamość, np. przy spieniężeniu czeku lub przekazu, okazuje się zazwyczaj prawo jazdy, listy osobiste, lub innego rodzaju poświadczenia, stwierdzające tożsamość.

Trafiają się jednak wypadki w życiu większości Kanadyjczyków, że muszą oni okazać się dokumentem oficjalnym. Zazwyczaj wystarczy przedstawienie świadectwa urodzenia. Jeżeli nie posiada się kanadyjskiego świadectwa urodzenia, a przybywa się z Europy, posiada się paszport, czy innego rodzaju równoważny dokument, na podstawie którego przybyło się do Kanady. Przechowujcie uważnie ten paszport, ponieważ, aż do czasu otrzymania świadectwa obywatelswa, będzie on w razie potrzeby najważniejszym dokumentem osobistym.

Prawdopodobnie spotkacie Kanadyjczyków, którzy znają wasz kraj ojczysty. Setki tysięcy ich służyło bowiem w czasie drugiej Wojny Światowej poza oceanem i byli oni przyjmowani mile w do-

mach nietylko w Wielkiej Brytanii, ale i na kontynencie Europy. Dlatego też wielu Kanadyjczyków związanych jest węzłami przyjaźni z ludźmi w tych krajach, w których przebywali lub walczyli. Wielu z nich pożeniło się w Europie. W listach do Kanady opowiadali rodzinom i przyjaciołom o ludności i ich obyczajach w starym kraju. Nigdy przedtym nie było tylu Kanadyjczyków w bliskiej styczności z Europą. Ten fakt dopomoże wam czuć się lepiej. Rozmawiając z takim Kanadyjczykiem przekonacie się, że zna on wasze obyczaje i rozumie, że czujecie się tu narazie obco czy nieswojo. Oni też mogą być najbardziej odpowiednimi ludźmi, którzy potrafią wytłumaczyć wam różnice między starym a nowym światem.

Zapewne wielu z was widząc Kanadę po raz pierwszy, poweźmie opinię, że Kanada jest bardzo zamerykanizowana. Tak wygląda pozornie. Kanadyjskie miasta, sposób życia niewątpliwie znajdują się pod wielkim wpływem Stanów Zjednoczonych z powodów bliskiego sąsiedztwa. Prawie, że nie spotyka się Kanadyjczyka, któryby nie miał krewnych w Ameryce. Słyszy się jak ludzie w Kanadzie dyskutują o polityce Stanów Zjednoczonych, jakby to oni sami brali udział w wyborach na prezydenta. Jest to zwykły objaw i na to nie ma rady, gdyż ten olbrzymi i przyjacielski sąsiad wpływa na sposób zycia i wywiera wpływ na poglądy w niektórych sprawach.

Lecz nikt nie powinien zapominać o więzach, jakie łączą Kanadę z Brytyjską Wspólnotą Narodów. Kanada jest drugim co do znaczenia narodem w tej Wspólnocie. I dumną jest ze swego udziału w jej

budowie i rozwoju. W dwuch wojnach światowych, Kanada bez wahania stanęła razem z Wielką Brytanią i innymi Dominiami. Tradycje brytyjskie przejawiają się w wielu fazach życia kraju. Kanadyjczycy uważają, że te tradycje uchroniły Kanadę od wielu krańcowości amerykańskiej cywilizacji.

Kanada jest w niezwykłym położeniu. Jest jedynym krajem w świecie, który tak doskonale rozumie dwa wielkie angielskim językiem mówiące narody: — Stany Zjednoczone i Wielką Brytanię. Prowadzi to czasem do pozornych sprzeczności. Kanadyjczyk może być jednego dnia oburzony, gdy Amerykanin będzie krytykował Brytyjczyków, a następnego dnia może być zirytowany, jeżeli posłyszy Brytyjczyka krytykującego Amerykanów. Sam uważa jednak, że wolno mu krytykować obydwóch.

Kanadyjczycy żywią nadzieję, że polubicie Kanadę, że będziecie tu żyć szczęśliwie i pomyślnie. Życzą oni wam dobrze tak ze względu na was samych, jak i na Kanadę. Należy też pamiętać, że oprócz Eskimosów i Indjan, wszyscy są tutaj imigrantami, albo ich potomkami. To samo uczucie obcości, które wy możecie odczuwać obecnie, przeżywało wielu z tych ludzi, których widzicie każdego dnia na ulicach czy w fabrykach. Oni nauczyli się jednak myśleć, że należą do tego społeczeństwa. Kanadyjczycy mają nadzieję, że i każdy z was wkrótce będzie czuł to samo.

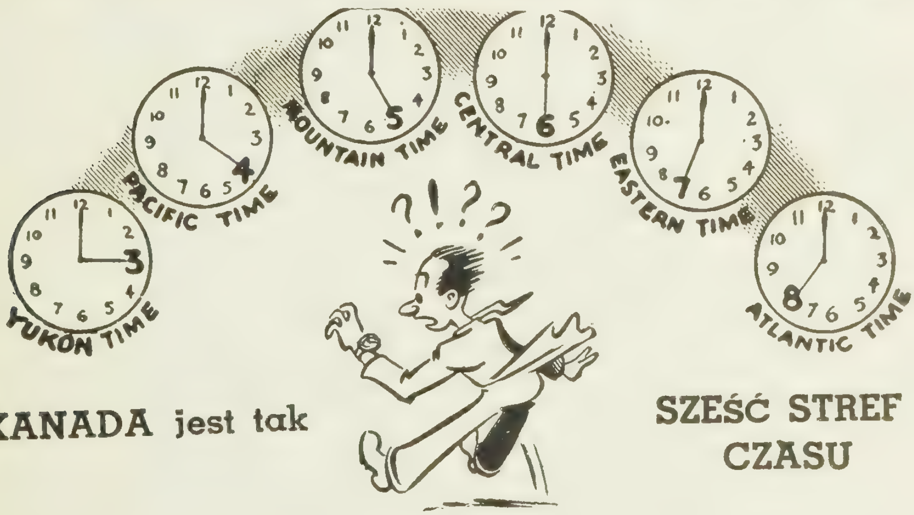
ROZDZIAŁ 2.

OD MORZA DO MORZA

Kanada zajmuje górną część kontynentu Ameryki Północnej, rozciąga się od Atlantyku do Pacyfiku, a na północy opiera się o ocean Lodowaty. W jej granicach znajdują się prawie wszystkie formacje gleby, a klimat jej jest znacznie zróżniczkowany. Co do wielkości obszaru, Kanada jest trzecim największym krajem w świecie; jedynie Rosja i Chiny są większe.

Pewne wyobrażenie o ogromie przestrzeni jaką zajmuje Kanada daje fakt, że mamy tu pięć słonecznych stref czasu. Jest i szósta strefa, przypada ona jednak już na ocean Spokojny. Gdy naprzykład w Halifax jest godzina dwunasta o północy, mieszkańcy miasta Vancouver dopiero idą do teatru czy kina, gdyż tam jest dopiero godzina 8-ma wieczorem. (Porównaj ilustracje zmiany godzin).

W 1867 roku w okresie Konfederacji, Kanada składała się z czterech tylko prowincji: Quebec, Ontario, New Brunswick i Nova Scotia. New Brun-

KANADA jest tak **SZEŚĆ STREF CZASU**

swick i Nova Scotia, oddzielone były od centralnej Kanady, rozciągającym się na wiele mil trudnym do przebycia terytorium. Na zachód od Wielkich Jezior rozciągały się prerie, wówczas prawie zupełnie nie zamieszkałe. Pozostająca na wybrzeżu Pacyfiku kolonia British Columbia, była całkowicie odosobniona pasmem Gór Skalistych.

To też zadaniem stojącym przed kanadyjskimi mężami stanu, było połączyć te oddzielnie żyjące obszary w jedno państwo. Pierwszym praktycznym krokiem ku temu było wykończenie w 1885 roku transkontynentalnej linii kolejowej. Wybudowanie jej umożliwiło rozwój osadnictwa i wykorzystanie naturalnych bogactw.

Gdy mówimy o zasobach Kanady, mamy na myśli przede wszystkim pszenicę, budulec, minerały i rybostan. Kanada produkuje to wszystko w olbrzymich ilościach i eksportuje na rynek światowy. Futra, które były podstawą bytu pierwszych osadników w kolonii francuskiej, stanowią nadal poważny czynnik gospodarczy, lecz nie są uważane za główne źródło bogactw.

Najbardziej znanym produktem rolnictwa kanadyjskiego, tak co do ilości i jakości, jest pszenica. Jednakże produkcja owsa i jęczmienia jest co raz to większa. Za jeden z najwspanialszych widoków w kraju, uważa się moment masowego ładowania zbóż na okręty przybijające do wybrzeży jeziora Superior. Nie należy zapominać jednak, że wyrób serów, produkcja bekonów, jabłek, uprawa buraków cukrowych, tytoniu i ziemniaków, stanowią ważny współczynnik bogactwa kraju.

Jakkolwiek podstawą gospodarki kraju jest

rolnictwo, to tylko około jedna siódma część ogólnego obszaru kraju nadaje się całkowicie lub częściowo pod uprawę. W 1941 roku było 734,760 produkujących farm w całym kraju. Z ogólnej liczby mieszkańców zajętych pracą zarobkową, tylko 31.7% było zatrudnionych w rolnictwie.

Około milion mil kwadratowych Kanady jest pokryte lasami. Największe lasy, dostarczające budulca znajdują się w British Columbia. Najsłynniejszym drzewem budulcowych zachodnich wybrzeży jest jodła "Douglas Fir" i cedr „B. C. Cedar'. Niektóre z tych olbrzymów cedrowych były maleńkimi sadzonkami w czasie, gdy Ameryka została odkryta.

Olbrzymia część wycinanego drzewa w Kanadzie idzie na produkcję papieru gazetowego. Pierwsze papiernie zostały zbudowane już w 1886 roku. Jakkolwiek znaczna część drzewa na papier jest eksportowana w stanie surowym, to większa część jednak jest przerabiana w Kanadzie. W roku 1946 Kanada wyprodukowała więcej niż połowę zapasów drukarskiego papieru w świecie.

Kanada, podobnie jak Stany Zjednoczone, zmarnowała wiele swoich bogactw leśnych. Obecnie rozpoczyna się już racjonalną gospodarkę drzewostanem metodą systematycznego, naukowego cięcia, stosując sposoby ochronne od lat wypróbowane w krajach skandynawskich, w Czechosłowacji, we Francji i w innych państwach Europy.

Gorączka złota odkrytego w Yukon w 1898 roku, zwróciła uwagę świata na kanadyjskie bogactwa mineralne. Wątpić jednak należy, by kiedykolwiek jeszcze znalezione zostały tak sensacyjne złoża czystego złota na powierzchni, jak wówczas. To

też szeregi awanturniczych poszukiwaczy złota z Dawson City, zastąpione zostały przez wytrwałych badaczy, którzy przeszukują i badają rejony północne w poszukiwaniu żył złota w skalistych formacjach idących w głąb. Tak powstały głębokie kopalnie złota, które wyprodukowały już niezmierne bogactwa i to nie tylko produkując złoto i srebro, ale również nikiel, na który Kanada ma prawie monopol, a także miedź, ołów i cynk. Trail w British Columbia, Sudbury, Cobalt, Porcupine w prowincji Ontario, God's Lake w Manitoba, Yellowknife w North West Territories i Rouyn w Quebec — oto słynne z kopalń nazwy miejscowości. Często słyszeć będziecie nazwy tych miast, wymieniane przez Kanadyjczyków.

Kanada produkuje także w znacznych ilościach aluminium, azbest, gips, mikę i wiele innych minerałów. Olbrzymie pokłady rudy uranowej w okolicy Great Bear Lake, przejęte zostały na własność państwa ze względu na ich ważność w tym wieku atomowym.

W prowincji Alberta została odkryta ropa naftowa. Obecne odkrycia nowych bogactw złóż wskazują na wielkie możliwości rozwoju przemysłu naftowego. Na zachodzie i wschodzie Kanady, znajdują się także bogate złoża węglowe. Są one jednak tak odległe od okręgów przemysłowych, że węgiel amerykański skutecznie konkuruje z nimi na kanadyjskim rynku.

Około 60 różnych gatunków ryb poławianych jest w wodach kanadyjskich. W 1945 roku rybacy sprzedali swe połowy za sumę 113,690,000 dolarów.

Przy wschodnich wybrzeżach ciągnie się sze-

roki pas płytkich wód, znanych jako kontynentalna ławica. Chociaż prąd idący od Labradoru utrzymuje niską temperaturę wody, to jednak słońce przebija do dna i zezwala na wzrost roślinności morskiej, stanowiącej pożywienie dla ryb. Rybołóstwo na Pacyfiku chociaż nie rozporządza takim obszarem jak na wschodzie, jest jednak bardziej produktywne. Połowy ryb w wodach wewnętrznych kraju, jak to w Wielkich Jeziorach, w jeziorach prowincji Manitoba, Saskatchewan, Alberta i Northwest Territories, gdzie łapie się i konserwuje na wywóz białą rybę "whitefish", pstrągi i inne gatunki słodkowodne, stanowi oddzielną i poważną gałąź gospodarki kraju.

Rozwój gospodarczy Kanady w przeszłości polegał głównie na sprzedaży tych produktów. Na eksport składał się bowiem głównie wywóz żywności i surowców. W wyniku dwuch wojen światowych, Kanada stała się jednak krajem uprzemysłowionym. To też uwypukliło znaczenie wód jako siły dostarczającej energji elektrycznej. W 1947 roku około 3/4 przemysłu kanadyjskiego posługiwało się w ten sposób wytworzoną siłę popędową. Oprócz już wykorzystanych sił wodnych, posiadamy niezmierne możliwości dalszego rozwoju w tej dziedzinie.

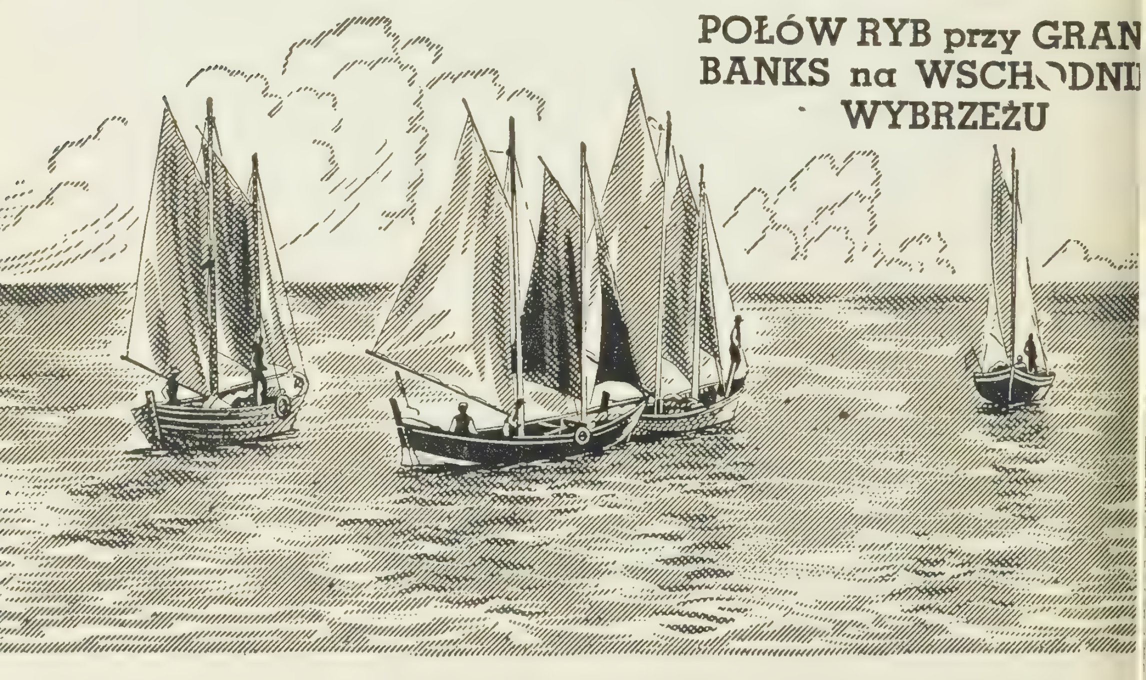
Niezawodnie ciekawi każdego pochodzenie rasowe i narodowościowe prawie 13 milionów mieszkańców Kanady. Najliczniejsza grupa mieszkańców, licząca około 5½ miliona, wywodzi się z Wysp Brytyjskich. Największą następną grupą są Francuzi kanadyjscy. Prawie 3½ miliona — to potomkowie kolonistów, którzy osiedlili się nad brzegami rzeki

St. Lawrence (św. Wawrzyńca), gdy Kanada jeszcze należała do Francji.

Każdy kraj europejski reprezentowany jest w reszcie liczby mieszkańców. Większość z nich przybyła w fali wielkiej imigracji na początku obecnego stulecia. Jednak i znacznie wcześniej osadnicy pochodzący z kontynentu przybywali tu, pomagając budować Kanadę. Spis ludności z 1941 roku wykazuje, że największymi ugrupowaniami narodowościowymi z urodzenia lub pochodzenia są: Niemcy (465,000), Ukraińcy (305,000), Skandynawowie (244,000), Polacy (167,000), i Włosi (112,000). Za tymi większymi ugrupowaniami idą: — Rosjanie, Węgrzy, Finowie, Austrjacy, Belgijczycy, Rumuni, Jugosłowianie, Grecy i Bułgarzy.

W Kanadzie zamieszkuje także przeszło 34,000 Chińczyków i około 23,000 Japończyków. Są także małe ugrupowania Hindusów nad Pacyfikiem (około 1,500).

Zapewne niejeden z czytelników pragnie wie-

POŁÓW RYB przy GRAN BANKS na WSCHODNI WYBRZEŻU

dzieć coś o pierwszych mieszkańcach Kanady, o Indianach. Twierdzenie, że rasa ta wymiera, jest mylne. Być może, że jest ich mniej, aniżeli wówczas, gdy przybyli tu pierwsi osadnicy. Liczba Indian w Kanadzie wzrasta ciągle w wieku 20-tym. W 1945 roku obliczano ich na około 135,000, rozrzuconych po wszystkich prowincjach i na obszarach North-west Territories. Większość Indian żyje w specjalnych rezerwatach. Zostały one przeznaczone dla nich wtedy, gdy Indianie zrzekli się swych starodawnych uprawnień do całości kraju. Otrzymują oni pomoc od rządu przy uprawie ziemi w rezerwatach rolniczych, zapomogi pieniężne oraz pomoc w innych działach ich zajęć. Wszelkie ich sprawy podlegają administracji Ministerstwa Kopalń i Zasobów.

Eskimosi w Kanadzie żyją przeważnie na północnym skraju stałego lądu, na różnych wybrzeżach wysp Północnego Archipelagu i nad Hudson Bay. W czasie ostatniego spisu ludności było ich nieco więcej niż 7,000. Zaopatrują się oni w żywność i odzież polując na morskie ssaki. Niektórzy Eskimosi, żyjący w głębi lądu, polują także na jelenie (caribou). Utrzymywane są dla nich w tych arktycznych okolicach stałe posterunki opieki lekarskiej.

Kanada korzystała ze zdolności i pracy wielu ludzi, budując ten kraj takim, jak on jest obecnie. Przez okres lat osiemdziesięciu od czasów Konfederacji, poszczycić się może wielkimi osiągnięciami. Doznawała jednak i wielkich rozczarowań. Swego czasu wierzono, że liczba jej mieszkańców dorówna kiedyś ilości mieszkańców w Stanach Zjednoczonych. Obecnie widzimy naszą sytuację jaśniej. Nie-

które olbrzymie tereny kraju, produkują bogactwa mineralne, budulec, futra, lecz ziemia tam nie będzie w stanie wyżywić wielkiego osadnictwa. W rzeczywistości najwięcej Kanadyjczyków żyje i pracuje na obszarze nie szerszym niż 200 mil, ciągnącym się wzdłuż granicy amerykańskiej. Pas ten w niektórych częściach kraju jest już co prawda znacznie szerszy i poszerza się z każdym rokiem. Pomimo jednak, że potrzebujemy tu wiele więcej ludności, któraby przyczyniła się do zagospodarowania i wykorzystania bogactw naturalnych kraju, to ludność Kanady nie będzie nigdy proporcjonalną do olbrzymiej jej powierzchni.

ROZDZIAŁ III.

PODZIAŁ KANADY NA REGIONY

Kanadę dzielimy na pięć głównych regionów. Regiony te różnią się znacznie co do gleby, klimatu i bogactw mineralnych. Wszystkie one ciągną się wpoprzek granic prowincji. Regiony te są: 1. Nadmorski, 2. Kanady Centralnej, 3. Prowincji Preriowych, 4. Gór Skalistych, 5. Obszaru Północnego.

Okolica Peace River w British Columbia i Alberta, uważana jest często za samodzielny region.

W regionie nadmorskim leżą trzy prowincje atlantyckie: Prince Edward Island, Nova Scotia i New Brunswick. Prowincje te pierwotnie w wieku 17-tym i 18-tym zamieszkałe były przez Francuzów, ale po zwycięstwie Anglików w 1759 roku, rozpoczęli osiedlać się tu Brytyjczycy. Od roku 1783 poczęli tu przybywać w znacznej ilości uchodźcy, nie mogący się pogodzić z rewolucją w Ameryce. Znani byli jako United Empire Loyalists (Lojaliści Zjednoczonego Imperium Brytyjskiego) i woleli oni rozpoczynać pionierską pracę na nowym lądzie, by należeć do Wielkiej Brytanii, a nie pozostać obywatelami państwa, które uważali za twór rebeliantów. Przez wiek 19-ty i początek 20-go, przybywała do tych prowincji głównie imigracja z Wielkiej Brytanii. To też pozostała tu mocno wkorzeniona tradycja i obyczaje Szkotów, Irlandczyków i Anglików.

Prowincje nadmorskie tworzą najbardziej ujednostajniony obszar geograficzny Kanady. Ta część kraju, z wyjątkiem Prince Edward Island, początkowo pokryta była wielkimi lasami i chociaż znaczna

ich część została wykarczowana pod uprawę, to znajdują się tam jeszcze wielkie obszary leśne. Dlatego też farmy tamtejsze mają mało akrów ziemi uprawnej. Nadmorski region posiada długie wybrzeże oceaniczne, dlatego też rybołóstwo jest szczególnie rozwinięte. Nova Scotia, posiada także bogate złoża węgla i dobrze prosperujące kopalnie. Ponieważ ruda żelazna łatwo może być tu sprowadzana z New Foundland, przemysł stalowy jest także dość rozwinięty.

W każdej z tych prowincji jest trochę fabryk, lecz związane są one głównie z przetworami rybnymi i płodami rolnymi oraz obróbką drzewa. Zima w tych okolicach jest długa z dużymi opadami śnieżnymi, lecz mrozy nie są tak dokuczliwe jak w innych częściach Kanady, a lato jest umiarkowane i przyjemne.

Drugi region znany jest jako Kanada Centralna. Składają się nań olbrzymie prowincje Quebec i Ontario. Prowincja Quebec jest uważana za najstarszą część Kanady, ponieważ Francuzi poczęli się tu osiedlać już od 1608 roku. Quebec jest niejako narodem wśród narodu. Kocha on swoją starą kulturę i religię i swe prawne instytucje. Ontario zamieszkałe jest przeważnie przez ludność mówiącą po angielsku. Tak jak nadmorskie prowincje, Ontario wchłonęło znaczną część brytyjskich lojalistów, o których wspominaliśmy wyżej. Tu też napływała w początkach 20-go stulecia w przeważającej mierze imigracja z Wysp Brytyjskich.

Region Kanady Centralnej posiada najbardziej zrównoważoną ekonomię w kraju. Farmy w tych obydwu prowincjach produkują różnorodne płody:

zboże, bydło, nabiał, drób, jarzyny, owoce i tytoń. W znacznej części Quebec i we wschodniej części Ontario, farmerzy ciągną znaczne zyski z produkcji i ze sprzedaży cukru i syropu klonowego. Centralny region jest silnie uprzemysłowiony, to też w roku 1946 wyprodukowano tu 68% wszystkich przemysłowych wyrobów Kanady, począwszy od automobili, elektrycznych aparatów, płyt stalowych, przetworów rolnych, narzędzi rolniczych, a skończywszy na wszelkiego rodzaju wyrobach chemicznych.

Sekcja regionu, na którą składa się Quebec, produkuje prawie czwartą część produktów nabiałowych, dostarcza połowę masy drzewnej do przeróbki na papier i połowę papieru gotowego produkowanego w Kanadzie, wytwarza też prawie połowę wodnej energji elektrycznej. Tu też znajduje się 3/4 kanadyjskiego przemysłu tkackiego.

Więcej niż połowa ludności Kanady zgrupowana jest w tej części prowincji Quebec i Ontario, które leżą w centralnym regionie. Zimą są tu znaczne opady śnieżne. W południowych stronach często spadają one w formie marznącego deszczu. Lata są upalne w obydwu prowincjach lecz w miesiącach wzrastania roślinności jest zazwyczaj dość opadów.

Trzecim regionem są prerie prowincji Manitoba, Saskatchewan i Alberta. Obszary te zostały udostępnione dzięki działalności dwu wielkich firm handlującymi futrami: — Hudson Bay Company, założonej jeszcze w 1670 roku i North West Fur Trading Company, zorganizowanej w sto lat później.

Osadnictwo rozpoczęło się w 1812 roku, z chwilą przybycia tu pionierów Selkirka nad rzekę Red River, w okolice obecnego Winnipegu. Osadni-

ctwo stąd w wolnym tempie posuwało się dalej aż do chwili ukończenia linji kolejowej Canadian Pacific Railway w 1885 roku. Od tego czasu osiedliło się w tym regionie około dwa i pół miliona ludzi. Przybyli oni tu z wielu krain. Jest wśród nich reprezentowany prawie każdy naród europejski. W Winnipegu, tej metropolji Prerji, mówi się bez mała 40 językami.

Te tak zwane "nagie stepy" obejmują prawie 200,000 mil kwadratowych obszaru, a w Saskatchewan i Alberta są one rzeczywiście zupełnie bezdrzewne — jedynie gdzie niegdzie napotyka się drzewa zasadzone już ręką farmera, któremu w tej pracy z pomocą wydatną przychodzą władze rządowe. Naturalne zalesienie napotkać można jedynie w pagórkowatych okolicach typu Cypress Hills. Ziemia podzielona jest tu w działki po 160 akrów, zwane tu ćwiartkami sekcji, pełna sekcja obejmuje 640 akrów. Wielu farmerów gospodarzy tu nad dwu lub więcej ćwiartkach, używając do uprawy gruntu maszynerji ciągniętej przez traktory.

Głównym zbiorem jest tu pszenica. Napotyka się jednak coraz częściej już pola obsiane żytem, jęczmieniem, owsem i lucerną. Bardziej na północy jest więcej tych farm prowadzących gospodarkę mieszaną. Gospodarstwa tego typu są uważane za bardziej pożądane i zdrowe, dlatego, że byt farmera i jego rodziny nie jest całkowicie uzależniony od jednego zbioru. W Alberta, u podnóża gór, prowadzona jest na wielką skalę hodowla bydła, owiec i koni. W sztucznie nawadnianych niektórych częściach Alberty uprawia się także coraz to więcej buraków cukrowych.

Wielu z was zapewne słyszało o terenach "Peace River Country", które leżą częściowo w północnej Albercie, a częściowo w północnej części prowincji British Columbia. Obszar ten jest słynny z niezwykle urodzajnej ziemi. Jakkolwiek oddalony jest on jeszcze o przeszło 200 mil na północ od Edmonton, stolicy Alberty, to produkuje najróżnorodniejsze płody rolnicze. Na specjalną uwagę zasługuje fakt, że rządowa farma doświadczalna w miejscowości Beaver Lodge udowodniła, że można tu hodować z powodzeniem nawet jabłka i krzewy owocowe.

W prowincji Manitoba, Saskatchewan i Alberta, zimy są zazwyczaj bardzo ostre. W południowej Albercie jednak, ciepłe wiatry, wiejące z poza Gór Skalistych często w zimie przerwą okres ostrych mrozów, sprowadzając dni o temperaturze prawie wiosennej. Lata są upalne i często panuje tu posucha, szczególnie w środkowych i południowych częściach tych trzech prowincji.

Czwarty region obejmuje Góry Skaliste (Rocky Mountains), a więc przeważnie prowincję British Columbia. Główny przypływ imigracji rozpoczął się i tu po zbudowaniu drogi żelaznej przez Canadian Pacific Railway. Przybywali przeważnie Brytyjczycy, chociaż podobnie jak i w stepowych prowincjach, znajduje się tu ludność reprezentująca różne narody europejskie. W znacznej liczbie reprezentowani są tu także i Azjaci.

Doliny rzek Fraser, Columbia, Thompson, Okanagan i Kootenay, stanowią ważny obszar osadniczy pomiędzy pasmami gór.. Największą z nich jest dolina rzeki Fraser. Żyzne ziemie każdej z tych dolin nadają się pod uprawę jarzyn, ziemniaków i owo-

ców. Dolina Okanagan jest szczególnie słynna z olbrzymich zbiorów doskonałego gatunku jabłek. Z wyjątkiem szczytów górskich, prawie cały region Gór Skalistych jest zalesiony, to też około 60% dochodów czerpie British Columbia z przemysłu drzewnego. Kopalnie i rybołóstwo również stanowią poważny czynnik w życiu gospodarczym tego regionu.

Klimat jest tu różnorodny. Obszary położone w głębi lądu, mają ostre zimy ze znacznymi opadami śniegu — pora letnia jest natomiast upalna. Okolice nadbrzeżne, znajdujące się w zasięgu prądu japońskiego, mają za to długie i bardzo przyjemne miesiące letnie.

Piątym i największym regionem geograficznym jest część Kanady, znana pod nazwą Kanadyjskiej Północy (Canada's Northland). Przeszło połowa prowincji Quebec i Ontario, trzy piąte prowincji Manitoba, jedna trzecia część prowincji Saskatchewan, północno - wschodnia część Alberty, całe terytorium Yukon i tak zwane North West Territories, skła-

GÓRY SKALISTE

dają się na ten największy region. Obejmuje on bowiem połowę całego obszaru Kanady. Falisty teren, zlekka jedynie pokryty glebą jest nieurodzajny. Olbrzymie te przestrzenie są bogato zalesione, poprzerzynane licznymi rzekami i jeziorami różnych wielkości, w których pełno jest ryb gatunku "whitefish" i pstrągów. Głównym jednak bogactwem tego regionu są olbrzymie złoża minerałów, znajdujących się w obfitości szczególnie w najstarszych na świecie formacjach skał, znanych pod nazwą formacji pre-kambryjskich.

Jedynie Eskimosi, handlarze futer, misjonarze, policja, obsługa stacji radarowych i meteorologicznych zamieszkuje przez cały rok na tej odległej północy. Ze zdumieniem niektórzy ludzie przyjmują wiadomość, że w kole arktycznym istnieje możliwość hodowania jarzyn i kwiatów, dochodzących tu często do olbrzymich rozmiarów. Możliwe to jest z tego powodu, że przez trzy miesiące operuje tu bez przerwy słońce, a tająca w cieple słonecznym ziemia, wydaje dosyć wilgoci rosnącym roślinom. Zimy jednak są tu długie i ciemne, podczas których słońce jedynie nisko i na krótko ukazuje się na horyzoncie.

Od przeszło pięćdziesięciu lat okręty parowe, przewożące pasażerów, prują wody rzeki Mackenzie i jej dopływów. W lecie taka podróż okrężna od fortu MacMurray nad rzeką Athabasca do ujścia Mackenzie w oceanie Lodowatym, trwa miesiąc czasu i jest wygodna i przyjemna.

W okresie jednak ostatnich dwudziestu lat, samoloty odgrywają coraz to poważniejszą rolę w transportacji i rozwoju kanadyjskiej północy.

ROZDZIAŁ IV.

RZĄD W KANADZIE.

Kanada jest federalnym związkiem dziewięciu prowincji. Każda prowincja ma własny parlament, jak również jest krajowy federalny parlament w Ottawie.

Konstytucja Kanady tylko częściowo opiera się na spisanym akcie. Jej część nie pisana, opiera się na tradycji walki o wolności obywatelskie, przeniesionej tu z Wielkiej Brytanii. Stamtąd zaczerpnęliśmy bowiem te zasady parlamentarnej demokracji. Zawdzięczamy wiele również tym narodom, które podobnie walczyły o podstawowe prawa człowieka i obywatela.

Parlamentarna demokracja rozwinięta w Anglii poprzez długie stulecia, opiera się przeważnie na zwyczajach i tradycji. Te zwyczaje i tradycje posiadają moc prawa. Na ich podstawie wybrani posłowie do parlamentu kontrolują rząd.

Pisaną częścią konstytucji Kanady jest "Statut Brytyjskiej Północnej Ameryki" z roku 1867, (British North America Act" of 1867). Statut ten, uzupełniany od czasu do czasu, określa warunki, na zasadzie których prowincje połączyły się, tworząc jedną całość. Kanadyjczycy zwykle nazywają ten statut pierwszymi literami pełnej nazwy "B.N. A. Act".

Według praw zawartych w B.N.A.Act, rząd federalny z siedzibą w Ottawie ma pieczę nad sprawami ogólno - państwowymi jak np.: obrona kraju, sprawy zagraniczne, obieg pieniądza i związa-

na z tym organizacja banków, oraz transportacja. Prowincje posiadają pełną kontrolę nad wszelkiego rodzaju sprawami lokalnymi, samorządami i jurysdykcja ich rozciąga się na takie działy jak praca, oświata, opieka społeczna i różnego rodzaju ubezpieczenia.

Nad niektórymi działami, jak np. nad rolnictwem, tak rząd prowincjonalny jak i federalny sprawują opiekę i kontrolę. Sprawą ubezpieczeń od bezrobocia po odpowiedniej zmianie w konstytucji, zajął się Rząd Federalny na podstawie specjalnej umowy z prowincjami.

Statut B. N. A. stara się rozdzielić dokładnie zakres uprawnień Rządu Federalnego i prowincji. Przeprowadzenie dokładnego podziału okazało się jednak niemożliwym. W przeciągu ubiegłych lat powstawały co do tego niejednokrotnie ostre spory. Sądy najwyższe, które rozpatrywały te spory, zazwyczaj wydawały swą decyzję na korzyść prowincji. Dlatego też obecnie posiadają one o wiele większe uprawnienia, aniżeli przewidziane to było w pierwotnej umowie konfederacyjnej. Pamiętać jednak należy, że w wypadkach niebezpieczeństwa zagrażającego całemu narodowi jak np. w wypadku wojny, rząd federalny otrzymuje bardzo szerokie uprawnienia. Może też on przez cały okres trwania stanu wyjątkowego wkraczać w dziedzinę kompetencji prowincji.

Statut B.N.A. uchwalony był przez parlament brytyjski i tylko ten parlament może go zmieniać, co czyni zresztą zawsze na żądanie parlamentu Kanady. Parlament Wielkiej Brytanii chętnie zrzekłby się tego przywileju, gdyby Kanadyjczycy opracowa-

li inną metodę wprowadzania zmian do swej konstytucji.

System parlamentarny naszego kraju opiera się na zasadzie odpowiedzialności rządu przed parlamentem. Jest on wzorowany na systemie brytyjskim. Innymi słowy oznacza to, że decyduje o wszystkim społeczeństwo. Ministrowie Korony, którzy sprawują rządy, są odpowiedzialni przed reprezentantami społeczeństwa, wybranymi w nieskrępowanych wyborach. Nikt nie może być ministrem Korony, jeżeli nie jest równocześnie członkiem parlamentu.

Parlament Kanady składa się z Króla, (reprezentowanego w Kanadzie przez Wicekróla lub Generalnego Gubernatora, który jest wyznaczany z nominacji rządu kanadyjskiego), Senatu i Izby Gmin.

Chociaż Senat jest tak zwaną Izbą Wyższą, jego uprawnienia są znacznie mniejsze niż Izby Gmin. Członkowie Senatu nie są wybierani, lecz wyznaczani dożywotnio przez Generalnego Gubernatora, za poradą premiera. Żaden projekt ustawy dotyczący wydawania grosza publicznego ,nie może być zgłoszony w Senacie. Wszystkie projekty takich uchwał mogą być zgłoszone jedynie w Izbie Gmin. Senat jednak musi zatwierdzić każdą ustawę, zanim będzie ona prawomocną.

Ośrodkiem więc demokratycznej władzy jest Izba Gmin, składająca się z 255 posłów. Powszechne wybory członków Izby Gmin, muszą odbywać się przynajmniej raz na pięć lat. Wszyscy obywatele, którzy ukończyli 21 lat, są uprawnieni do głosowania. W ostatnim rozdziale tej książki podane są

przepisy, w jaki sposób otrzymać można obywatelstwo i mieć prawo głosu. Jednakowoż poddany brytyjski, który nie jest obywatelem Kanady, posiada prawo głosu ze względu na swój status brytyjskiego obywatela.

Przewódca tej partji, która posiada największą liczbę posłów, zostaje zazwyczaj premierem. Jego pierwszym zadaniem jest utworzyć rząd, dobrawszy doń odpowiednich członków. Przewódca drugiej co do wielkości partii nosi nazwę Przewódcy Opozycji (Leader of the Opposition). Jego obowiązkiem jest krytykowanie działalności rządu i wypracowanie konstruktywnej własnej polityki, tak, by partja jego mogła objąć natychmiast władzę, w razie upadku rządu. Członkowie gabinetu - ministrowie, stoją na czele poszczególnych resortów jak to Rolnictwa, Skarbu, czy Sprawiedliwości. Ale jako członkowie rządu, wspólnie ponoszą odpowiedzialność. Mogą się oni różnić między sobą w rozmowach prywatnych czy na posiedzeniach gabinetu, lecz publicznie muszą występować z uzgodnionym programem. Minister, którzyby się nie stosował do tej zasady, musi ustąpić z gabinetu.

Podczas obrad w Izbie posłów, członkowie rządu (ministrowie), odpowiadają na krytykę i bronią swej administracji. Według niepisanego, a przyjętego prawa, rząd musi mieć zawsze większość w parlamencie. Jeżeli nie ma, musi zrezygnować, albo zarządzić nowe wybory. Naród wtedy decyduje, którą partję chce mieć u steru rządu na dalsze pięć lat. Premier rządu jednak rzadko kiedy pozwoli, aby być przegłosowany w Izbie posłów. Jeżeli przeczuwa taki kryzys, zarządza nowe wybory, szukając nowe-

go mandatu od narodu. Jeżeli jego partia zostanie przegłosowana podczas obrad w parlamencie, przewódca opozycji obejmuje rządy.

Generalny Gubernator jest osobistym reprezentantem Króla w Kanadzie. Jego Królewska Mość, naznacza go za poprzednim porozumieniem się z premierem rządu w Kanadzie. Jest on głową państwa. Otwiera on, odracza lub rozwiązuje parlament. Wszystkie prawa uchwalone i zatwierdzone przez senat, muszą być podpisane przez Gubernatora, zanim staną się prawem. Jednak, we wszystkich oficjalnych czynnościach, czyni on tylko to, co mu odpowiedzialni ministrowie doradzają. A oni nie mogą być ministrami, jeżeli nie mają poparcia i zaufania przedstawicieli narodu, to jest posłów.

Prowincjonalne parlamenty działają prawie że w ten sam sposób. Przedstawicielem Króla w prowincji, jest Porucznik - Gubernator, który jest naznaczony przez rząd federalny. Tylko prowincja Quebec ma wyższą Izbę, to jest senat. Jest ona znana jako Rada Prawodawcza.

Terytorium Yukon, zorganizowane w roku 1898, jest rządzone przez kontrolera, wyznaczonego przez rząd federalny, oraz przez wybieraną radę, składającą się z trzech członków. Northwest Territories są administrowane przez komisarza, jego zastępcę i pięciu radnych, wszyscy wyznaczeni przez rząd federalny.

W żadnym kraju ludzie nie są jednomyślni co do problemów dotyczących ich narodu. Lecz w zachodnich demokracjach obywatele mogą śmiało wypowiedzieć swe zdania i poglądy. Polityczna partia do której należą, jest wyrazicielem ich poglą-

dów. Nie trzeba być długo w Kanadzie, by się zapoznać z nazwami kanadyjskich partii politycznych i ich poglądem. Dwie najstarsze i największe partie to: liberalna i progresywno - konserwatywna. Następną zaś po nich, co do znaczenia i wielkości jest partia "Co-operative Commonwealth Federation" (C.C.F.). Partia ta przypomina brytyjską partię pracy (British Labour Party), tak w zapatrywaniach, jak i w programie. Social Credit, partia Społecznego Kredytu, nie jest socjalistyczną — ich programem są reformy pieniężne i kredytowe.

Gdy ta książeczka jest w prasie, partia liberalna jest u steru rządów w Ottawie i w trzech prowincjach nadmorskich. Partia progresywno - konserwatywna rządzi w Ontario. Partia C. C. F. rządzi w Saskatchewan. Partia Union Nationale, jest partią istniejącą wyłącznie w prowincji Quebec, gdzie obecnie rządzi. Alberta ma rząd partii Social Credit, a Manitoba i British Columbia są rządzone przez rządy koalicyjne, złożone z liberałów i progresywnych konserwatystów.

Robotniczo - progresywna partia (komunistyczna) ma dwóch posłów w sejmie prowincji Ontario i jednego w prowincji Manitoba.

Samorządy miejskie pozostają pod kontrolą rządów prowincjonalnych. Zakres władzy samorządowej określony jest w statucie prowincjonalnym. Zakres tej władzy dotyczy spraw takich jak zdrowie publiczne, utrzymanie ulic, straży pożarnej, policji i t. p. Samorządy różnią się znacznie od siebie w całym kraju. Dzielą się one na miasta, miasteczka i wsie. W prowincji Ontario, Quebec i New Brunswick istnieje podział na powiaty. Używany jest po-

nadto podział na okręgi wiejskie, na gminy i na parafie. W 1945 roku było zanotowanych 1,672 jednostek miejskich i 2,150 osiedli wiejskich w Kanadzie.

Każde miasto ma burmistrza i radę, a w Ontario oprócz tych jest jeszcze Izba Kontrolerów. Wszyscy są wybierani na rok lub na dwa lata. Miejscowości poza miastami mają wójtów, opiekunów i radnych, wybieranych na jeden rok czasu. Wyborcy w takich wyborach zwykle nie kierują się przynależnością partyjną.

W lipcu, 1948 roku, społeczeństwo w Nowej Funlandii przegłosowało, aby należeć do Kanady, jako dziesiąta prowincja.

ROZDZIAŁ V.

KWESTIA MIESZKAŃ

Niejeden z czytelników zdziwi się na wieść, że kraj, który nie doświadczył zniszczeń wojennych, nie ma dość domów mieszkalnych. Faktem jest, że Kanada obecnie przeżywa nadzwyczajny brak mieszkań. W czasie wojny i po wojnie, wiele rodzin było zmuszone mieszkać w tymczasowych i nieodpowiednich pomieszczeniach. Jakkolwiek zostały poczynione wielkie starania, aby tę sytuację polepszyć, tak przez rząd federalny jak i prowincjonalne, nie można stwierdzić, że problem mieszkaniowy jest załatwiony. Brak mieszkań w niektórych miastach jest ogromny. Obecna sytuacja powstała z tego powodu, że w czasie wojny, jak również i przed wojną przez lata depresji, był ogólny zastój w budowie domów.

Ustawa o popieraniu budownictwa mieszkalnego "National Housing Act", ma za zadanie zachęcać do budowy i posiadania własnych domów. Aczkolwiek na zasadzie tej ustawy można uzyskiwać znaczne i łatwe do spłaty pożyczki, to jednak biorąc pod uwagę ilość nowo wybudowanych domów mieszkalnych stwierdzić trzeba, że sytuacja nie wiele się polepszyła. Znaczny wzrost kosztów i brak fachowych sił roboczych stoją głównie na przeszkodzie zaradzenia tym brakom.

Ustawa o popieraniu budownictwa mieszkalnego "The National Housing Act" umożliwia człowiekowi, któryby pragnął zbudować dom dla siebie, otrzymanie pożyczki prawie na całą budowę. Ponad to, pożyczka ta jest dana na znacznie dłuższy ter-

min od pożyczek, któreby można otrzymać od prywatnych osób lub kompanii.

Pożyczyć można aż do wysokości 90% wartości domu i placu, o ile koszt nie przewyższa $4,000.00. Jeżeli wartość wynosi przeszło $4,000.00, pożyczka nie może przekraczać 70% ogólnej wartości. Oszacowanie pożyczki ocenia się na podstawie kosztów budowy włączając plac. Pożyczka taka może być zaciągnięta na 30 lat i spłacana ratami miesięcznymi, które zawierają procent i kapitał. Takie same warunki dostają farmerzy jak i mieszkańcy miast. Jednak gdy farmer już ma zaciągniętą pożyczkę na farmę, pożyczka na jego nowy dom będzie stosunkowo mniejsza niż 90% lub 70%.

Powodem uchwalenia tej ustawy "The National Housing Act" było, ażeby zachęcić ludzi do budowania domów tak swoich, jak i domów do wynajęcia. Tu jednak wysokie koszty, stanęły na przeszkodzie. Problemem u nas, jak i w innych krajach jest, by zbudować domy, któreby mogły być wynajmowane za opłatą tanią, jaką zwykły, przeciętnie zarobkujący człowiek może zapłacić.

Tymczasem opłaty za wynajęcie mieszkań czy domów są "zamrożone" na podstawie rozporządzenia rządu federalnego. Oznacza to, że właściciel domu czy mieszkania, nie może podnieść opłaty swoim lokatorom, chyba że jednocześnie da im dwuletni kontrakt po tej podwyższonej cenie. Nawet i w takim wypadku podwyżka nie może wynosić więcej niż 10%. Właściciel domu nie może wydalić lokatora, o ile ten opłaca swoje komorne i zachowuje się dobrze, chyba że może dowieść urzędnikom rządowej kontroli, że on sam, właściciel, potrzebuje bar-

dziej tego mieszkania czy domu, aniżeli lokator. Jeżeli lokator opróżni zajmowane mieszkanie dobrowolnie, a nowy lokator wprowadza się, będzie on płacił tę samą cenę co płacił jego poprzednik.

Należy pamiętać, że powyższa kontrola nie dotyczy pokoi odnajmowanych pojedynczym osobom, dotyczy ona jedynie domów, lub apartamentów. Również należy wiedzieć, że prawa te są tylko tymczasowe spowodowane stanem wyjątkowym. Prawa te mogą być zniesione lub poprawione w każdym czasie.

Około trzecia część mieszkańców Kanady zamieszkuje na farmach; trzecia część w małych osiedlach, wioskach i miasteczkach, a trzecia część w większych miastach. Kwestia mieszkań będzie zależna zupełnie od miejscowości, gdzie nowy przybysz zechce się osiedlić. Brak mieszkań jest najbardziej poważny w większych miastach.

Domy mieszkalne są trzech rodzai: — budowane z drzewa, t. zw. "frame", budowane z cegły i budowane z kamienia. Wziąwszy pod uwagę cały kraj, najwięcej domów zbudowanych jest z drzewa. Murowane domy są przeważnie budowane w prowincji Ontario. Domy z kamienia są budowane zwykle w pobliżu miejsc, gdzie są kamieniołomy.

Jeżeli człowiek jest samotny, lub tylko z żoną bez dzieci, najlepiej by było, aby zamieszkał z kimś drugim, czy z drugą rodziną w jednym domu. Takie pomieszczenia są łatwiejsze do wyszukania, aniżeli całe domy. Jednakże takie mieszkania mogą być często zdala od miejsca zatrudnienia. Wynajęte pokoje są zwykle bez mebli, ale trafiają się pojedyncze pokoje umeblowane. Dla samotnych ludzi jest

łatwiej starać się o mieszkanie przy rodzinie, czy też mieszkać w jakimś domu, gdzie biorą ludzi samotnych na mieszkania. Zwykle w takich domach, jedna kuchnia i jedna umywalnia musi służyć dla kilku, lub nawet kilkunastu osób. W niektórych domach pozwalają, aby w swoim pokoju przygotować sobie jakieś pożywienie. W Kanadzie, ci, którzy korzystają z pożywienia przygotowanego przez gospodynię, korzystają z "boarding", a gdy tylko mieszka się bez pożywienia, wtedy taki człowiek zwie się zwykle "roomer'. Angielskie nazwy „lodger', lub "lodging" nie są tu zwykle używane.

W starszych dzielnicach, w niektórych miastach czy miasteczkach, znajdują się wielkie domy, które dawniej służyły bogatym rodzinom. Wiele tych domów jest obecnie przerobionych na apartamenty. Apartamentem w Kanadzie zwiemy mieszkanie, które zawiera sypialnie, kuchnię i umywalnię i jest kompletnie oddzielone od innych mieszkań w budynku.

Oprócz tych przerobionych dużych domów, są również wielkie i mniejsze budynki apartamentowe. W dzielnicach wyłącznie rezydencjonalnych, budynki takie są często okazałe. Domy lub mieszkania apartamentowe znajdują się również i w dzielnicach handlowych. Pierwsze piętro użyte jest na sklep, stojący frontem do ulicy, a wyższe piętra używane są na mieszkania. Rozmiary takich apartamentów różnią się wielce, jak również różne są ceny za wynajęcie takowych. W niektórych częściach kraju, szczególnie na zachodzie, mieszkania w apartamentach nazywają "suites". Czasem zaś

słowo "flat" oznacza całe piętro w prywatnym domu, które właściciel chce komuś odnająć.

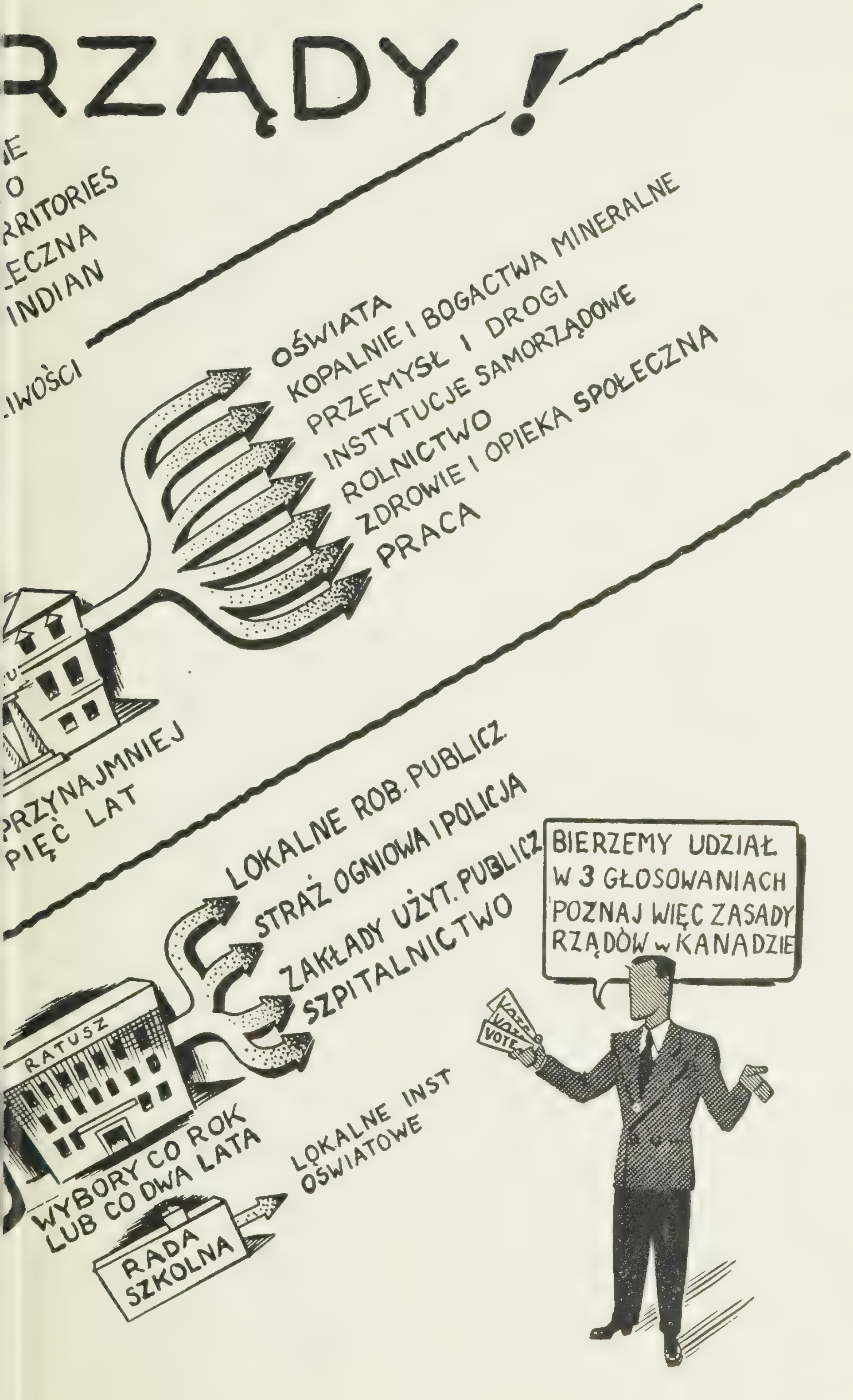
W roku 1946, około 60% kanadyjskich domów było odnajmowanych. Domy czy apartamenty odnajmywane są zwykle bez mebli. Przeważnie w całym kraju domy są budowane każdy osobno. Jednak w niektórych większych miastach, szczególniej w Ontario, znajdują się domy złączone dwa razem z jedną ścianą w środku. Nazywają te domy "semi-detached", czyli, że tylko częściowo są one osobno. Każda połowa takiego budynku stanowi osobny dom i jest osobno wynajmywana lub sprzedawana. Niekiedy również "duplex", oznacza większy dom podzielony na pierwsze i drugie piętro. Wtedy musi być osobne wejście dla mieszkańców na drugim piętrze i muszą być na obydwóch piętrach kompletne mieszkania. W sprzedaży jednak taki dom jest sprzedawany jako całość. Dawniej budowano w większych miastach cały szereg domów złączonych razem i rozdzielonych jedynie pojedyńczą ścianą. Niektóre takie budowle stoją jeszcze, lecz nie cieszą

WIDOK TORONTA OD STRONY JEZIORA ONTARIO

TRZY
FEDERALNY
SPRAWY ZAGRANICZNE
HANDEL, PRZEMYSŁ
FINANSE
TRANSPORTACJA
OBRONA, ROBOTY
ROLNICTWO, RY
GÓRNICTWO, LAS
ZDROWIE I OP
EMIGRACJA
PRACA
WYMIAR
PODATKI OD DOCHODÓW OSOBISTYCH, SPADKÓW KORPORACJI, OPŁ. CELNE, AKCYZY, OD TYTONIU I ALKOCH
WYBORY PRZYNAJMNIEJ CO PIĘĆ LAT
PROWINCJONALNY
OBOWIĄZKIEM KAŻDEGO OBYWATELA KANADY JEST BRANIE UDZIAŁU W GŁOSOWANIU GDY MA 21 LAT
PODATKI OD LICENCJI SAMOCHOD. PODATKI SPADKOWE, OPŁATY ZA DZIERŻAWĘ ZASOBÓW PODATKI OD SPRZEDAŻY
MIEJ
PODATK NIERUCH OD INTE ROWER LICEN

RZĄDY !
NE
O
RRITORIES
ECZNA
INDIAN
IWOŚCI
OŚWIATA
KOPALNIE I BOGACTWA MINERALNE
PRZEMYSŁ I DROGI
INSTYTUCJE SAMORZĄDOWE
ROLNICTWO
ZDROWIE I OPIEKA SPOŁECZNA
PRACA
PRZYNAJMNIEJ
PIĘĆ LAT
LOKALNE ROB. PUBLICZ
STRAŻ OGNIOWA I POLICJA
ZAKŁADY UŻYT. PUBLICZ
SZPITALNICTWO
RATUSZ
WYBORY CO ROK
LUB CO DWA LATA
LOKALNE INST
OŚWIATOWE
RADA
SZKOLNA
BIERZEMY UDZIAŁ
W 3 GŁOSOWANIACH
POZNAJ WIĘC ZASADY
RZĄDÓW w KANADZIE
VOTE

się popularnością, naogół są one zaniedbane i znajdują się zwykle w dzielnicy niezbyt miłej.

W mniejszych miasteczkach i wioskach, ludzie mieszkają przeważnie w osobnych domach. W Manitoba, Saskatchewan, Alberta i British Columbia, trzy czwarte ludności mieszka w osobnych domach, a jedna czwarta w apartamentach, lub tak zwanych "flats". W prowincjach nadmorskich, sytuacja mieszkaniowa różni się wielce w każdej okolicy.

W wioskach prowincji Quebec, prawie każda rodzina mieszka w osobnym domu. W miastach jednak, ośm z dziesięciu rodzin, mieszka w apartamentach. Szczególniej w Montreal, gdzie znajduje się specjalny typ takich apartamentów. Domy te są zbudowane na dwa lub trzy piętra, a apartament składa się z całego piętra "flat". Do drugiego i trzeciego piętra wiodą schody z zewnątrz budynku. Schody te z żelaza lub stali, są bardzo kręte. Tego rodzaju architektury nie spotykamy pozatym nigdzie więcej w Kanadzie.

Wynajmując dom lub apartament, należy dowiedzieć się czy piec, lub lodówka elektryczna jest włączona w cenie ustalonego czynszu. Jeżeli nie, należy sobie kupić takowe, a opuszczając mieszkanie zabrać te rzeczy z sobą, jako swoją własność. Przeważnie większość apartamentów jest odnajmywana z ogrzewaniem, jak również z gorącą wodą. Wynajmujący jednak opłaca sam światło. Należy się zawsze upewnić co jest włączone w żądaną cenę za wynajęcie mieszkania.

Kanadyjczycy uważają, że około 20% zarobku winno iść na zapłacenie czynszu mieszkaniowego (rent). Jednakże obecnie 25% nie jest zbyt wygóro-

waną ceną. Przeciętnie człowiek z rodziną wydatkuje około 12% do 16% zarobku na utrzymanie mieszkania. Takie opłaty jak światło, opał, telefon, opał do gotowania, naprawki i t. p. wchodzą w te koszty.

Prawie w całej Kanadzie z wyjątkiem nowych budowli, używane są okna dubeltowe, zakładane na zimę. Takie okna nazywają tu "storm window", W jesieni okna te należy umieścić z zewnątrz. Pomaga to wielce utrzymać ciepło w domu. W domach apartamentowych zwykle stróż tego dopilnuje i okna zawiesi, a z wiosną zdejmie. W domach jednak wynajętych, każdy musi tę pracę wykonać sam.

Aczkolwiek w dawnych pionierskich czasach, ludzie gotowali swe potrawy przy otwartych kominkach, obecnie jednak takich kuchni z kominkami już nie ma. Kanadyjczycy używają obecnie do gotowania kuchni, w których palą węglem, oliwą, drzewem, gazem lub elektrycznością.

Na wielu farmach używają kuchni opalanych drzewem. W zachodniej Kanadzie i w okolicach stepowych używają węgla do palenia w kuchniach przy gotowaniu potraw. W Ontario najwięcej farmerów używa węgla, a obecnie jeden na siedmiu ma już elektryczne kuchnie. W prowincjach nadmorskich nad Atlantykiem używają najwięcej węgla w pobliżu kopalń węglowych, a w oddalonych okolicach używają drzewa.

W miastach bardzo wielu mieszkańców gotuje przy użyciu elektryczności, chociaż gaz też jest w znacznym użyciu.

Domy ogrzewane są różnym sposobem. Na farmach, w małych miasteczkach czy na wioskach,

wiele domów bywa ogrzewanych przez specjalne piece, w których palą drzewo i węgiel i w których pali się dniem i nocą w czasie zimy. Takie piecyki "heaters", zwykle stoją w saloniku czy w bawialni. Jednakże piece te są co raz to więcej zastępowane centralnym ogrzewaniem 'furnace", które są umieszczone w piwnicy pod domem. Najczęściej taki piec centralny, grzeje powietrze, które rurami rozchodzi się do każdego pokoju w domu. Inne znów piece, zamiast powietrza grzeją wodę, która również rozchodzi się rurami i ogrzewa radiatory w każdym pokoju. Inne znów grzeją parą. Do takiego pieca centralnego ogrzewania można używać drzewa, węgla, oliwy, a nawet gazu.

Większość domów w miastach i miasteczkach, posiada centralne ogrzewanie.

ROZDZIAŁ VI.

SPRAWA ZAJĘCIA.

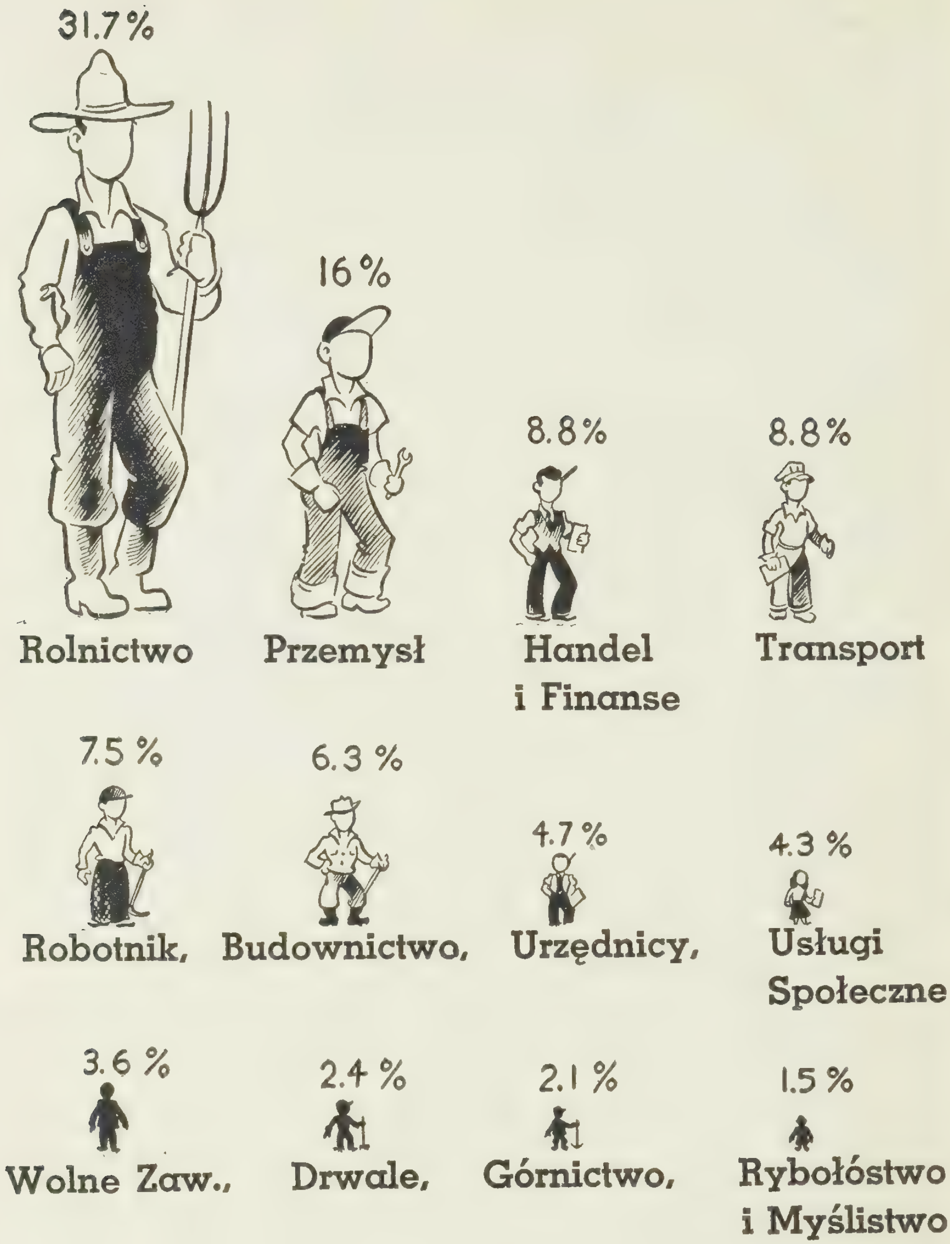
W jaki sposób Kanadyjczycy zarabiają na swe utrzymanie?

Jeżeli porównamy cyfry, zauważymy jak procentowo Kanadyjczycy zatrudnieni są w różnych zawodach.

Jakkolwiek w 1941 roku, rolnictwo zatrudniało dwukrotnie więcej pracowników niż przemysł, to sądząc po obecnym rozwoju, Kanada staje się co raz bardziej uprzemysłowionym krajem. W roku 1945 za dziesięć czołowych gałęzi produkcji przemy słowej kraju uważano przemysł mięsny, papierniczy, metalowy, lotniczy, drzewny, elektryczny, automobilowy, przetwórczy (mąka i pasza), budownictwo okrętów i reperację. Innymi ważnymi gałęziami były, przemysł naftowy i produktów pochodnych, cięžki przemysł żelazny i stalownie, wyroby gumowe i przemysł chemiczny.

Pod koniec 1947 roku, zarobkowo zatrudnionych ludzi w Kanadzie było 4,847,000. Z tych przeszło 600 tysięcy pracowało w czołowych gałęziach przemysłu, a około 500 tysięcy w mniejszych zakładach przemysłowych, trudniących się przetworami żywności, wyrobem kapeluszy, wyrobem mebli, maszynerii, kosmetyków i obuwia.

Największą produkcją przemysłową ze wszyst kich prowincji zajmuje Ontario. Na drugim miejscu jest Quebec. Za nimi idą w wymienionej kolejności: British Columbia, Manitoba, Nova Scotia. Największym miastem przemysłowym jest Montreal, po nim

idzie Toronto, a następnie Hamilton, Vancouver, Winnipeg i Windsor, są znaczniejszymi ośrodkami przemysłowymi.

W czasie drugiej wojny światowej, liczba kobiet pracujących w przemyśle niezmiernie wzrosła. Zatrudnione były one prawie we wszystkich -gałę-

ziach produkcji z wyjątkiem prac niebezpiecznych i wymagających dużego wysiłku fizycznego. Podobnie jak w innych krajach, przemysł jak nigdy przedtym potrafił wykorzystać ich zdolności. Z chwilą przejścia przemysłu wojennego na produkcję pokojową, wiele kobiet pozostawiło pracę w fabrykach, lecz znaczna liczba ich nadal pracuje. Obecnie około 23% osób zatrudnionych w przemyśle stanowią kobiety. Najliczniej reprezentowane są one w przemyśle lekkim, pracując przy wyrobie aparatów radiowych, puszkowaniu żywności, przerabianiu tytoniu i wyrobie papierosów oraz w przemyśle tekstylnym.

Wielu Kanadyjczyków rozpoczynając od małego kapitału, prowadzi dziś wielkie zakłady przemysłowe. A i dla nowych przybyszów Kanada okazała się krajem dużych możliwości. Czesi założyli tu fabryki wyrabiające obuwie dla kobiet, rękawiczki, przybory do rybołóstwa, hamulce hydrauliczne i precyzyjne przyrządy. Pewien Węgier posiada wytwórnię ozdobnej porcelany. Rumun produkuje stalowe i fibrowe zbiorniki. Belgijczycy wyrabiają artykuły sportowe, jak to rakiety tenisowe, narty, wyroby aluminiowe, urządzenia z nierdzewnej stali. Polak założył tkalnię, w której przędzie wełnę i wyrabia materiały na płaszcze.

Nie każdy co prawda może iść do interesu na taką wielką skalę. Ale w i e l u z w a s m o ż e otworzyć sobie własny sklep lub podobne przedsiębiorstwo. Detaliczny handel w większości w Kanadzie znajduje się w rękach drobnych kupców. Wielu z nich nieźle zarabia na interesach tego rodzaju. Potrzeba mieć jednak, idąc do interesu trochę

doświadczenia i kapitału. Ważnym też jest, żeby przed zabraniem się do handlu, przestudiować warunki lokalne i zwyczaje kupujących. Miejscowy kierownik banku będzie najodpowiedniejszym doradcą i jego należy poprosić o radę i przedstawić mu swe plany.

Kanadyjczycy skorzystali już nie mało ze zdolności i wiedzy fachowej przybyłych tu ludzi z innych państw. Możliwym, że i ktoś z was poczyni nowe wynalazki, które wielce przydadzą się nauce lub też ulepszy jakiś techniczny przyrząd, którym wykonywać się będzie pracę taniej i lepiej. Kanada przez swoje prawo patentowe chroni wynalazców. W takich wypadkach wskazanym jest skorzystać z usług adwokata i natychmiast opatentować swój wynalazek w odpowiednim urzędzie.

Oblicza się, że na każdych ośmiu Kanadyjczyków, trzech zatrudnionych jest w produkcji i transporcie towarów eksportowych z Kanady. Oznacza to, że ci pracownicy mieć będą tak długo zatrudnienie, jak długo będzie istniało zapotrzebowanie na nasze towary za granicą. Jednakże i handel wewnętrzny jest dość znaczny i daje wielu ludziom zajęcie. Transportacja towarów odbywa się poprzez cały kraj we wszystkich kierunkach przy pomocy kolei żelaznej, samolotów, okrętów i ciężarowych samochodów.

Tak jak i w innych krajach istnieje w Kanadzie prawo o ochronie pracy. Specjalne przepisy regulują wysokość płacy, ilość godzin pracy, warunki pracy w fabrykach, a stosunki między związkami zawodowymi i pracodawcami, podlegają nadzorowi prowincji. Rząd federalny w Ottawie posiada nadzór

jedynie nad własnymi pracownikami, oraz pracownikami zatrudnionymi na kolejach, okrętach i przy robotach publicznych, prowadzonych przez rząd federalny.

Przyjętym jest prawie że ogólnie, udzielanie płatnych urlopów pracownikom, którzy przepracują jeden rok u tego samego pracodawcy. Ten zwyczaj stosowany jest przez wszystkie biura, długość urlopów waha się naogół od jednego do trzech tygodni. W Ontario prawo ustala, że każdy pracodawca zobowiązany jest dać conajmniej jeden tydzień urlopu płatnego w roku każdemu pracownikowi. W Saskatchewan, pracodawcy zobowiązani są do udzielania dwutygodniowych płatnych urlopów.

Ilość godzin pracy w tygodniu zależy od rodzaju fabryki i od miejscowości. Czasem inny rodzaj pracy nawet w tym samym przemyśle wymagać może innej ilości godzin pracy tygodniowo. Biorąc w rachubę wszystkie zakłady przemysłowe w całym kraju, robotnik pracuje w nich przeciętnie 43½ godziny tygodniowo. W Ontario, pod koniec 1944 roku został zatwierdzony 48-godzinny tydzień pracy. Alberta przyjęła taki sam tydzień pracy w roku 1945. W British Columbia od roku 1946 obowiązuje 44-godzinny tydzień pracy.

Płace różnią się w zależności od rodzaju zatrudnienia, zależą od prowincji, w której się pracuje i ulegają zmianom od czasu do czasu. W grudniu 1947 roku, przeciętna zapłata za godzinną pracę w przemyśle wynosiła 85½ centa za godzinę.

Prawie każda prowincja prawem ustala minimum płac. Minimalne płace wewnątrz prowincji zależą także od wielkości miasta w którym fabryka

się znajduje. Bierze się bowiem pod uwagę, że koszt utrzymania w większych miastach często jest wyższy. Cyfry podane poniżej dają pewne wyobrażenie o wysokości płacy w 1946 roku. Robotnice w Halifax w fabrykach, w pralniach, w sklepach, w salonach piękności, w kinach i biurach miały otrzymywać jako minimum wynagrodzenia $13.00 tygodniowo. Za taką samą pracę w Toronto, minimum płacy ustalone było na $12.50, a w Winnipegu na $14.00, w Regina $18.50, w Edmonton $15.00, a w Vancouver $18.00 tygodniowo.

W każdej prowincji, z wyjątkiem Prince Edward Island, wypłaca się odszkodowanie "compensation" pracownikom, którzy ulegli wypadkom przy pracy, a w wypadku śmierci pracownika to odszkodowanie wypłaca się osobom pozostającym na utrzymaniu zabitego. Instytucja zajmująca się tym, zwie się "The Workmens Compensation Board", pokrywa ona w razie potrzeby wydatki poniesione na lekarza i szpital, a także wypłaca pensje za stracony czas pracy z powodu wypadku. Wysokość tej pensji wynosi dwie trzecie zwykłego zarobku i zależy też od prowincji, w której się zamieszkuje. Na fundusz kompensacyjny i opiekę lekarską składki opłaca za robotników pracodawca, według tabeli zbiorowego ubezpieczenia. Funduszem tym zarządza rząd prowincjonalny. Robotnicy nie wpłacają żadnych składek na to ubezpieczenie. Powinni jednak w razie wypadku przy pracy zaraportować o tym swemu przełożonemu, jeżeli bowiem nie zaraportuje się wypadku natychmiast, to później trudno jest załatwić taką sprawę i uzyskać należne odszkodowanie.

Istnieje w Kanadzie także ogólno krajowy U-

rząd Pośrednictwa Pracy (National Employment Service). Urząd ten jest prowadzony przez rząd federalny i posiada przeszło 200 swych oddziałów, rozsianych po całym kraju. Personel tych urzędów jest specjalnie szkolony, aby mógł jak najlepiej dopomagać petentowi w uzyskaniu takiej pracy, jakiej on sobie życzy i do jakiej ma zdolności.

W urzędzie tym, jeżeli się doń udacie, odpowiedni urzędnik wypyta się o kwalifikacje i wyszkolenie fachowe, a następnie poinformuje gdzie może być wakująca posada. Za usługę w tym urzędzie nic się nie płaci.

Oprócz ogólnych biur pośrednictwa pracy, urząd ten prowadzi jeszcze specjalne dwa wydziały, jeden z nich zajmuje się wyszukiwaniem pracy dla zarządzających i dla osób zatrudnionych w wolnych zawodach, a drugi plasowaniem ludzi do zajęć specjalnych. Ten ostatni wydział zajmuje się wyszukiwaniem pracy dla osób fizycznie upośledzonych.

Oczywiście, nie ma żadnego przymusu korzystania z usług tego urzędu. Robotnicy mogą szukać pracy jakiej chcą i w którejkolwiek części Kanady. Urząd ten zawsze jednak gotów jest służyć swoją pomocą. Warto jest każdemu korzystać z tych usług, zapewnionych przez biura pośrednictwa pracy.

Gdy otrzymacie pierwszą pracę w Kanadzie,

płacić będziecie składki na ubezpieczenie w wypadku bezrobocia. Ubezpieczenie to nosi nazwę "Unemployment Insurance" i prowadzone jest także przez rząd federalny na tych samych zasadach w całym kraju. Ubezpieczenie to obejmuje wszystkich robotników z wyjątkiem zatrudnionych w rolnictwie, rybołóstwie lub służbie domowej. Składki na to ubezpieczenie potrącane są przy wypłacie przez pracodawcę. Pracodawca obowiązany jest wklejać specjalne znaczki do książeczki ubezpieczeniowej pracownika na dowód zapłaty. Potrącenia wynoszą od 12 do 42 centów tygodniowo, zależnie od wysokości zarobku. Pracodawca od siebie wpłaca także odpowiednią kwotę do tego funduszu. Podobnie czyni i rząd federalny.

Jak długo robotnik pracuje w tym samym miejscu, jego książeczka ubezpieczeniowa pozostaje w przechowaniu pracodawcy. Kiedy zmienia pracę, książeczka zostaje mu zwrócona. Należy zawsze sprawdzić, czy znaczki stwierdzające składki zostały wklejone do ostatniego dnia pracy. Książeczkę po otrzymaniu nowej pracy, wręczyć należy znowu pracodawcy na przechowanie.

Jeżeli ktoś straci pracę, winien zarejestrować się w rządowym biurze pośrednictwa pracy i zgłosić się po zasiłek za okres bezrobocia. Jeżeli ktoś ma przepracowane 180 dni w przeciągu dwu ostatnich lat, należy mu się zasiłek z tego funduszu. Jeżeli jednak ktoś porzuci pracę samowolnie, zasiłek mu wtedy nie przysługuje. Tak samo, jeżeli robotnik wydalony został z pracy z powodu złego zachowania się w pracy, wypłata zasiłku może mu być wstrzymana do sześciu tygodni.

Każdy bezrobotny upoważniony jest do otrzymania zasiłku za okres wynoszący jedną piątą część dni przepracowanych przez ostatnie pięć lat. Wysokość zasiłków zależy od wysokości uprzednich zarobków i od tego, czy się jest samotnym czy żonatym, waha się ona w granicach od $4.08 do $14.40 tygodniowo. Zasiłki te są wypłacane z tym zrozumieniem, że o ile trafi się stosowne zajęcie gdzieindziej, bezrobotny przyjmuje ofiarowaną mu pracę.

Zgodnie z prawem federalnym, pracodawca zobowiązany jest potrącać podatek dochodowy od wypłaty czy pensji swoich pracowników. Podatek ten odsyła on do skarbu państwa. Około 95% podatku jest w ten sposób już potrącone przez pracodawcę przy wypłacie zarobku. W miesiącu lutym każdego roku, pracodawca wydaje zaświadczenie, na którym jest odnotowana suma podatku wpłaconego do skarbu na rachunek danego pracownika. Zaświadczenie to jest kopią oryginału, który pracodawca wysłał do urzędu podatkowego, jest ono także oficjalnym pokwitowaniem. Z końcem miesiąca kwietnia, należy wypełnić szczegółowy formularz podatkowy, dostarczony przez urząd i dopłacić resztę należnego podatku.

W 1947 roku, osoba samotna nie płaciła podatku od zarobku wynoszącego 750 dolarów rocznie. Mężczyzna żonaty nie płacił podatku od sumy $1,500. Zonaci, posiadający dzieci nie płacili podatku od jeszcze wyższej sumy. Na każde dziecko bowiem, dodatkowa suma $100 była wolną od podatku.

Jeżeli ktoś pragnie wiedzieć więcej o wysokości podatku, może zasięgnąć odpowiedniej informacji w miejscowym urzędzie podatkowym. Jeżeli w danej miejscowości nie ma urzędu podatkowego, można napisać po informacje do "Income Tax Department" w Ottawie.

ROZDZIAŁ VII.

SPRAWY ROLNICZE.

Nie należy zapominać, że działem gospodarki, w którym najwięcej osób w Kanadzie znajduje zatrudnienie, jest rolnictwo. Wielu z nowych przybyszów będzie opierać swą przyszłość na tym zawodzie. Nawet i ci, którzy spodziewają się nabyć własne farmy, zapewne zechcą najpierw jakiś czas przepracować u drugich. Po pierwsze dlatego, że aby mieć farmę, trzeba mieć kapitał na rozpoczęcie. Następnie zaś, co każdy uzna za właściwe, dobrze jest najpierw obyć się z systemem farmerstwa w Kanadzie, zanim zaryzykuje się swe własne pieniądze. Kto popracuje na farmie u innych zanim kupi swoją własną, ten do pewnego stopnia zabezpiecza się przed bankructwem.

Płace robotników rolnych, różne są w każdej prowincji. W sierpniu 1946 roku, najniższe przeciętne płace były w prowincji Prince Edward Island $55.76 na miesiąc, a najwyższe w Saskatchewan, gdzie płacono przeciętnie $82.99. Przeciętna płaca miesięczna w całym kraju wynosiła $75.28 miesięcznie. Gdy wyżywienie nie jest dawane robotnikom, wtedy płace są znacznie wyższe. Przeciętna płaca bez wyżywienia wynosiła około $100 miesięcznie.

Wielu farmerów zatrudnia robotników tylko w okresie krótkiego sezonu. Farmer na Preriach często sieje tylko zboże, czasem wyłącznie pszenicę. Zwykle taką farmę uprawia maszynerią i nie posiada koni. Często nie trzyma ani krów, ani kur, lub tylko

tyle, by mieć na własne potrzeby. Taki farmer będzie miał nie wiele zajęcia poza okresem żniw. Niekiedy po skończonych żniwach, farmer taki przenosi się do najbliższego miasteczka i tam zamieszkuje w zimie. Dlatego też robotnicy są mu potrzebni w późniejszych jedynie miesiącach lata i z początkiem jesieni.

W 1947 roku, około 99% tytoniu, który Kanadyjczycy wypalają, zostało uprawione w naszym kraju. Blisko 1,000 farmerów zajmuje się jedynie jego uprawą, a wielu z nich przybyło do Kanady z Holandii, Belgii i Węgier. Na tych farmach w okresie zbierania tytoniu potrzeba wiele robotników sezonowych.

Ta sama sytuacja panuje na farmach owocowych w Okanagan Valley w British Columbia, na półwyspie Niagara w Ontario i w Annopolis Valley w Nova Scotia. Właściciele farm owocowych potrzebują do pomocy wielu ludzi w okresie zbiorów, a znacznie mniej po ich ukończeniu. Spryskiwanie drzew owocowych, wykonuje często grupa fachowców posiadających odpowiedni ekwipunek do tego i wykonujących tą pracę dla wielu farmerów w całej okolicy.

Z drugiej strony farmerzy na gospodarstwach mlecznych czy hodowli drobiu, potrzebują pomocy przez cały rok. W ciągu ostatnich kilku lat farmerzy w tych dwóch działach gospodarki poczynili znaczne postępy. Niektóre duże farmy, szczególnie w Ontario i British Columbia, są prowadzone na podobieństwo wielkich przedsiębiorstw. Wszelkie prace, jak dojenie krów, odciąganie śmietany od mleka, oziębianie i t. p., jest wykonywane przy użyciu elek-

tryczności. Wylęgarnie są ogrzewane, a kurniki oświetlane także elektrycznością. Praca na takich farmach podobna jest do zajęcia w fabryce. Jednakże, znajduje się też bardzo wiele farm mlecznych, prowadzonych na mniejszą skalę, tak w prowincjach nadmorskich, jak i w Quebec.

Na farmach mieszanych, gdzie jest trzymane bydło i uprawiane są zboża i warzywa, praca trwa przez cały rok. Taki farmer musi zatrudniać najemną pomoc, chyba, że ma synów dość dorosłych, aby mu pomagali w pracy.

Cena ziemi uprawnej w Kanadzie różni się wielce. W 1946 roku, ziemia orna w Saskatchewan była sprzedawana przeciętnie po $19.00 za akr, a w British Columbia po $70.00. Ceny przeciętne nie są miarodajnym wskaźnikiem rzeczywistej wartości farm. Wartość ziemi różną jest bowiem w każdej prowincji i rejonie. Na przykład, za ziemię w Okanegan Valley w British Columbia, gdzie rosną owoce, płaci się i $1.000 za akr. Za ziemię nadającą się pod mleczne farmy w okolicy Fraser Valley, w tej samej prowincji, płaci się do $500 za akr. W Saskatchewan, gdzie przeciętnie oblicza się wartość ziemi $19.00 za akr, sprzedaje się wiele farm po znacznie wyższej cenie. Nieurodzajne i odległe ziemie obniżają przeciętną wartość ziemi w danej prowincji.

Nie należy kupować ziemi bez uprzedniego zasięgnięcia porady u ludzi kwalifikowanych, którzy nie posiadają bezpośredniego zainteresowania w danej tranzakcji.. Nie posiadając należytego doświadczenia i znajomości klimatu i gleby, możecie być często zwiedzeni zewnętrznym wyglądem. Jest bowiem wiele rzeczy, co do których należy się upew-

nić; jak np. czy znajduje się w danym miejscu dostateczna ilość wody.

Przede wszystkim trzeba zadecydować w jakiej okolicy pragniecie się osiedlić. Gdy już to zdecydujecie, należy się poradzić rządowego instruktora rolniczego, zwanego tu Agricultural Representative, w skrócie Ag. Rep., rezydującego w danej okolicy. Zna on każdą farmę w swoim okręgu i dlatego może udzielić cennych informacji o farmach wystawionych na sprzedaż. Jest on od tego, ażeby wam dopomóc i nie ma żadnej osobistej korzyści w danej sprzedaży. Również pożytecznym jest porozmawiać i poradzić się sąsiednich farmerów. Oni będą wiedzieć, czy farma, którą zamierzacie kupić, ma jakie ukryte wady.

Farmy są większe w prowincjach preriowych. Przeciętna farma w Albercie liczy ponad 433 akrów, w Saskatchewan około 432 akrów, a w Manitoba 291 akrów. Przeciętna wielkość farm w prowincji

FARMA W KANADZIE CENTRALNEJ

New Brunswick, Quebec i Ontario wynosi 125 akrów, w Nova Scotia 115, a w Prince Edward Island 95 akrów.

Farmy na preriach są tak rozległe, że często farmer nie może dojrzeć zabudowań swego sąsiada. To też chociaż prawie każdy farmer posiada samochód, rodziny farmerskie nie spotykają się ze sobą zbyt często. Dopiero wyprawa po zakupy do najbliższego miasteczka jest jedyną okazją do wymiany sąsiedzkich wiadomości. Okolice te są przeto ostrym kontrastem do gęsto zaludnionych obszarów powiatu Middlesex w Ontario lub Annopolis w Nova Scotia.

Mechanizacja gospodarki rolnej jest pospolitym zjawiskiem w całej Kanadzie. Oczywiście na preriach traktorów i "kombajnów" jest więcej niż w innych prowincjach, ze względu na to, że każdy farmer ma do uprawienia wielkie obszary ziemi. I w innych prowincjach mechanizacja gospodarki jest znaczna, a użycie maszyn rolniczych coraz to większe.

Farmer może zaciągnąć pożyczkę w federalnej instytucji pożyczkowej "Federal Loan Board", o ile odpowie żądanym wymaganiom. Pożyczki są dawane na budowę domu, budynków gospodarczych, na kupno bydła, maszynerii czy ziemi. Na podstawie ustawy "Prairie Farm Rehabilitation Act", rząd federalny udziela pomocy farmerom w ich staraniach zaopatrzenia farm w wodę. "Farm Loan Improvement Act" (Ustawa o pożyczkach na ulepszenia) upoważnia banki krajowe do udzielania pożyczek farmerom na kupno koni, bydła, zainstalowanie

elektryczności i nowych urządzeń do ogrzewania, zamrażania czy systemu wodociągowego.

Warto więc zapewnić sobie uzyskanie tego rodzaju pomocy. Rząd federalny jak i rządy prowincjonalne wydają różnego rodzaju biuletyny i broszurki pouczające z dziedziny gospodarstwa, poczynając od pszczelarstwa, a kończąc na tępieniu chwastów. Jeżeli ktoś w swej pracy napotyka na problem do którego nie wie jak się zabrać, winien zwrócić się do Ministerstwa Rolnictwa w Ottawie lub do odpowiedniego departamentu w swej prowincji z zapytaniem, czy nie ma na ten temat wydanych publikacji. Wiele wysoko postawionych szkół agronomicznych opracowuje i publikuje świetne materiały z tej dziedziny. Rząd federalny prowadzi w każdej prowincji conajmniej trzy doświadczalne farmy. Każdy może na taką farmę pojechać lub napisać do nich o poradę. Udzielają one wszelkich porad bezpłatnie.

ROZDZIAŁ VIII.

ZWIĄZKI ZAWODOWE.

Robotnicze Związki Zawodowe, zwane tu "trade union", rozwinęły się bardzo w okresie drugiej Wojny Światowej. Około jedna trzecia robotników w kraju jest w nich zorganizowana. W 1946 roku związki zawodowe liczyły ponad 830.000 członków.

Istnieją tu trzy główne centrale organizacyjne ruchu zawodowego: Trade and Labour Congress, który odpowiada i związany jest organizacyjnie z Amerykańską Federacją Pracy, A.F.L. Çentrala ta obejmuje 356,121 robotników zrzeszonych w 2,536 lokalnych związkach. Canadian Congress of Labour (Kanadyjski Kongres Pracy), jest związany z amerykańskim ruchem zawodowym, znanym jako Congress of Industrial Organization (C. I. O.). W Kanadzie zrzesza on 314,052 robotników w 1,087 związkach. Trzecią największą centralą jest Katolicka Konfederacja Pracy (Catholic Confederation of Labour), zrzeszająca tylko rzymsko katolickich robotników w prowincji Quebec. Liczy ona 70,367 członków, należących do 338 lokalnych związków.

Istnieją także cztery wielkie, nie należące do tych central związki kolejarzy, obejmujące pracowników kolejowych i związane z nimi zawody. Zrzeszają one 37,731 pracowników w 370 oddziałach.

Wielka Czwórka Kolejarzy, jak również olbrzymia większość unii "Trades and Labour Council" oraz "Canadian Congress of Labour" mają charakter międzynarodowy, zrzeszają one bowiem tak robotników w Kanadzie, jak i w Stanach Zjednoczonych.

W Trades and Labour Congress większość jest unii rzemieślniczych, a Canadian Congress of Labour, zrzesza przeważnie robotników fabrycznych.

Unie rzemieślnicze organizowane są według fachu czy rzemiosła bez względu na to, gdzie dany pracownik jest zatrudniony. Naprzykład cieśle i stolarze mają swoją unię, do której należą pracownicy tego fachu, bez względu na to gdzie są zatrudnieni. Fabryczne związki zawodowe organizowane są w miejscach pracy i obejmują robotników zatrudnionych w jednym przedsiębiorstwie. Naprzykład robotnicy w stalowni zapisują się do międzynarodowej unii robotników stalowych, bez względu na to, jakim jest zawód pracującego w danej stalowni robotnika.

W ostatnich czasach wiele się mówi i pisze na temat, czy zorganizowana praca winna brać udział w polityce. Ważną kwestją jest bowiem to, czy unie jako takie, powinny popierać jakąś jedną partię polityczną.

Centrala Trades and Labour Congress, jak również "Wielka Czwórka" kolejarzy są partyjnie niezależne. Nie biorą one oficjalnego udziału w sprawach politycznych. Centrala Canadian Congress of Labour, oficjalnie popiera partię socjalistyczną Co-operative Commonwealth Federation (C.C.F.), która jest odpowiednikiem brytyjskiej partii pracy i europejskiej socjalnej demokracji. Stosunkowo jednak mała liczba poszczególnych unii jest ściśle afiliowana z partią C. C. F.

Kanadyjska Katolicka Federacja Pracy jest zdania, że związki zawodowe nie powinny mieszać się do polityki.

ROZDZIAŁ IX.

SPÓŁDZIELCZOŚĆ.

Ruch spółdzielczy w Kanadzie jest dość dobrze rozwinięty, chociaż idzie on po innej linii aniżeli w Europie. Główny nacisk położony jest na kooperatywy producentów. Duże zrzeszenia tego typu zorganizowane w celu sprzedaży pszenicy powstały wśród farmerów na zachodzie, a w celu sprzedaży owoców tego typu kooperatywy stworzyli producenci owoców na półwyspie Niagara, w prowincji Nova Scotia i British Columbia.

Spółdzielnie konsumentów wykazują znacznie wolniejszy rozwój, być może z tego powodu, że handel detaliczny opanowany jest przez doskonale rozwijające się w Północnej Ameryce sklepy "łańcuchowe".

W 1946 roku w Kanadzie było 1953 kooperatyw różnego rodzaju, liczących około milion członków. W tym to roku obroty ich dosięgły cyfry przeszło pół miliarda dolarów, a ich majątek wynosił około 160 milionów dolarów.

Największe spółdzielnie powstały w prowincjach preriowych; głównym ich zadaniem jest sprzedaż pszenicy. Te wielkie spółdzielnie producentów pszenicy, zwane tu "Wheat Pools", odpowiedzialne były za sprzedaż prawie że połowy zbiorów kanadyjskiej pszenicy. W 1946 roku sprzedały one pszenicy za przeszło 200 milionów dolarów. Przez spółdzielnie farmerzy często sprzedają także bydło, produkty mleczarskie, owoce i jarzyny, miód, tytoń i wiele innych produktów. Bardzo często spółdzielnie te zakupują także towary dla swych członków.

W 1949 roku 21% produktów mleczarskich, 16% bydła, 50% wełny, 27% warzyw i owoców, 88% tytoniu, 16% jaj i drobiu, oraz 50% wszystkich zbóż i nasion zostało sprzedane przez spółdzielnie. W tymże roku było 1446 spółdzielni sprzedających żywność, odzież, oleje i benzynę, maszynerię, węgiel, drzewo i materiały budowlane, meble i wiele innych rzeczy codziennego użytku. Istniały także kooperatywy zapewniające usługi takie jak ubezpieczenia od ognia, transportacji, spółdzielnie mieszkaniowe, telefoniczne, czy wreszcie zabezpieczające pomoc lekarską i szpitalną.

Zrzeszenia spółdzielcze tworzone są według praw wydawanych przez rządy prowincjonalne. Nie ma w Kanadzie ujednoliconego prawa dotyczącego spółdzielczości.

ROZDZIAŁ X.

UBEZPIECZENIE SPOŁECZNE.

Przybywając z Europy do Kanady wielu ludzi będzie rozczarowanych brakiem ubezpieczeń społecznych, które tam są tak wysoko postawione. Brak bowiem zupełnie niektórych bardzo ważnych usług społecznych, a inne są jeszcze niedostatecznie rozwinięte. Rozwój ich jednak w ostatnim dziesięcioleciu powinien pocieszyć tak przybyszów, jak i rodowitych Kanadyjczyków. Na niektórych polach Kanada dopędza już bowiem najbardziej postępowe pod tym względem państwa. A spodziewać się należy, że nadal w tym kierunku kroczyć będzie.

Społeczeństwo kanadyjskie zaczyna doceniać już rolę ubezpieczeń społecznych w nowoczesnym państwie. To też braki pod tym względem uzupełnia się ciągle i coraz to większa liczba dobrze wyszkolonych pracowników społecznych przygotowywana jest do wprowadzenia w życie i administrowania tego szerokiego programu społecznych ubezpieczeń.

Zapewniona jest już opieka dla dziatwy, dla starców, dla bezdomnych, dla głuchych i ślepych, oraz dla byłych więźniów. Ta sieć usług, obejmująca szerokie pole zdrowia i opieki społecznej, prowadzona jest przez wiele instytucji. Niektóre z nich prowadzi sam rząd federalny, przez swe ministerstwa, jak np. Ministerstwo Zdrowia i Opieki Społecznej, inne prowadzone są przez rządy prowincjonalne lub władze samorządowe. Inne jeszcze, jak np. Stowarzyszenie Opieki nad Rodziną, finansowane są przez

fundusze zbierane prywatnie. Jeszcze kilka lat temu, większość tych usług społecznych pozostawiona była wyłącznie w rękach kościołów i instytucji prywatnych, jednak obecnie coraz to więcej tych świadczeń społecznych przejmują w swe ręce rządy odpowiednio je finansując.

Tradycyjnie za program opieki społecznej odpowiedzialne były rządy prowincjonalne i władze samorządowe. W ostatnich latach jednak i rząd federalny jest coraz to czynniejszy na tym polu, czy to biorąc na siebie część odpowiedzialności za finansowanie tego programu opieki społecznej wprowadzonego przez prowincje, czy to ustanawiając i prowadząc sam na skalę krajową pewne formy tej opieki społecznej, jak np. zapomogi dla dzieci "Family Allowances".

Równolegle z programem opieki społecznej jest wprowadzony system ubezpieczeń społecznych, jak np. Ubezpieczenia od Bezrobocia, o których wspominaliśmy w uprzednim rozdziale. Tak samo pomoc w wypadkach bezrobocia czy niezdolności do pracy do pewnego stopnia udzielają i prowincje. W razie potrzeby organizowana jest i pomoc dla rolników tak przez rząd federalny, jak i przez rządy prowincjonalne.

Zapomogi dla dzieci "Family Allowances" wprowadzone zostały w roku 1945. Wypłacane one są co miesiąc matkom przez rząd federalny. Każde dziecko poniżej lat sześciu i dzieci pomiędzy szóstym a szesnastym rokiem życia, o ile uczęszczają do szkoły, są uprawnione do otrzymania tego zasiłku. Pięć dolarów miesięcznie jest płacone na każde dziecko poniżej sześciu lat, sześć dolarów dla tych,

które liczą więcej niż sześć, a mniej niż dziewięć, następnie siedem dolarów dla dziecka od dziewięciu do dwunastu lat, i osiem dolarów dla dzieci od dwunastu do szesnastu. Gdy rodzina otrzymująca zapomogę ma więcej niż czworo dzieci, miesięczna pomoc jest nieco niższa. Ta pomoc rządowa jest po to, aby rodzinom z dziećmi dopomóc w finansowaniu zakupu ubrania i obuwia dla dzieci, opieki lekarskiej, jak również wykształcenia. Rodziny mające większe dochody, również otrzymują takie same zasiłki dla dzieci, lecz nie korzystają wiele z tego, gdyż wypłacane im sumy są im częściowo doliczane do ich podatku dochodowego. Jest to system pomocy przeważnie dla biedniejszych rodzin.

Dziecko urodzone w Kanadzie, jest natychmiast uprawnione do miesięcznego zasiłku. Nawi przybysze do Kanady, przyjeżdżający tu z dziećmi, dostaną należną im pomoc po upływie trzech lat zamieszkania w Kanadzie, o ile w tym okresie dzieci ich nie skończą szesnaście lat.

Rząd federalny również daje pensję weteranom i zasiłki finansowe dla osób pozostających na ich utrzymaniu. Rząd federalny i rządy prowincjonalne współpracują ze sobą w finansowaniu pensji dla starców i dla niewidomych. Obecnie osoby, które skończyły lat 70, mogą zgłaszać się o pensję dla starców.

Każda prowincja, z wyjątkiem Prince Edward Island, wypłaca pensję dla wdów z dziećmi. W niektórych wypadkach pomoc jest udzielana także matkom, które nie mają zarobków i są bez funduszów. Taka pomoc dla wdów z dziećmi wynosi od $25.00 do $121.00 miesięcznie, zależnie od ilości dzie-

ci w rodzinie. Pensje te różnią się w poszczególnych prowincjach. Niektóre prowincje również zapewniają bezpłatną opiekę lekarską chorym na gruźlicę, udzielają pomocy dla dzieci, prowadzą sierocińce, domy dla starców, oraz utrzymują kliniki.

Towarzystwo Opieki nad Dziećmi, jest społeczną instytucją, która działa na zasadzie prowincjonalnego prawa. Dostaje ona pomoc od rządu prowincjonalnego. Pracownicy tej organizacji są specjalnie przeszkoleni, a ich praca jest kontrolowana przez dyrekcję złożoną z wybranych obywateli, oraz przedstawicieli rady miejskiej. Inne instytucje, prowadzone przez społeczne, dobroczynne i religijne stowarzyszenia, są nadzorowane przez rządy prowincjonalne. Władze samorządowe również dostarczają opieki i pomocy lekarskiej.

Opieka lekarska w wypadku choroby, jest potrzebna każdemu. Prawie wszystkie miasta i miasteczka mają dostateczną ilość lekarzy, pielęgniarek i dentystów. Zwykle lista doktorów i dentystów w okolicy jest podana w książce telefonicznej na końcowych kartkach książki, żółtego koloru. Niektórzy doktorzy mają regularne godziny przyjęć. Kto chce porady poza godzinami przyjęć, powinien zatelefonować i poprosić o wyznaczenie dnia i czasu. Doktorzy również odwiedzają swoich chorych pacjentów w domach, lecz za takie wizyty płaci się drożej.

Niestety w niektórych wiejskich okręgach jest za mało lekarzy i dentystów. Początki już są zrobione w zorganizowaniu powiatowych ośrodków zdrowia i już w niektórych okręgach są grupowe plany szpitalne, istniejące od wielu lat. Jednak wiele jest

jeszcze w tej dziedzinie do zrobienia. Jeżeli ktoś osiedli się na wsi, a choćby nawet i w mieście, powinien się dowiedzieć gdzie jest najbliższy doktór i jak go można zawezwać w gwałtownej potrzebie.

Od kilkunastu lat przedstawiciele rządowi studjowali i opracowywali program ubezpieczeń chorobowych na skalę ogólno krajową i wkrótce należy się spodziewać ich wprowadzenia w życie. Prywatne instytucje w wielu prowincjach prowadzą dział ubezpieczeń od choroby, opłacając wydatki za lekarza i szpitale i ułatwiają przez to opłacenie poważnych wydatków w razie choroby. Jedna lub dwie prowincje już na szerszą skalę wprowadzają ubezpieczenia tego rodzaju. W całej Kanadzie wzmaga się zainteresowanie opinii społecznej problemem ubezpieczeń chorobowych.

Kanadyjski Czerwony Krzyż i Wiktoriański Zakon Pielęgniarek — dwie organizacje społeczne, wiele starań i wysiłków pokładają w niesieniu pomocy w chorobach, w zapewnieniu opieki pielęgniarskiej i wychowaniu dobrych obywateli. Wiktoriański Zakon Pielęgniarek (Victorian Order of Nurses), specjalizuje swe pracowniczki w opiece pielęgniarskiej w domach chorych. Chociaż za tą opiekę pacjenci są zobowiązani płacić, to jednak liczy im się nie według poniesionej pracy dla chorego, lecz według możliwości płacenia przez daną rodzinę. Niezamożnym rodzinom służy się tą pomocą pielęgniarską bezpłatnie. Zakon ten zorganizowany jest w wielu miejskich ośrodkach.

Kanadyjski Czerwony Krzyż prowadzi swoją działalność na terenie całej Kanady. Utrzymuje on szpitale i ośrodki pielęgniarskie w wielu odległych

okolicach Kanady. Instytucja ta spieszy z wydatną pomocą w czasie klęsk żywiołowych powodzi, pożarów, epidemii lub innych nieszczęść.

Jest jeszcze ciągle brak dostatecznej liczby szpitali, chociaż nie ustaje się w ich budowaniu. W niektórych okolicach odczuwa się szczególny brak szpitali przeznaczonych na specjalne choroby.

Jednakowoż w razie koniecznej potrzeby, pomimo tych trudności, chory potrzebujący bezwzględnie opieki szpitalnej, nie potrzebuje się obawiać, że nie będzie do szpitala przyjęty.

DRWALE PRZY PRACY W BRITISH COLUMBIA

ROZDZIAŁ XI.

SZKOLNICTWO W KANADZIE.

Kanadę zamieszkuje ludność pochodząca z różnych krajów. Przyniosła ona ze sobą kulturę, tradycje i pamięć o swych narodach. Ślady tych wpływów znajdują się i w szkole. To też kanadyjskie szkoły wzorowane są szczególnie na szkołach brytyjskich, francuskich i amerykańskich.

Kanada nie posiada ogólno-krajowego systemu nauczania. Szkolnictwo prowadzone jest przez prowincje i samorządy miejskie i wiejskie. Każda z dziewięciu prowincji Kanady posiada swoje odrębne Ministerstwo Oświaty (Department of Education), które opracowuje system nauczania, wyznacza inspektorów szkolnych pilnujących poziomu nauki i częściowo finansuje koszty prowadzenia szkół. Władze samorządu lokalnego starają się o resztę funduszów, nakładając podatki na utrzymanie szkół. One też mają pod swym zarządem szkoły, angażują nauczycieli i ich opłacają.

Jakkolwiek sprawy oświaty pozostawione są prowincjom, to odbywają się między-prowincjonalne konferencje porozumiewawcze w sprawach oświaty. Ta kooperacja, jak również wpływy ogólno-krajowych stowarzyszeń oświatowych, powodują, że system nauczania w całym kraju jest prawie jednakowy. Chociaż w Kanadzie jest dziewięć prowincji, to jednak mamy dziesięć osobnych systemów szkolnych. Prowincja Quebec ma bowiem dwa systemy. Jeden, rzymsko-katolicki (przeważnie dla mówiących po francusku), którzy stanowią większość tej prowin-

cji, a drugi dla protestantów, służący w rzeczywistości wszystkim nie-katolikom. W Alberta, Saskatchewan i w Ontario istnieją także bezpłatne szkoły powszechne, organizowane dla dzieci wyznania rzymsko - katolickiego. Nova Scotia i New Brunswick, nie prowadzą osobnych szkół katolickich, ale mają za to w niektórych szkołach wykłady religii.

Około czwarta część młodzieży kanadyjskiej pobiera naukę w języku francuskim, a język angielski jest jedynie przedmiotem dodatkowym. Uczniowie w szkołach z językiem wykładowym angielskim uczą się języka francuskiego dopiero w szkołach średnich. Tylko w niektórych szkołach elementarnych prywatnych, wykładany jest język francuski w wyższych oddziałach.

Pierwsze bezpłatne szkoły zorganizowane zostały w 1841 roku. Obecnie nauka we wszystkich prowincjach w szkołach elementarnych i średnich jest bezpłatną. Fundusze na utrzymanie szkół wpływają przeważnie ze specjalnego podatku od nieruchomości. Budżet na oświatę różni się znacznie w każdej prowincji. Naprzykład British Columbia w 1946 roku wydała na naukę dla każdego dziecka trzykrotnie więcej, aniżeli prowincja Prince Edward Island. Istnieje przymus szkolny do lat 14 lub 16, zależnie od prowincji.

Dziecko zwykle rozpoczyna naukę w szóstym roku życia, chociaż w ostatnich czasach i znacznie wcześniej, w związku z coraz to liczniej wprowadzanymi na terenie Kanady bezpłatnymi przedszkolami i ochronkami prywatnymi. Trzeba stwierdzić też, że organizowanie przedszkoli w Kanadzie zaczęło się znacznie później niż w Europie. Szkoły elemen-

tarne (powszechne) mają osiem klas i program nauki w nich z małymi wyjątkami prawie w całym kraju jest jednakowy. Większe różnice w programie nauczania znajdujemy dopiero w szkołach średnich. Istnieją bowiem szkoły średnie ogólno kształcące, przygotowujące młodzież do studiów akademickich, szkoły techniczne (zawodowe) i szkoły handlowe. W większości średnich szkół we francuskiej części Kanady wykładane są przedmioty klasyczne.

Oprócz bezpłatnych szkół publicznych, są również nieliczne szkoły prywatne. Przeważnie są to szkoły prowadzące równocześnie bursy dla uczniów. Przyjmują one jednak także i uczniów powracających na noc do domu. Wzorowane są one na systemie "publicznych" szkół w Wielkiej Brytanii. Około 3% mówiącej po angielsku młodzieży uczęszcza do takich szkół prywatnych. W prowincji Quebec jest więcej szkół tego typu, a wiele z nich prowadzone jest przez zakony. Około 10% młodzieży mówiącej po francusku, pobiera naukę w tego rodzaju szkołach.

W roku 1947 ponad dwa miliony dzieci uczęszczało do szkół powszechnych i średnich.

Techniczne i zawodowe szkoły zajmują bardzo ważne miejsce w kanadyjskim systemie szkolnictwa. W szkołach tych uczą różnych rzemiosł. Rząd federalny udziela znacznej pomocy finansowej wszystkim prowincjom, aby dopomóc w wyszkoleniu zawodowo technicznym. Wielu specjalistów i techników przemysłu, zostało w ten sposób wyszkolonych, gdyż europejski system rzemieślniczy, nauka z chłopca na czeladnika, a potem na majstra, jest rzadkością w Kanadzie. Od czasu ostatniej wojny, szkoły

te oddają niezmierne usługi tak młodzieży, jak i starszym. Wielu tak Kanadyjczyków, jak i nowych przybyszów do Kanady, zdobyło sporo doświadczenia w przemyśle wojennym. Ich jednak doświadczenie w tym tylko dziale, nie jest wystarczającym w codziennym życiu i w czasie pokoju. Dlatego też nauki techniczne i rzemieślnicze udzielane w tych szkołach tak w dzień jak i na kursach wieczornych, ułatwiają niejednemu zdobycie korzystnej wiedzy technicznej i nowego zatrudnienia.

Pierwszy uniwersytet w Kanadzie ufundowano w mieście Quebec w 1635 roku. Sto pięćdziesiąt lat po tem, założono drugi uniwersytet w Nova Scotia. Od tych czasów wzrost uczelni uniwersyteckich i kolegialnych, stale postępuje naprzód. Obecnie jest w Kanadzie przeszło trzydzieści uczelni, w których są nadawane różne tytuły naukowe. Niektóre z nich, jak uniwersytet McGill w Montreal, prowadzone są na prawach prywatnej instytucji. Inne, jak np. te, które znajdują się w czterech zachodnich prowincjach Kanady, są założone i prowadzone przez rządy prowincjonalne w ramach ich systemu szkolnego i utrzymywane są z podatków. Niektóre zaś stworzone zostały i są prowadzone przez religijne zakony, lub kościoły różnych wyznań.

Wszystkie te uczelnie posiadają fakultety filozoficzne i wiedzy ścisłej. W wielu z nich wykładana jest medycyna, dentystyka, inżynieria, architektura, teologia, prawo, nauki przyrodnicze i rolnictwo. Są także konserwatoria muzyczne, szkoły malarstwa i szkoły dramatyczne. Około trzy procent kanadyjskiej młodzieży uczęszcza na uniwersytety.

Opłaty uniwersyteckie nie są zbyt wygórowa-

ne, ponieważ student płaci tylko jedną trzecią część rzeczywistych kosztów. Różnica pokrywana jest z donacji prywatnych i z subwencji od rządów prowincjonalnych. Jakkolwiek przyznawane są różnego rodzaju stypendja na naukę i utrzymanie w bursach, to ilość ich jest niewystarczająca i wiele zdolnej młodzieży nie jest w stanie korzystać ze studiów uniwersyteckich. Są jednak i tacy studenci, którzy potrafią, pracując w wolnych od nauki chwilach i w okresie wakacji zarobić dosyć na swe utrzymanie i na opłatę czesnego. Szkolny rok uniwersytecki rozpoczyna się zwykle około pierwszego października, a kończy się z początkiem maja. Wakacje trwają więc blisko pięć miesięcy, z czego korzysta bardzo wielu studentów, angażując się do jakiejkolwiek pracy, aby zarobić na swe dalsze studia. Biorą się oni do różnych zajęć, poczynając od pracy kelnera na jakimś letnisku, a kończąc na zajęciu miernika na dalekiej północy, przy pomiarach działek pól złotodajnych.

Niektóre uniwersytety prowadzą specjalne dodatkowe wykłady dla tych studentów, którzy są zmuszeni pracować na swe własne utrzymanie. Kursy te prowadzone są korespondencyjnie szczególnie dla tych, którzy zdali już część swych egzaminów w czasie swego pobytu na uniwersytecie. Po zakończeniu ostatniej wojny, wszystkie uniwersytety są niesłychanie przepełnione. Na podstawie bowiem programu rehabilitacyjnego, rząd federalny zapewnia każdemu zakwalifikowanemu do studjów wyższych weteranowi bezpłatną naukę i pensję na jego utrzymanie.

Ciekawą instytucją oświatową są kolegia, zwa-

ne „Frontier College", coś w rodzaju „kresowych uniwersytetów". Prowadzone są one w rejonach, gdzie dopiero buduje się drogi żelazne, szosy, lub gdzie powstają nowe kopalnie, rozpoczyna się cięcie lasów, otwiera w głębi lasów nowe papiernie. Pracujący tu młodzi ludzie mieszkają w obozach i nie mają dostępu do zorganizowanych ośrodków, w których istnieją ułatwienia edukacyjne.

Dla nich właśnie zorganizowane zostały te kolegia, by ułatwić im dalsze wykształcenie. Nauka odbywa się po skończonej pracy wieczorami, zazwyczaj pod kierunkiem zatrudnionego w tych obozach personelu posiadającego odpowiednie wykształcenie. Dobiera się do pracy w tych obozach specjalnie przeszkolony personel, któryby mógł spełniać trudną rolę pracowników i nauczycieli w jednej osobie. Wielu majstrów, nadzorców fabrycznych, czy nawet inżynierów, swoje wykształcenie rozpoczęło na takich właśnie kursach.

Oświata dla dorosłych jest dobrze postawiona w Kanadzie. Prawie każdy uniwersytet prowadzi za pośrednictwem specjalnego wydziału "Department of Extension", wykłady dla zainteresowanych tak w odległych od miast miejscowościach jak i w licznie zamieszkałych miastach, w których nie ma ośrodków uniwersyteckich. Prowadzone są specjalne serie odczytów, rozsyłane są wędrowne biblioteki naukowe, dostarczane broszury, prowadzone wykłady popularne z dziedziny ekonomii czy rolnictwa, organizuje się specjalne kursy dokształcające dla chętnych pogłębienia swej wiedzy. Ministerstwo rolnictwa zatrudnia specjalistów rozmieszczonych w głównych centrach prowincji, którzy doradzają farmerom

jak ochraniać glebę, jak używać sztuczne nawozy, lepsze nasienie i jak stosować nowe metody uprawy. Specjaliści z działu gospodarstwa domowego, również udzielają podobnych rad w zakres ich specjalności wchodzących.

W ostatnich latach ministerstwa oświaty w prowincjach stworzyły specjalne departamenty oświaty dla dorosłych. Inicjują one dla chętnych słuchaczy wykłady naukowe, kursy artystyczne i rzemieślnicze, kursy muzyczne i dramatyczne, jak również wykłady z dziedziny życia społecznego i politycznego kraju.

Organizacje takie jak Y.M.C.A., Y.W.C.A., Kanadyjski Kongres Żydowski, Liga Katolickich Kobiet, Legion Kanadyjski, Córy Brytyjskiego Imperium i inne organizacje społeczne istnieją prawie w każdym mieście. (Polacy także mają swe stowarzyszenia w wielu osiedlach). Stowarzyszenia te, oprócz swej działalności organizacyjnej prowadzą pracę oświatową w formie odczytów, kursów artystycznych, muzycznych i dramatycznych. Coraz to większa też ilość szkół wieczorowych o wyższym poziomie jest otwierana dla dorosłych. Mnożą się również ośrodki społeczne, będące centrami życia kulturalnego każdej prowincji. Organizacje te udzielają pomocy w nauce języka.

Wiele też praktycznych wiadomości nabyć można przez czytanie pism. Codzienne gazety w dodatku do wiadomości reporterskich i artykułów redakcyjnych, podają instrukcje czy to z dziedziny szycia czy gospodarstwa domowego. To samo czynią wydawnictwa periodyczne. Wydawane są też pisma fachowe i techniczne, które informują czytelnika o

postępach poczynionych w interesującej go dziedzinie. Można otrzymać też wiele interesujących publikacji bezpłatnie lub za niewielką opłatą od odpowiednich departamentów rządowych lub od takiej instytucji, jaką jest "Canadian Association for Adult Education". Broszury te dotyczą najrozmaitszych tematów: traktują one o problemach politycznych, ekonomicznych, lub o przedmiotach takich jak hodowla królików lub nauka wiosłowania. Prawie na każdy interesujący kogoś temat, znaleźć można odpowiednie wydawnictwo.

Popularnym środkiem szerzenia oświaty jest również radio, które w Kanadzie ze względu na wielkie rozrzucenie jej ludności, odgrywa większą rolę, niż w innych krajach. Szkoły, któreby znajdowały się w odległych miejscowościach, a nie posiadały odpowiedniego wyposażenia do odbierania szkolnych programów radiowych, rzadko można napotkać. Dorośli mogą słuchać doskonałych programów muzycznych i dramatycznych. Regularnie podawane są wiadomości ze świata i audycje farmerskie, informujące mieszkańców o wszystkim co się dzieje na świecie i w kraju. W każdy poniedziałek wieczorem, tysiące farmerskich ośrodków słucha programu zwanego "National Farm Radio Forum", na którym dyskutowane są problemy nadsyłane przez farmera i jego sąsiadów.

Dzięki działalności "Narodowej Rady Filmowej", Kanadyjczycy doceniają należycie wartość filmu dokumentarnego i edukacyjnego. Zorganizowana w czasie wojny sieć objazdowa z filmami po wiejskich ośrodkach, umożliwiła szerokim rzeszom społeczeństwa dawniej pozbawionego tych możli-

wości, zapoznać się z szeregiem problemów uchwyconych na taśmę filmową. Tego rodzaju objazdy i wyświetlania filmów dotyczących pracy w przemyśle i różnych zawodach przyczyniły się niemało do zwiększenia wysiłku wojennego społeczeństwa. Kolleckje filmów 16-to milimetrowych zdołały dotrzeć do setek ośrodków w całym kraju. Filmy te stały się dziś nieodzowną częścią życia społecznego. Prawdopodobnie w żadnym kraju tego rodzaju filmy dokumentarne i oświatowe nie są tak rozpowszechnione jak w Kanadzie.

ROZDZIAŁ XII.

RELIGIA W KANADZIE.

Od najwcześniejszych dni pobytu białego człowieka w Kanadzie, religia miała olbrzymie wpływy w tym kraju. Księża i pastorzy przybyli tu z pierwszymi osadnikami. Wędrowali oni na zachód razem z myśliwymi i z pionierskimi osadnikami. Znaczna część historii Kanady łączy się z działalnością takich bohaterskich duchownych. Większość szkół i społecznych organizacji, zawdzięcza swój początek wysiłkom religijnych zakonów.

W wielu osiedlach w Kanadzie, kościół i dotąd jest głównym ośrodkiem życia tak religijnego, jak i społecznego. Tak jak i inne zrzeszenia, kościół może być uważany za specjalnie doskonałe miejsce, gdzie nowy przybysz może znaleźć dobrych przyjaciół.

Kanada jako całość, nie uważa żadnej religii za religię panującą, lecz kościół rzymsko - katolicki praktycznie za taki jest uważany w prowincji Quebec.

Najliczniejszym wyznaniem w Kanadzie jest wyznanie rzymsko - katolickie. Wielu wyznawców tego kościoła zamieszkuje w prowincji Quebec dlatego, że kanadyjscy Francuzi są przeważnie tego wyznania. Jest również wielu katolików wśród ludności szkockiego i irlandzkiego pochodzenia. Szkoccy katolicy są najliczniejsi w prowincjach nad Atlantykiem.

Następnym co do ilości wyznawców kościołem, jest tak zwany United Church of Canada (Zjedno-

czony Kościół w Kanadzie.). Stworzony w 1925-tym roku, gdy Metodyści, Kongresjonaliści i większa część Prezbiterjanów, połączyła się razem. Następnym co do liczebności jest kościół Anglikański, po którym idą, według ilości wyznawców następujące wyznania: Prezbiterjanie, Baptyści, Luteranie, Greko - Katolicy, Prawosławni i Żydzi, mają też tysiące wyznawców. Są i inne, mniej liczne wyznania: Mormoni, Chrześcijańscy Uczniowie, Armia Zbawienia, Zbór Zesłania Ducha Świętego, Adwentyści, Wyznawcy Jednego Boga i Uczniowie Chrystusa. Duchoborzy, Mennonici i Huteryci, różnią się od innych religii, gdyż ich starowierni członkowie żyją w osobnych ośrodkach.

Więcej niż trzydzieści religijnych wyznań żyje z sobą w zgodzie. Bigoci i nietolerancyjne jednostki jeszcze egzystują, lecz religijna tolerancja jest ogólnie stosowana. Wysiłki zmierzające ku ko-operacji kościołów między sobą, zrobiły wielkie postępy, szczególnie w ostatnich latach. Oprócz religijnych nabożeństw, prawie wszystkie kościoły prowadzą kluby dla mężczyzn, dla kobiet i dla młodzieży. Odbywają się również nauki religii w niedziele, oraz ą czynne kluby dla chłopców i dla dziewcząt. Ogólnie biorąc, Kanadyjczycy uczęszczają do kościołów i finansowo je wspomagają. Kościoły w Kanadzie utrzymują się jedynie z ofiar swoich wyznawców.

ROZDZIAŁ XIII.

ROZRYWKI I SPORT.

Większość ludzi odwiedzających Kanadę, spodziewa się znaleźć kraj rozrywek i sportu. Broszurki zapraszające turystów głoszą im o rybołóstwie, narciarstwie, golfie i obozowaniu w pięknych okolicach. Kanada jest oczywiście czymś więcej niż parkiem i miejscem rozrywek. Jednakże Kanadyjczycy rzeczywiście lubią sport i uprawiają go namiętnie. Niektóre wydarzenia sportowe są uważane za bardzo ważne. Gdy Kanadyjka, Barbara Ann Scott, zdobyła mistrzostwo świata na Olympiadzie za figurową jazdę na łyżwach, nawet premier rządu federalnego i inni wybitni obywatele, prześcigali się w wysłaniu dla niej wyrazów uznania. Dla wielu mężczyzn (od 6 do 75 lat) nic tak nie jest ważne jak gra w hokej. Szpalty sportowe są studiowane z niemniejszą uwagą, jak operacje giełdowe i to w bardzo wielu wypadkach przez tych samych ludzi.

Okres wakacji, koniec tygodnia i święta, są naturalnie szczytem ruchu sportowego i rozrywkowego. Następujące święta są przestrzegane w całym kraju: — Nowy Rok, Wielki Piątek, Wielkanocny Poniedziałek, Dzień Dominialny (Dominion Day), Święto Pracy, Dzień Dziękczynienia i Boże Narodzenie. Szkoły, banki i większość zakładów handlowych i fabrycznych jest zamknięta w te dni. Inne święta są obchodzone w różnych dniach w poszczególnych prowincjach.

Spędzanie niedzieli różni się bardzo, zależnie od prowincji. W niektórych miastach Ontario pra-

wie wszystko jest zamknięte w niedzielę. W prowincji Quebec zaś, kościoły zwykle przepełnione są rano wiernymi, za to reszta niedzieli jest jak zwykłe inne święto przeznaczona na rozrywki. Ogólnie biorąc, Kanadyjczycy lubią uczestniczyć bardziej w rozrywkach sportowych, aniżeli być tylko widzami. Jednak różne stadiony, parki i areny, gdzie odbywają się mecze, zwykle są przepełnione widzami. Gry w hokej, w piłkę metową, piłkę nożną, zwykle ściągają wielkie rzesze. Sporty zimowe różnego rodzaju są też bardzo popularne. Pewien Amerykanin pisząc o Kanadzie, żartobliwie stwierdził, że "hokeistów w Kanadzie jest znacznie więcej, aniżeli gdziekolwiek na świecie, ponieważ jest tam chłodno przez znaczną część roku i gdy tylko pszenica zostanie sprzątnięta, gonią oni jeden do drugiego, waląc się po głowach kijami od hokeju, aby się rozgrzać". Opis ten jest, rozumie się przesadzony, lecz bliski prawdy o ile chodzi o liczbę hokeistów. Hokej jest uważany za sport narodowy i w kraju jest wielka liczba drużyn w zorganizowanych ligach. Czasem około sto drużyn hokejowych gra jednego wieczoru w mieście Toronto.. Najwyższą nagrodą za mistrzostwo w zawodowym hokeju jest puhar zwany Stanley Cup, a za mistrzostwo w amatorskim hokeju jest puhar Allan Cup.

Oprócz meczów ligowych są jeszcze gry między drużynami uniwersytetów, między prywatnymi drużynami, jak również jest wiele drużyn dla młodych chłopców.

Łyżwiarstwo jest ulubionym sportem ziwowym. Jeziora i rzeki w pobliżu miast i miasteczek są uprzątane ze śniegu i używane jako lodowiska dla tego

sportu. Tysiące lodowisk krytych i odkrytych pobudowano w całej Kanadzie. Łyżwiarze są różnego wieku. Większość z nich ślizga się dla przyjemności i gimnastyki, lecz jazda figurowa staje się coraz popularniejszą.

Narciarstwo stało się popularne znacznie później niż w Europie. Imigranci z Szwajcarji i z krajów skandynawskich przywieźli z sobą narty i nauczyli Kanadyjczyków je używać. Popularność tego sportu datuje się od 25 lat. Obecnie więcej niż pół miliona narciarzy jest w Kanadzie, a liczba ta wzrasta z każdym rokiem. Coraz liczniejsze są też kluby narciarskie.

Faliste wzgórza Laurentynów, rozciągające się na północ od Montrealu, uważane są za jeden z najsłynniejszych terenów narciarskich na tym kontynencie. Tak Kanadyjczycy, jak i Amerykanie przyjeżdżają tu specjalnymi pociągami, a niektórzy nawet samolotami. Pobudowano tu wiele wspaniałych schronisk i pensjonatów dla sportowców. Ceny pobierane za pobyt są tu bardzo różne. Mieszkania u farmerów można jeszcze wynająć po względnie umiarkowanej cenie, za pobyt w luksusowych pensjonatach, płaci się jednak bardzo drogo.

Narodowy Park Banff ciągnący się wzdłuż linii Canadian Pacific Railway w prowincji Alberta, jest centrum zimowych sportów w rejonie Gór Skalistych. Jazda na nartach posiada tu niezwykły urok, ponieważ można tu zjeżdżać z wzniesień ponad 7,000 stóp, rozciągających się już poza linią lasów. Drugim nie mniej pięknym ośrodkiem jest Narodowy Park Jasper, także w Alberta, wzdłuż linii kolejowej Canadian National Railway. W British Columbia i

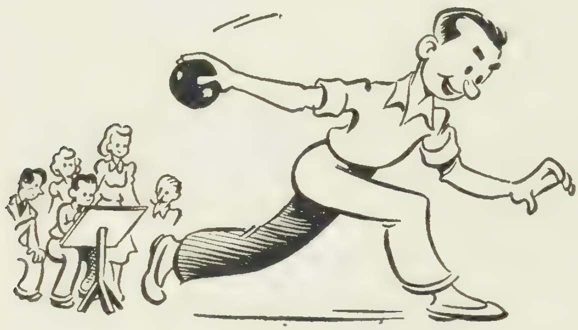
w Ontario istnieją także inne liczne ośrodki narciarskie.

Gra w "curling"*) jest dość popularną gałęzią sportu na lodzie. Uprawia ją setki klubów w całym kraju w okresie zimy. Sporty zimowe dlatego mogą się tak rozwijać, ponieważ ambicją każdego osiedla jest posiadanie sztucznego lodowiska w specjalnie budowanych na ten cel krytych stadionach. W wielu miasteczkach, prawie wszyscy mężczyźni i starsza dziatwa, spędza conajmniej dwa wieczory w tych stadionach i są one do pewnego stopnia w okresie zimy centrum życia towarzyskiego.

*) Gra ta polega na popychaniu szlifowanego kamienia, wagi około 40 funtów po lodzie do mety. Jest to gra ulubiona przez Szkotów.

Saneczkowanie na bobslejach, nie jest zbytnio rozpowszechnione w Kanadzie, za to w wielu miastach są tory do zjeżdżania na toboganach. Na rzece Ottawa i w pobliżu Montreal popularną jest także jazda na żaglowych sankach, sport ten uprawiany jest chociaż mniej i w innych osiedlach, położonych nad brzegiem jezior czy większych rzek. Posługiwanie się zaprzęgami psów do ciągnięcia sanek, jest jeszcze w użyciu tak w celach transportacji na dalekiej północy, jak i dla rozrywki. Popularne jednak dawniej wyścigi sanek zaprzężonych w psy rasy "husky" nie są już tak częste.

Sale gimnastyczne i dawniejsze budynki koszarowe, zapełnione są zawsze w czasie zimowych wieczorów. Wynaleziona przez Kanadyjczyka James Naismyth gra w koszykówkę uprawiana jest z zapałem przez setki drużyn. Siatkówka, gra w kręgle,

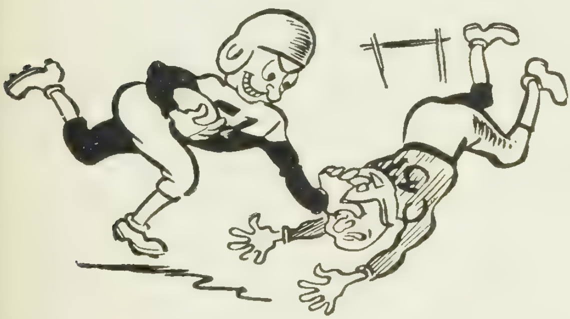
badmington (rodzaj tenisu pokojowego), jak również hokey na podłodze, strzelanie do celu i fechtunek, mają swoich wielu zwolenników.

Kanada ma jednak również i lato. Gdy ono nadchodzi, narty i inne sporty zimowe idą w kąt, a zaczyna się namiętne czyszczenie kijów golfowych.

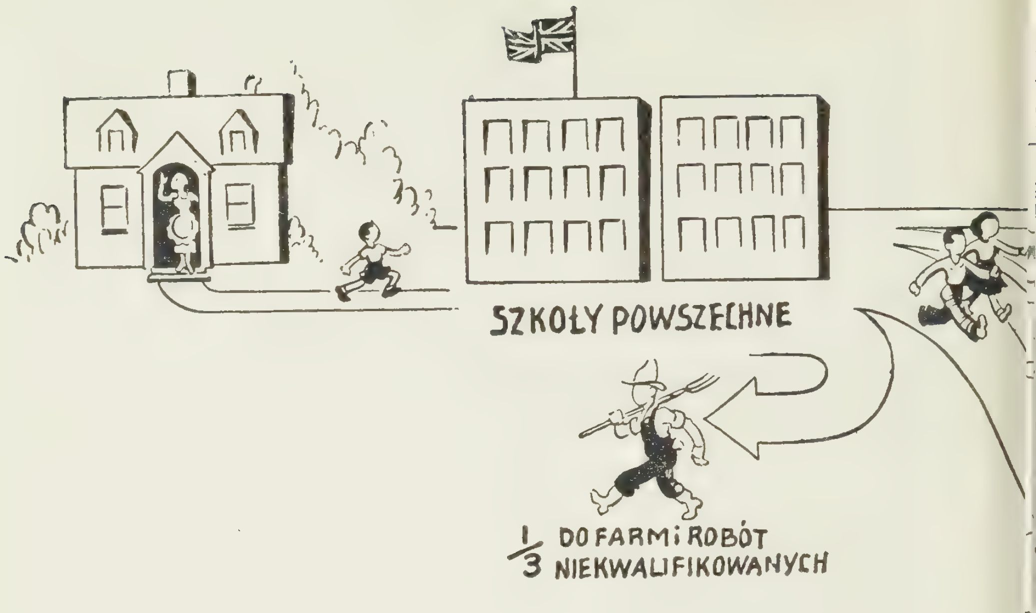
Rozpoczynają się także gry w piłkę metową

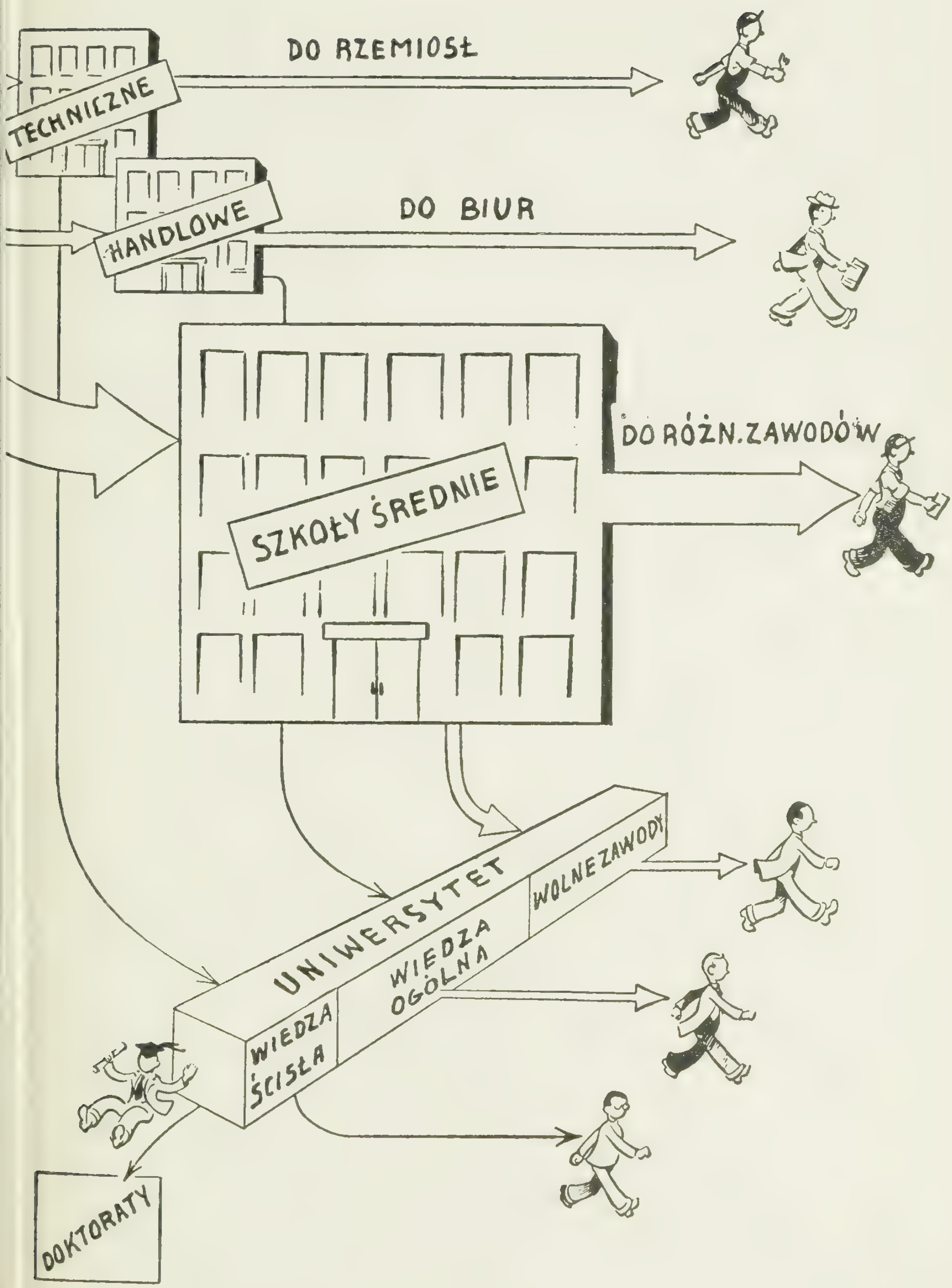
(baseball i softball), a udział w nich biorą zarówno dzieci, młodzież starsza, dorośli mężczyźni i kobiety. Tak na mecze rozgrywane przez drużyny zawodowe, jak amatorskie, w dużych miastach czy mniejszych osiedlach, przybywają zawsze tłumy widzów.

Piłka nożna (soccer) nie jest w Kanadzie tak popularna jak w innych krajach Europy, lecz znaleźć i tu można liczne dobre drużyny. Gdziekolwiek zadomowią się Szkoci, lub przybędą nowi osadnicy z Anglii, tam zaraz do tej gry przygotowywane są boiska. Hokej na trawie nie przyjął się tu bardzo. Lubią w to grać jedynie dziewczęta w wieku szkolnym. Angielska gra w piłkę nożną "rugby", swego czasu bardzo popularna, obecnie zanika. Grają jeszcze w rugby typu angielskiego nad Atlantykiem i Pacyfikiem, ale rzadko w centralnej Kanadzie. Gra ta zastąpiona została innym rodzajem "rugby" zwanym "Canadian rugby", zbliżonym do systemu amerykańskiego tej gry. Gra ta, pełna uroku i wymagająca siły i zręczności, grywana jest zazwyczaj w jesieni i ściąga zawsze nieprzeliczone tłumy na mecze rozgrywane w wielkich stadionach.

"Lacrosse" — rodzaj palanta, jest najstarszym sportem uprawianym w Kanadzie. Jeszcze Indianie znali tę grę setki lat temu pod nazwą "bagataway". Przez pewien czas gra ta była najpopularniejszą w Kanadzie i masowo uprawianą tak na otwartych

SZKOŁY POWSZECHNE
1/3 DO FARM I ROBÓT NIEKWALIFIKOWANYCH

TECHNICZNE
DO RZEMIOSŁ
HANDLOWE
DO BIUR
SZKOŁY ŚREDNIE
DO RÓŻN. ZAWODÓW
UNIWERSYTET
WOLNE ZAWODY
WIEDZA OGÓLNA
WIEDZA ŚCISŁA
DOKTORATY

boiskach, jak i w krytych stadionach. W prowincjach British Columbia, Ontario i Quebec dużo jest jeszcze amatorów tego sportu, nie jest on już jednak takim głównym letnim sportem jak dawniej.

Biegi, tak na krótkie dystanse, jak i bieg maratoński, oraz zawody lekkoatletyczne, zawsze cieszyły się popularnością. Szczególnie zaś w szkołach średnich i kolegiach. Długodystansowcy jak i biegacze na krótki dystans, byli pierwszymi Kanadyjczykami, którzy dali się poznać w innych częściach świata.

Golf jest ulubionym sportem, to też wszędzie jest pełno przepięknych terenów golfowych. Większość graczy w golfa zajmuje się tym sportem dla rozrywki, ale i zawodowa gra w golfa stoi na wysokim poziomie. Opłaty za użycie boisk są przeważnie dość niskie, a atmosfera panująca w klubach jest przyjacielska i pełna gościnności. Niektóre z terenów, szczególnie te, które znajdują się w Górach Skalistych, sławne są z pięknego położenia.

Boisk tenisowych, tak publicznych jak i prywatnych, jest mnóstwo w całym kraju. Gra w krę-

gle na świeżym powietrzu na trawie, jest drugim najstarszym sportem kanadyjskim i nadal jest bardzo popularna. Strzelanie z łuków i karabinków, jest też propagowane przez wiele klubów.

Żeglarstwo ma tak samo wielu entuzjastów w Kanadzie jak i w innych krajach. Kluby jachtowe znajdują się nie tylko nad brzegami morza, ale także w miejscowościach położonych nad jeziorami. Prawie każde letnisko nadbrzeżne urządza doroczne wyścigi żaglówek. Niektóre z nich mają charakter międzynarodowych zawodów. Sławne są szczególnie zawody na jeziorze Huron przy wyspie Manitulin i na jeziorze Ontario w zatoce Quinte. Większość ośrodków turystycznych i letnisk posiada żaglówki, które wynajmować można na okres jednego dnia lub na dłużej. Nawet na dziesięcio centowej monecie kanadyjskiej, wybita jest rycina okrętu żaglowego typu "Bluenose", sławnego żaglowca rybackiego, który odniósł wiele zwycięstw w zawodach żeglarskich.

Jakkolwiek zawody hippiczne nie są tak bardzo popularne jak w wielu innych krajach, to jednak Kanada posiada dość dużo stadionów hippicznych, będących jednymi z najstarszych na kontynencie amerykańskim. Polo nie ma zbyt wielu zwolenników, dość jednak duża grupa amatorów pozostaje wierną i temu sportowi.

W zachodniej Kanadzie corocznie urządzane są igrzyska zwane "rodeo", podczas których kowboje ubiegają się o nagrody przyznawane za utrzymanie się najdłużej na grzbiecie nieujeżdżonego rumaka. Igrzyska, odbywające się w Calgary, zwa-

ne "Calgary Stampede" są sławne na cały świat. Główną ich atrakcją są wyścigi zaprzężonych w czwórkę koni starodawnych wozów, krytych płótnem, używanych przez pionierskich osadników.

Pływanie możliwym jest cały rok, dzięki temu, że w wielu osiedlach pobudowano kryte pływalnie. Ale oczywiście, latem sport ten staje się powszechnym. Zawody pływackie, skoki, gra w piłkę wodną i regaty wioślarskie, znajdują się w programach wielu klubów. Urządzane są popularne widowiska, urozmaicone współzawodnictwem pływaków, zawodami wioślarskimi, wyścigami motorówek, żaglówek, popisami grup i ratownictwem wodnym. Cwiczy się do nich tysiące osób.

Dla wielu wakacje nie byłyby pełnymi, gdyby nie odbyli oni wycieczki do któregoś z dzikich rezerwatów leśnych, lub specjalnych obozów letniskowych. Kanada posiada wiele takich rezerwatów, utrzymywanych przez rząd federalny lub prowincje, często większych obszarem niż cała Szkocja. Zwane są one tutaj parkami narodowymi. Mają one różny charakter. Niektóre położone są w okolicach, gdzie znajdują się stare forty z 18-go lub 19-go stulecia: inne obejmują niezmierne przestrzenie jezior, gór i lasów. W niektórych są rezerwaty dla dzikich zwierząd i ptactwa. Prawie do każdego z nich dojechać można koleją lub szosą. Wspinaczka górska i jazda konna po skalistych ścieżkach, znajduje też swoich licznych zwolenników.

Najbardziej charakterystycznym sportem w Kanadzie jest jeżdżenie czółnem, zwanym "canoe". Całe wielkie obszary naszego kraju zostały udostępnio-

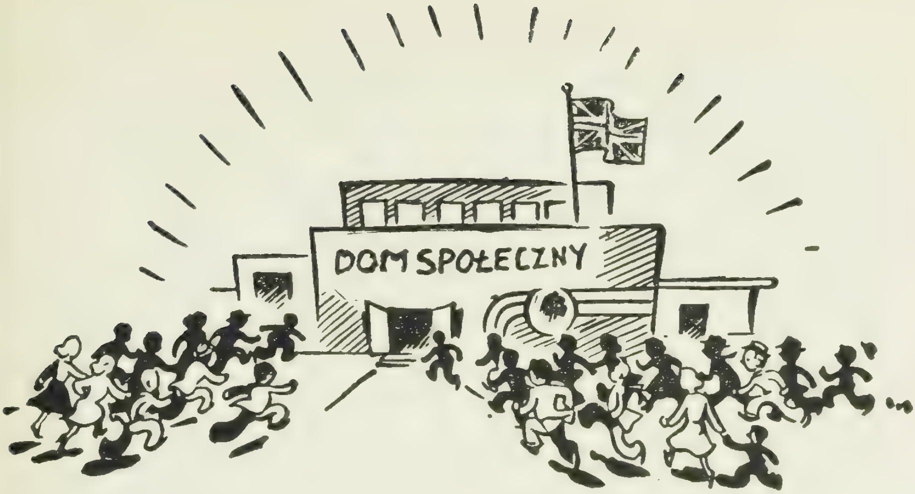
ne i odkryte dla innych dzięki podróżnikom, którzy dotarli tam na takich właśnie czółnach. Nawet i dziś przez jeziora, rzeki, kanały, można przy pomocy "canoe" podróżować tysiące mil. W 1947 roku, jeden z podróżników w ten sposób przejechał całą Kanadę.

ROZDZIAŁ XIV.

SZTUKI PIĘKNE I RĘKODZIELNICTWO.

W okresie pionierskim, rękodzielnictwo dostarczało większą część odzieży i prawie wszystkie meble domowe. Obecnie rękodzielniczymi wyrobami ze skóry, wyrobami ceramicznymi, czy wyrobami drzewnymi zajmują się przeważnie pracownicy biurowi lub robotnicy fabryczni, raczej dla własnej rozrywki i z zamiłowania. Pewne jednak działy rękodzielnictwa dają wielu jeszcze ludziom możność zarobkowania. Niektóre części Kanady, szczególnie Quebec, sławne są z tych rękodzielniczych wyrobów. Kanadyjczycy, którzy przybyli tu z innych krajów europejskich, wnieśli do rękodzielnictwa wiele nowych udoskonaleń i świeżych pomysłów. Robotami ręcznymi zajmowano się naogół po domach, jednak obecnie Y.M.C.A., Y.W.C.A., niektóre kościoły i inne organizacje społeczne, tworzą wspólne grupy zainteresowanych osób rękodzielnictwem. Powstają przy nich także kluby fotograficzne, kluby zbieraczy i inne.

W ostatnich latach zauważyć można ciekawy ruch powstawania Domów Społecznych (Community Centres) w szeregu osiedli po całym kraju. Taki Dom Społeczny w większym ośrodku zazwyczaj posiada wielką salę (auditorium), izbę czy warsztaty dla rękodzielnictwa, pokoje na wykłady i pomieszczenia dla grup zainteresowanych jakimś działem kulturalnym czy rozrywkowym. W mniejszych ośrodkach Dom Społeczny posiadać będzie zazwyczaj jedną obszerną salę na zebrania i inne lokal-

ne imprezy. Bez względu na to, jak dużym jest ten Dom Społeczny, warto go odwiedzać, choćby dla rozrywki. Nieznający okolicy przybysz, napewno napotka tu wielu życzliwych ludzi, z którymi łatwo będzie mógł się zaprzyjaźnić.

W wielu małych miasteczkach znajomość gry w brydża jest tak samo przydatną w życiu towarzyskim, jak i zdolność miłego prowadzenia rozmowy. Stolik do gry w brydża czy wista, jest miejscem miłej, wieczorowej czy popołudniowej rozrywki, przy którym grający w karty, wymieniają między sobą okoliczne nowinki i sąsiedzkie wiadomości.

Najbardziej ulubioną rozrywką młodzieży są tańce. To też niektórzy ludzie żartobliwie dorastającą młodzież określają słowem "jitterbug" (rodzaj tańca opartego na murzyńskim rytmie muzycznym). Tańce odbywają się najczęściej w przyjacielskim gronie młodzieży, w jej klubach, salach szkolnych, czy salach gimnastycznych. Często za orkiestrę służy patefon albo "juke box" — maszyna, która automatycznie gra żądaną płytę, po wrzuceniu do

niej pięciocentówki. W większości miasteczek i we wszystkich większych miastach są specjalne sale taneczne, dostępne dla szerokiej publiczności. Są także i kluby nocne, szczególnie w mieście Montreal.

Stare tańce figurowe są nadal popularne w wiejskich osiedlach chociaż i ludność miejska często lubi je zatańczyć. Pianista i skrzypek, to cała orkiestra do tej zabawy. Odbywa się ona często w olbrzymiej stodole, posiadającej dobrą podłogę, to też na określenie tych tańców powstała i inna nazwa "barn dances" — tańce w stodole.

Ludzie na całym świecie lubią chodzić do kina. I w Kanadzie, we wszystkich miastach i miasteczkach, a nawet i wioskach są kinoteatry. Przeważnie wyświetlane są w nich filmy amerykańskie, ostatnio sprowadza się coraz to więcej dobrych filmów angielskich i europejskich. W miejscowościach małych i odległych, gdzie niema stałego kinoteatru, można zobaczyć wyświetlane filmy wąskotaśmowe, tak zwane filmy dokumentarne i pouczające. Każda wiejska szkoła może takie filmy wyświetlać conajmniej raz na miesiąc dla szkolnej dziatwy. Często filmy te wypożyczają także kluby i kościoły, wyświetlając je swym członkom na zebraniach.

Korzystać można z tych filmów dzięki zorganizowaniu National Film Board (Krajowej Rady Filmowej). Instytucja ta nagrywa i dostarcza stale coraz to nowych filmów o geografii i przemyśle Kanady, o tym jak ludzie żyją, o ich muzyce i zręczności w rzemiośle i zamiłowaniu do sztuk pięknych. Podobne filmy nagrywają także i prywatne studia oraz niektóre firmy handlowe i przemysłowe.

Przez zobaczenie takich filmów można poznać Kanadę znacznie lepiej i szybciej aniżeli w inny sposób.

Teatrów dramatycznych jest bardzo niewiele w Kanadzie. Za to przybywają do większych miast zespoły teatralne amerykańskie, angielskie i irlandzkie. W wielu miejscowościach działają także amatorskie zespoły teatralne. Uzupełniają one życie towarzyskie i kulturalne. Jeden z ostatnio zwiedzających Kanadę turystów, opowiadał, że będąc w okolicach koła arktycznego był świadkiem wystawiania Hamleta. Było to dla niego niezwykłe przeżycie, ponieważ on wraz z miejscowym kierownikiem osiedla, byli jedynymi widzami tej sztuki. Wszyscy inni mieszkańcy wioski, tak mężczyźni jak i kobiety i dzieci brali udział w sztuce.

Doroczny Festiwal Dramatyczny, ściąga z całej Kanady najlepsze zespoły teatralne. Wyrabia się w ten sposób wiele talentów aktorskich i zachęca do pisania sztuk teatralnych.

Słuchowiska dramatyczne radiowe, tak w języku angielskim jak i francuskim dorównują najlepszym utworom radiowym, nadawanym gdziekolwiek na kontynencie Północnej Ameryki. Grupa młodych pisarzy, aktorów i muzyków, znana jako "stage 48", zdobyła światową sławę za swe radiowe, eksperymentalne i na wysokim poziomie stojące utwory, opracowywane dla radiosłuchaczy.

Muzyczne utwory nadawane przez radio, sztuki radiowe, dyskusje i odczyty, jak też programy dziecinne, zyskują sobie coraz szersze rzesze słuchaczy. Kanada posiada radiostacje prywatne i państwowe. Sieć radiostacji państwowych zwie się

Canadian Broadcasting Corporation. Na falach krótkich można odbierać szereg programów europejskich, a audycji amerykańskich słuchać można i na długich falach.

W ostatnich kilku dziesiątkach lat zaobserwować można znaczny rozwój sztuki pięknej w Kanadzie. Artyści tej miary jak Tom Thomson, A. Y. Jackson, Lauren Harris i Emily Carr, szeroko znani są wśród swoich jak i w innych krajach. Wiele dziesiątek artystów specjalizuje się w malowaniu obrazów olejnych, inni w akwareli. Dobrze świadczy o rozwoju zainteresowań artystycznych fakt, że malarstwo nie ogranicza się jedynie do specjalistów. Często widzi się osoby wyjeżdżające na wakacje, pakujące wraz z przyborami do tenisa i łowienia ryb, również pendzle i paletę malarską.

Kanadyjczycy również interesują się i rzeźbą. Z rzeźbiarzy najbardziej znanymi są: Frances Loring, Florence Wyle i Elizabeth Wood. Oprócz nich wielu innych wybija się w tej dziedzinie. Dużo osób w całym kraju, próbuje swych zdolności w modelowaniu mając z tego wiele satysfakcji. The Canadian Arts Council (Kanadyjska Rada Artystyczna), przewodzi szesnastu instytucjom artystycznym i kulturalnym w kraju. Rada ta stara się, ażeby artyści kanadyjscy mieli okazję przyczynienia się do dalszego rozwoju sztuki kanadyjskiej.

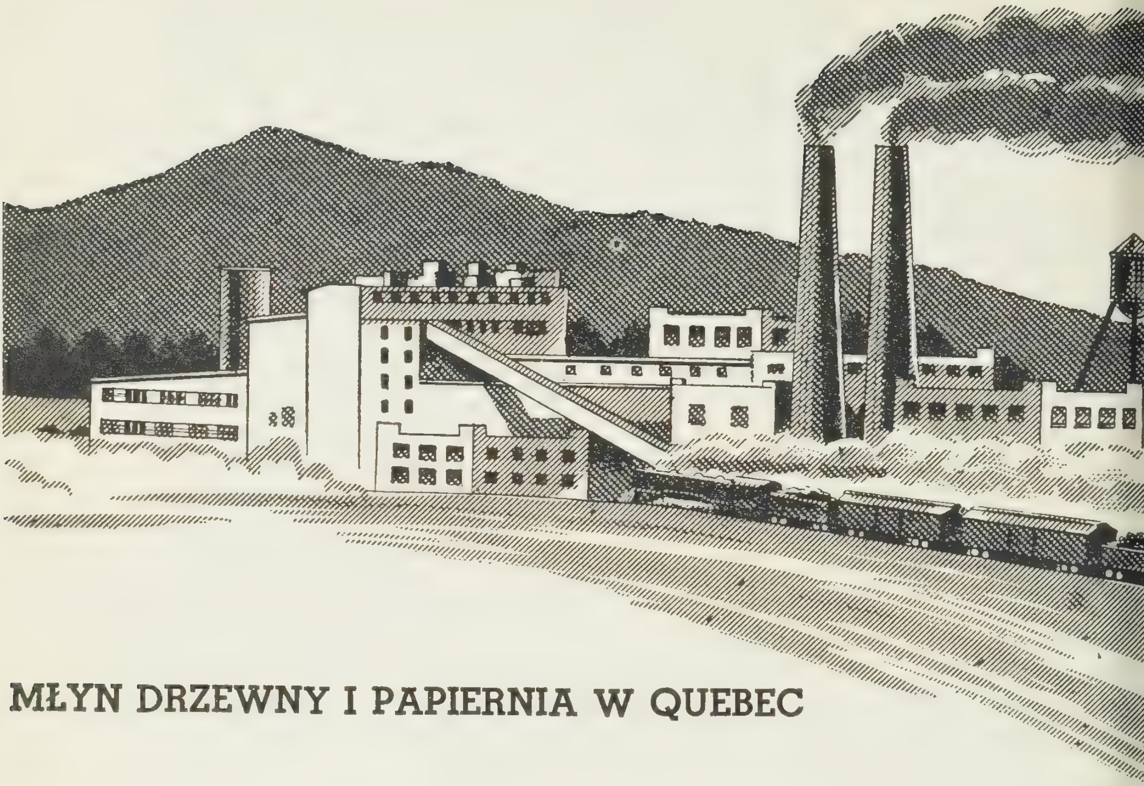
The National Art Gallery of Canada (Galeria Narodowa) z siedzibą w Ottawie organizuje wystawy i odczyty, rozsyła obrazy na wystawy do innych miast i na wystawy międzynarodowe do innych państw.

Pomaga w przygotowywaniu programów radio-

wych o sztuce dla młodzieży szkolnej, nagrywa filmy o sztuce pokazywane w całym kraju, reprodukuje obrazy sławnych kanadyjskich malarzy i sprzedaje je po umiarkowanych cenach.

Mamy również orkiestry symfoniczne, wiele towarzystw śpiewaczych, prowadzących chóry, oraz tysiące śpiewaków i muzyków solistów. Doroczne festiwale muzyczne, urządzane są w wielu większych miastach; największy festiwal urządza miasto Winnipeg. Te festiwale, do których przez tygodnie przygotowuje się tysiące młodzieży i starszych, dają wiele artystycznego zadowolenia tak biorącym w nich udział, jak i słuchaczom. Wiele szkół udziela nauki w tym zakresie tak amatorom, jak i zawodowo poświęcającym się muzyce artystom. Do szkoły Sztuk Pięknych — "Banff School of Fine Arts", która prowadzi wykłady każdego lata w swej siedzibie w Górach Skalistych, ściąga liczna rzesza młodych Kanadyjczyków, doskonalących się tu w malarstwie, sztuce scenicznej, muzyce i pisaniu utworów literackich.

Coraz więcej powieści pisanych przez Kanadyjczyków ukazuje się z pod prasy. Ostatnie powieści napisane przez Hugh MacLennan, p. t. "Two Solitudes", przez Gwethalin Graham "Earth and High Heaven" i przez Gabriele Roy "Bonheur d'Occasion" wykazują literacką dojrzałość kanadyjskich powieściopisarzy. Mamy również poetów znajdujących uznanie tak w Kanadzie jak i za granicą. Najbardziej znane są utwory E. P. Pratta, p. t. "Brebeuf" i "His Brethern". Własne kanadyjskie magazyny literackie ofiarowują swe łamy kanadyjskim pisarzom, przyjmując ich artykuły i powieści.

MŁYN DRZEWNY I PAPIERNIA W QUEBEC

Wiele miast i miasteczek utrzymuje wolne od opłat biblioteki. Są jednak jeszcze liczne miejskie ośrodki, które nie posiadają tych ułatwień. Ośrodki wiejskie są jeszcze gorzej pod tym względem zaniedbane. W wielu okolicach kraju brak jest zupełnie bibliotek. Konieczne reformy tego stanu są podejmowane i można się spodziewać, że w okresie następnych paru lat, sytuacja pod tym względem zmieni się na lepsze. Prowincja Prince Edward Island, służyć może za przykład, jak to zrobić. Ich system bibliotek pokrywa cały obszar prowincji. W prowincji British Columbia istnieją wędrowne biblioteki. Co trzy tygodnie biblioteka taka wędruje 750 mil przez Fraser Valley, obsługuje około 41,000 czytelników.

Okanagan Valley, posiada również podobne biblioteki. W Saskatchewan organizuje się rejonowy system bibliotek. Niektóre powiaty w Ontario w zadawalający sposób zorganizowały obsługę biblioteczną. Jakkolwiek postęp w tej dziedzinie jest znaczny, to jednak wiele jeszcze pozostaje do zrobienia. Informacje o bibliotekach otrzymać można zawsze w prowincjonalnym Ministerstwie Oświaty, lub w Kanadyjskim Stowarzyszeniu Bibliotecznym (Canadian Library Association) z siedzibą w Ottawie.

ROZDZIAŁ XV.

JĘZYKI URZĘDOWE W KANADZIE.

Obydwa języki, angielski i francuski są oficjalnymi językami w federalnym parlamencie i w sądach. Jednakże spis ludności z roku 1941 wykazuje, że tylko jeden na dziesięciu Kanadyjczyków może rozmawiać obydwoma językami. Dwie trzecie rozmawia tylko po angielsku, piąta część tylko po francusku. Przeszło sto tysięcy dorosłych imigrantów, nie znało ani angielskiego, ani francuskiego, w czasie spisu ludności. Wielu z nich uczyło się w wieczornych szkołach w tym czasie.

Język angielski i francuski jest znany w wielu częściach świata. Czasem są małe różnice w wymawianiu lub znaczeniu słów. Różnice pewne istnieją między językiem angielskim używanym w Kanadzie, a w Anglii, jak również są różnice w języku francuskim mówionym w Kanadzie, a używanym we Francji. Z różnych historycznych przyczyn, mowa w Kanadzie, czy to angielska, czy francuska, posiada swoiste określenie i dialekty. Zresztą, jak można się tego spodziewać, oba języki wykazują silne wpływy amerykańskie. Rozmowa naprzykład na meczu piłki metowej (baseball) w Montreal, jest nadzwyczaj malownicza, przeplatana osobliwymi wyrażeniami galickimi, mieszająca francuskie czasowniki z amerykańskimi skrótami.

Francuski język jest głównym językiem prawie w każdej części prowincji Quebec i w kilku powiatach w Ontario, jak również w osiedlach roz-

rzuconych w New Brunswick, Alberta, Manitoba i Saskatchewan. Dla tych, którzy nie zamierzają zamieszkać w tych okolicach, byłoby pożądanem, aby pierwszeństwo dawali językowi angielskiemu.

W każdej prowincji są klasy, w których uczą angielskiego języka. Początki nauki są dawane według zasad tak zwanego "basic English" który to system przy poznaniu ok. tysiąca słów, wystarcza do prowadzenia zwykłej rozmowy i do zawierania tranzakcji handlowych. Wielki nacisk kładzie się na poprawną wymowę. Wymawianie słów jest bardziej nawet ważne, jak znajomość słowa, gdy przybysz w nowym kraju stara się rozmawiać.

Informacje co do nauki języka, można otrzymać w Ministerstwie Oświaty (Department of Education) w każdej prowincji.

ROZDZIAŁ XVI.

PODRÓŻOWANIE W KANADZIE.

Kanadyjczycy mogą podróżować tysiące mil w prostej linii i wciąż być w swoim kraju. Około 3,500 mil oddziela Halifax od Vancouver, najkrótszą drogą kolejową. Dawson City w okręgu Yukon, jest oddalone o 1,500 mil od Victoria, miasta położonego na południowym krańcu wyspy Vancouver. Od oceanu Atlantyckiego do Fort William, to jest do szczytu Wielkich Jezior, jest 2,340 mil.

Kanadyjczycy lubią podróżować. Wielu z nich przeznacza swe roczne wakacje, aby zwiedzić inne strony kraju. Okolice nadmorskie, góry, jeziora, lasy na północy, ściągają co roku turystów z całego kraju.

Wycieczki automobilowe są powszechnie przyjęte. Bardzo wielu spędza swe wakacje w rodzinnym automobilu. Wybierają się na taką wycieczkę według drobiazgowo opracowanego planu, lub tak wprost przed siebie na poznanie kraju. Na wycieczkach takich zatrzymać się można przez noc w domach turystycznych, lub w kabinach przydrożnych, gdzie możliwym jest też przyrządzić posiłek. Niektórzy zabierają ze sobą ekwipunek obozowy i nie korzystają z żadnych schronisk.

W 1941 roku, jedna osoba na dziesięć posiadała swój własny automobil. Wojenne ograniczenia na opony, gazolinę i części do naprawy, jak również fakt, że nie wyrabiano nowych automobili, zmniejszyła ilość posiadaczy aut. Obecnie jednak liczba ich wzrasta i posiadanie automobilu dla

swej przyjemności, jest możliwe. Kierowcy muszą jednak przejść pewien egzamin, zanim otrzymają pozwolenie (license) na kierowanie automobilem na publicznych drogach.

Utrzymaniem dróg bitych i ich budową, zajmuje się rząd prowincjonalny. Federalny rząd buduje drogi jedynie w parkach rządowych i przez terytoria Northwest. W zamieszkałych gęsto okolicach w każdej prowincji, drogi są cementowe lub asfaltowane. W rzadziej zamieszkałych okolicach, szosy są wysypywane łupanym kamieniem lub żwirem. Wreszcie są drogi tylko równane, niektóre z nich kończą się gdzieś w odludnych stronach, jako jednotorowe drogi. Jakość dróg zależna jest od zasobów pieniężnych, jakie rządy prowincjonalne mogą na te cele wydawać.

Wiele dróg we wschodniej Kanadzie, wije się wśród pięknych falistych pól i malowniczej okolicy, podczas, gdy w zachodniej Kanadzie, szczególniej w preriowych prowincjach, drogi są wzdłuż prostych linii, zgodnie z podziałem ziemi na sekcje. U podnóża Gór Skalistych, w Alberta i przez górzyste okolice British Columbia, drogi idą według naturalnego układu terenu.

Około 5,000 mil prowincjonalnych dróg łączy się z sobą po przez prowincje, w tak zwaną "Trans-Canada Highway" — szosę transkanadyjską. Przeważnie droga ta jest konstrukcji tylko kamiennej, jednak są już długie sekcje tej drogi wycementowane, szczególniej w południowej części Ontario. Ostatni odcinek tej sławnej drogi, został dopiero w ostatnich czasach skończony. W roku 1940 skompletowano część drogi zwanej "Big Bend High-

way" po przez Góry Skaliste. Około rok temu, ostatni odcinek tej drogi został skończony w północnym Ontario, łącząc wszystkie odcinki w jedną szosę.

Kanadyjska droga jest jedyną szosą przez kontynent Północnej Ameryki, która nie wiedzie przez rozległe przestrzenie piasków lub nieurodzajnych pustkowia. Lecz jakkolwiek droga ta wiedzie przez piękne i urozmaicone okolice, nie wielu Kanadyjczyków podróżuje tą drogą. Są jeszcze bowiem sekcje zbyt wyboiste dla automobili. Obecnie podróżujący automobilami na zachód, część swej podróży odbywają przez Stany Zjednoczone. Szosa "Alaska" została zbudowana przez rząd Stanów Zjednoczonych w roku 1942, jako droga o celach wojskowych. Droga ta wiedzie od Dawson Creek, przez British Columbia, Whitehorse, Yukon Terytorium do Fairbanks — Alaska.

Z wyjątkiem 300 mil, droga ta, długości około 1,500 mil, wiedzie przez kanadyjskie terytoria. W kwietniu, 1946 roku, rząd kanadyjski przejął tę drogę i sam ponosi koszt jej utrzymania. Kanada uzyskała w ten sposób drogę dla ruchu motorowego przez północną część British Columbia i przez Albertę do Yukon. Szosa ta, zwana zwykle "Alaska Highway" jest narzucona tłuczonym kamieniem i możliwe, że będzie trudna do przebycia w miesiącach wiosennych. Każdy podróżujący po tej drodze, powinien się zabezpieczyć w dostateczną ilość paliwa i pożywienia, bo stacje z obsługą są dość od siebie odległe.

Większość podróży w Kanadzie odbywa się kolejami. W 1945 roku, koleje przewiozły prawie

pięćdziesiąt trzy i pół miliona pasażerów. Dwie są główne kompanie kolejowe: Canadian National Railway, która jest własnością państwa i Canadian Pacific Railway, kompania prywatna, w której udziały mają Brytyjczycy i Kanadyjczycy. Obydwie koleje mają swe oddzielne tory kolejowe, ciągnące się od jednego do drugiego wybrzeża.

Długość torów w Kanadzie oblicza się na 56,811 mil. Stany Zjednoczone i Rosja mają dłuższą sieć linii kolejowych, lecz licząc proporcjonalnie do liczby mieszkańców, na głowę Kanadyjczyka wypada najdłuższy odcinek linii kolejowej. Sieć kolejowa Canadian National Railway, jest największą w Północnej Ameryce. Posiada ona przeszło 23 i pół tysiąca mil torów. W 1946 roku, własne okręty tej kompanii kursowały także, przewożąc pasażerów i towary do Indji Zachodnich. Okręty tej kompanii obsługiwały linię okrętową z Vancouver do Alaski. Do C. N. R. należy także 8 wielkich hoteli i trzy ośrodki letniskowe.

Kompania Canadian Pacific Railway, jest właścicielem sieci kolejowej, liczącej 21 tysięcy mil, a w swym taborze kolejowym ma ona więcej wagonów jadalnych, sypialnych i salonowych, aniżeli którakolwiek linia kolejowa na świecie. Kompania ta ma również okręty pasażerskie, kursujące na Atlantyku i oceanie Spokojnym. Statki jej także kursują po Wielkich Jeziorach, wpoprzek zatoki Funda i wzdłuż wybrzeży British Columbia. Posiada ona także 14 hoteli, w tyluż miastach kanadyjskich i pięć hoteli letniskowych.

Rejony północnej Kanady obsługują trzy linie kolejowe. The Ontario Northland, która wiedzie

do górnego krańca James Bay, ze stacją końcową w Moosonee, u ujścia rzeki Moose. Do zachodniej strony Hudson Bay prowadzi odgałęzienie Canadian National Railway. Stacją końcową tej linii jest Port Churchill, u ujścia rzeki Churchill. The Northern Alberta Railways, prowadzona jest wspólnie przez Canadian National i Pacific Railway. Linia ta rozgałęzia się w trzy kierunki do Waterways nad rzeką Peace do Hines Creek w Alberta i do Dawson Creek w British Columbia. Obecnie opracowywane są plany budowy linii kolejowych, któreby obsługiwały północne okolice Quebec, Alberta i British Columbia.

Kanadyjskie pociągi nawet na głównych liniach nie osiągają takiej szybkości jak pośpieszne pociągi brytyjskie, lub pociągi w innych państwach Europy. Powodowane to jest tym, że kanadyjskie lokomotywy i wagony są znacznie cięższej konstrukcji, budowane są one bowiem na dalekie podróże, a i tory idą często przez ciężkie do budowy tereny.

Kanadyjskie wagony nie posiadają tak powszechnych w Europie przedziałów. Wagony tutejsze posiadają dwa szeregi siedzeń, po dwa z każdej strony wagonu obok okien z przejściem w środku. Na każdym końcu wagonu są umywalnie i ustęp z jednej strony dla mężczyzn, z drugiej dla kobiet.

Jeżeli jedzie się w niedługą podróż, kupuje się przeważnie bilet trzeciej klasy, zwany tu "day coach". Najnowsze wagony tej klasy są budowane ze stali, mają urządzenia do automatycznego przewietrzania i chłodzenia, i są nadzwyczaj wygodne. Jednakże i stare wagony, które nie mają tych wygód, są jeszcze często w użyciu.

Jeżeli ktoś życzy sobie zapłacić za dodatkowe wygody, wtedy może zamówić krzesło w wagonie salonowym, zwanym tu "parlour", albo "chair car". Wagony te posiadają pojedyńcze rzędy wygodnych foteli, ustawionych przy oknach.

Nocą podróżować można w różny sposób. Można wykupić bilet na zwykły wagon "day coach" (tak jak trzecia klasa w Polsce). Jest to najtańszy sposób podróżowania. Jeżeli dostanie się jeszcze miejsce w nowoczesnym wagonie, podróż jest zupełnie wygodna. Jeżeli ktoś chce, może sobie zarezerwować łóżko dolne lub górne w wagonie turystycznym (tourist car), lub w wagonie sypialnym (pullman standart). Łóżka górne są zawsze tańsze niż łóżka dolne, a łóżka w wagonach turystycznych, tańsze niż w pullmanach. Jednak należy pamiętać, że jeżeli chce się dostać łóżko, należy wykupić bilet pierwszej klasy. Tak samo bilet pierwszej klasy kupuje się, gdy chce się mieć fotel w salonce.

Wagony sypialne zwykle mają mały salonik i dwie lub trzy seperatki, które można zarezerwować za dodatkową zapłatą. W takiej podróży jak między Toronto i Montreal, lub między Toronto i Ottawa, takie wagony idą dość często, lub całe pociągi składają się tylko z takich seperatek, do spania. Nazywają je sypialniami (bedrooms), lub (chambrettes). Seperatki te mają swoje własne umywalnie i ustępy.

Należy pamiętać, że obiady podawane w wagonach jadalnych na kolei są dość drogie. Wielu Kanadyjczyków podróżując, wiezie z sobą swe własne przekąski, kanapki i owoce. Można również kupić żywność na stacjach, gdzie pociągi zatrzymują

się dłużej. Jeżeli ktoś zadecyduje, że będzie jadał w wagonie jadalnym, niechaj się przygotowuje na to, że każde pożywienie będzie go kosztowało przeciętnie $1.50.

Najstarszym sposobem podróżowania w Kanadzie, jest podróż wodą. Francuzi odkryli, zbadali, oraz otworzyli dla innych wnętrze środkowej Kanady swoimi wyprawami przez rzeki i jeziora, używając łodzi do tych wypraw.

Kanada przodowała w transportacji wodą. Pierwszy parowy okręt na Wielkich Jeziorach, rozpoczął kursować w roku 1818. Nazywano tę podróż "Walk in the Water". Pierwszy parowiec, który przepłynął ocean Atlantycki, został zbudowany w Kanadzie, w mieście Quebec. Był to parowiec Royal William, a pierwszą podróż odbył w roku 1830.

Dziś wiele okrętów kanadyjskich pływa do dalekich obcych portów. Okręty nasze kursują przez Pacific i przez Atlantyk, wzdłuż brzegów tych oceanów i po Wielkich Jeziorach.

Kanada obsługuje 14,000 mil, licząc linie okrętowe po jeziorach, wewnątrz kraju i po wielkich rzekach. Okręty towarowe kursują przez całą długość rzeki św. Wawrzyńca, płyną do Quebec City i do Port Arthur do górnego krańca jeziora Superior. Każdy może podróżować okrętem z Quebec do Toronto. Z miasta Sarnia, lub Port McNicoll (obydwie miejscowości oddalone są około cztery godziny koleją od Toronto), kursują specjalne okręty wycieczkowe, przez Wielkie Jeziora do Port Arthur, odbywając tę drogę w dwu dniach. Bardzo wielu Kanadyjczyków spędza swoje wakacje letnie na takiej przejażdżce. Ponieważ większość portów nad Wielkimi Jeziora-

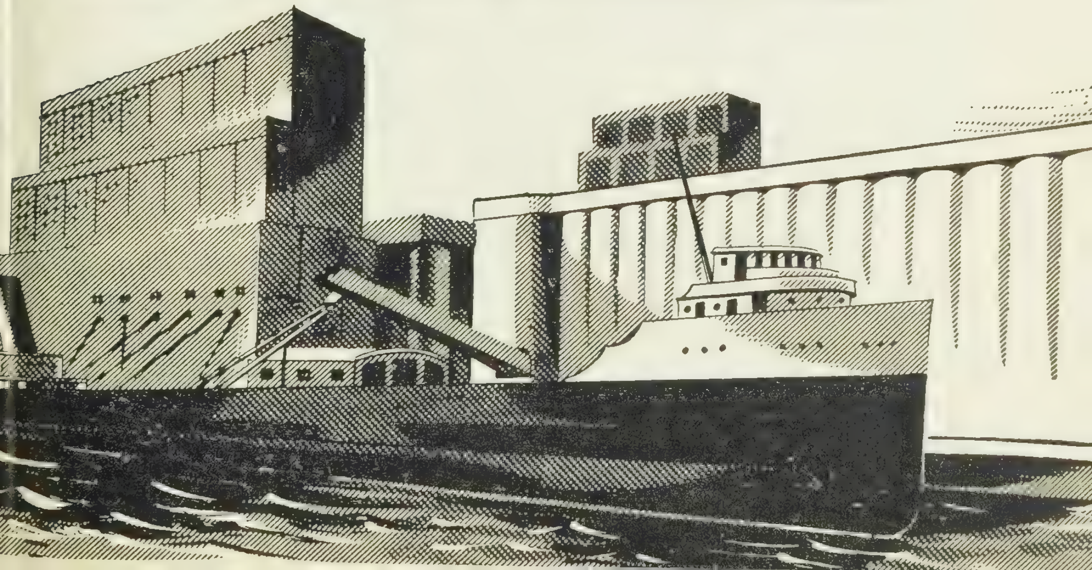
mi zamarza w zimie, jak również zamarza rzeka św. Wawrzyńca, okręty nie kursują podczas zimy..

Latem parowce kursują po wielu jeziorach w Ontario i Manitoba. Specjalne parowe statki kursują po rzece Mackenzie i po Yukon w czasie letnim.

Są także trzy główne linie lotniczego transportu. Największą z nich Trans - Canada Airlines, która jest przedsiębiorstwem państwowym. Utrzymuje ona regularne codzienne połączenia pomiędzy obydwoma wybrzeżami od Atlantyku do Pacyfiku. Drugą linią lotniczą, obsługującą przeważnie północne rejony Kanady, prowadzi The Canadian Pacific Airlines, trzecią linię lotniczą w prowincjach nadmorskich obsługuje The Maritimes Central Airlines. Krótsze odcinki obsługują też mniejsze niezależne linie lotnicze, prowadzone przez prywatne kompanie.

W 1947 roku, Trans-Canda Airlines obsługiwała trasę 6,400 mil w Kanadzie, a oprócz tego samoloty jej utrzymywały komunikację pomiędzy Montrealem i Londynem.

ŁADOWANIE ZBOŻA NA JEZIORZE SUPERIOR

ROZDZIAŁ XVII.

POŻYWIENIE.

Zauważycie zapewne, że pożywienie w Kanadzie różni się od tego, do którego byliście przed tym przyzwyczajeni. Produkty żywnościowe mogą być inaczej u nas wyrabiane, inaczej pakowane, lub też są innego gatunku.

Artykuły żywnościowe produkowane w Kanadzie, sprawdzane są przez znawców rządowych. Ministerstwo Rolnictwa zaleca specjalny system sortowania producentom, co wychodzi na korzyść konsumentów. Eksperci po dokładnym zbadaniu ustalają pewien poziom, któremu odpowiadać muszą artykuły żywnościowe. Producenci i przetwórnie muszą stosować się do tego ustalonego poziomu i jeżeli wyroby ich nie odpowiadają oznaczonej jakości, mogą oni być ukarani.

Ustalone są pewne znaki na różne artykuły i po nich poznać można ich gatunek.

Wołowina wyborowa ma po sobie pas czerwony wzdłuż całej sztuki.

Wołowina dobra, drugiego gatunku, oznaczona jest pasem niebieskiego koloru.

Masło ma trzy gatunki: — pierwszy, drugi i trzeci i powinny być one uwidocznione na pudełku.

Najlepsze jajka są oznaczone gatunkiem "Grade A-1", następne "Grade A", a po tem idzie "Grade B" i "Grade C".

Jabłka i gruszki w puszkach noszą nazwy gatunków j. n.: — "Extra Fancy", "Fancy" i "Grade C".

Inne owoce noszą nazwę sortowania jak n. p. —

"Select" (wybierane); są to najlepsze, po tem idzie Nr. 1, dobre do jedzenia i gotowania lub do puszkowania. Nr. 2, są dobre tylko do jedzenia natychmiast.

Jarzyny mają też specjalne nazwy, zależnie od sortowania. Jeżeli ziemniaki są nazwane "Canada Fancy" — oznacza to, że mają 2 i jedna czwarta cala przez środek w przecięciu i są specjalnie dobre do pieczenia. Następnie "Canada No. 1" są odpowiedniej wielkości, wolne od obicia i skaz. "Canada No. 2", ziemniaki są mniejsze i mogą mieć po sobie małe skazy. Prawie wszystkie jarzyny dzieli się na dwa gatunki: — "Canada No. 1" (najlepsza jakość), "Canada No. 2" (mniejsze, lecz mało co gorsze od gatunku w numerze pierwszym).

Najlepszy drób jest oznaczony purpurowym kolorem na piersi ptaka, lub na skrzydle: — czerwony znak oznacza drugi gatunek, niebieski znak trzeci, a żółty znak oznacza, że ptak jest gorszego gatunku i pałki pierza nie są wyciągane.

Puszkowane, zamrożone lub suszone artykuły żywnościowe są trzech gatunków: najlepsze "Fancy", drugi gatunek "Choice" (wyborowe), trzeci "Standart" (zwyczajne). Miód przychodzi w trzech gatunkach: No. 1, jest dobry do użytku stołowego; No. 2, ma po sobie znaki wosku lub pyłku z kwiatów, No. 3, jest dobry tylko do pieczenia lub gotowania. Syrop klonowy (Maple Syrup) dzieli się na 4 gatunki. Najlepszy jest "Canada Fancy", bardzo delikatny w smaku, następny "Canada Light" (jasny), lekkiego smaku, trzeci "Canada Medium" (przeciętny) silniejszego smaku i czwarty gatunek jest

"Canada Dark" (ciemny), który może mieć w sobie oznaki fermentacji.

Tych znaków i nazw należy pilnować kupując żywność w kanadyjskich sklepach. Uczeni, zatrudnieni przez rząd pracują nad tym, aby ulepszyć gatunki artykułów żywnościowych tak, by były one coraz lepszej jakości.

Federalne Ministerstwo Zdrowia i Opieki Społecznej opracowało specjalne wskazówki dotyczące pożywienia, wyznaczające zasadnicze minimum spożycia codziennie koniecznych dla zdrowia produktów. Zgodnie z tymi wskazówkami wydział zdrowia zaleca, by każdy człowiek spożywał co najmniej wymienione produkty w następującej ilości:

Mleko — ćwierć kwarty dla dorosłych, pół kwarty co najmniej dla dzieci. W dodatku do tego jeść należy trochę serów.

Owoce — jedno podanie pomidorów lub cytrusowych owoców (pomarańcze, grapefruit, cytryny) lub soki owocowe; — jedno podanie innych owoców, świeżych, puszkowanych, lub suszonych.

Jarzyny — jedno podanie dziennie ziemniaków, dwa podania dziennie innych jarzyn, najlepiej liściastych, zielonych lub żółtych. Jarzyny te powinny być często jadane surowo.

Kaszki i chleb — jedno podanie kaszki z całego ziarna (zwykle na śniadanie), cztery do pięciu kromek chleba ciemnego lub białego.

Mięso i ryby — jedno podanie dziennie mięsa, ryby lub drobiu; — wątrobkę, serce, lub nerki, powinno się przyrządzać przynajmniej raz w tygodniu.

Jajka — najmniej trzy lub cztery jajka na osobę w tygodniu.

Rodzina o przeciętnych dochodach przekona się, że znaczna część ich dochodów idzie na zakup żywności w obecnych czasach, szczególnie w większych miastach. Ceny artykułów żywnościowych różnią się wielce w Kanadzie, zależnie od okolicy i sezonu.

Koszty utrzymania w Kanadzie poszły w górę w czasie drugiej wojny światowej tylko nieznacznie, gdyż rząd kontrolował ceny na wszystkie prawie artykuły codziennej potrzeby. Jednakże po wojnie, kontrola cen została zniesiona i ceny ostro podskoczyły w górę

Niezawodnie nowi przybysze będą przyrządzać mięso, ryby ,drób, jarzyny i desery w sposób, w jaki były one przyrządzane w ich starym kraju, lecz dobrze jest wiedzieć coś o gotowaniu w Kanadzie. W wielu wypadkach kanadyjska kuchnia różni się od gotowania, do którego niejeden z was był przyzwyczajony.

Są wydane różne książki kucharskie i każdy powinien postarać się, aby jedną mieć pod ręką jak najprędzej. Canadian Cook Book (Kanadyjska Książka Kucharska) napisana przez Nellie Lyle Pattison, szczególnie zalecana ze względu, że podaje ona przepisy w łatwym języku i według możliwości przeciętnej rodziny. Książka ta zaznajamia z artykułami żywnościowymi i ich wartością, przedstawia plany obiadów i sposób krajania mięs. Zawiera również informacje, jak kobiety kanadyjskie nakrywają do stołu i w jaki sposób podają przyrządzone potrawy.

W książce kucharskiej zauważycie, iż przepisy gotowania są według miar, zamiast wagi. Jednakże te miary są zwykle jednakowe, a garnuszki do mierzenia lub łyżki, można nabyć w którymkolwiek sklepie.

Kanadyjczycy jedzą trzy razy dziennie: — rano przed pracą, w południe i wieczorem, pomiędzy szóstą, a siódmą godziną. Południowy posiłek jest nazywany "lunch" (czasem nazywany obiad), a wieczorne posiłki jedni zwą obiadem inni kolacją. Podwieczorki nie są naogół podawane w kanadyjskich domach.

Koszt artykułów żywnościowych jest wyższy w miastach, aniżeli na farmach lub małych miasteczkach. Koszt utrzymania małej rodziny, licząc na osobę jest większy, aniżeli przeciętny koszt na większą rodzinę.

W dawniejszych czasach farmerzy produkowali większość tego, co potrzebowali do wyżywienia. Faktycznie kupowano w sklepach tylko słodycze, kawę, herbatę, przyprawy korzenne i konserwy. To jeszcze i obecnie jest stosowane w wielu okolicach, szczególnie tam, gdzie prowadzona jest gospodarka mieszana. Na takiej farmie rosną bowiem jarzyny jak marchew, pietruszka, ziemniaki, cebula, które na zimę są przechowywane w piwnicach. Zwykle żona farmera potrafi przyrządzić konserwy z wielu owoców i ususzyć inne na swoje potrzeby. Trzymane są krowy i kury, więc mleko, masło, jajka, są zawsze gotowe dla użytku domowego. Hodowane są świnie na własne potrzeby, jak również bije się bydło w porze jesiennej i konserwuje wołowinę na okres zimy. Wszystko to

pomaga wielce w obniżeniu wydatków na żywność.

Obecnie jednak wielu farmerów kupuje potrzebną żywność w sklepach, prawie tak samo, jak czynią to mieszkańcy miast. Wielu zajmuje się produkcją jednego działu żywności, jak np. mleka i pochodnych wyrobów. W prowincjach stepowych niektórzy farmerzy sieją tylko jeden gatunek zboża, nie trzymają ani drobiu, ani zboża i nie sadzą żadnych jarzyn.

ROZDZIAŁ XVIII.

ODZIEŻ.

Jakkolwiek niejeden z was widział już obrazek mężczyzny, zwanego "Jack Canuck" ubranego w buty z cholewami do kolan, w spodnie do konnej jazdy i w kapelusz z szerokim rondem, to w codziennym życiu takich Kanadyjczyków nie spotkacie. Kanada nie ma tak jak inne kraje swego charakterystycznego stroju narodowego.

Każdy może nosić ubranie jakie z sobą przywiózł, i jest wskazanym, aby nie czynić dodatkowych zakupów, aż po przybyciu do Kanady. Czasem ludzie kupują ubranie z materii, która może być za ciężka dla wielu części Kanady. Moda też może być inna, a kobiety specjalnie pragną nosić ubranie, które by było modne w danej chwili.

Ogólnie biorąc, Kanadyjczycy ubierają się prawie jednakowo. Mężczyźni, zatrudnieni w handlu czy pracy biurowej, jak również robotnicy fizyczni, po skończeniu pracy, noszą zwykły garnitur,

LATO WIOSNA I JESIEŃ ZIMA

jedno lub dwurzędowy. Takie ubrania są zwykle z wełny lub mieszanych gatunków przędzy.

Kobiece ubiory różnią się wielce stylem i krojem i są z lekkiej albo ciężkiej wełny. Spódniczki i bluzki są bardzo popularne.

Nieprzemakalne płaszcze są nieodzowną częścią garderoby w wielu okolicach Kanady, szczególnie w British Columbia i prowincjach nadatlantyckich, gdzie często padają deszcze. W zimie, szczególnie w zimnych okolicach, ciepłe palto jest konieczne dla mężczyzn, jak i dla kobiet. Niektóre kobiety noszą futra, a szczególnie we wschodniej Kanadzie i w preriowych prowincjach. Większość mężczyzn nosi spodnią wełnianą bieliznę w zimie, z wyjątkiem tych, którzy mieszkają w cieplejszych stronach. Kobiety rzadko kiedy ubierają pod spód wełnianą bieliznę, gdyż domy są zwykle centralnie ogrzewane, jak również budynki biurowe, sklepy i inne miejsca, w których kobiety pracują.

Robotnicy noszą różną odzież, zależnie od pracy jaką wykonują i w której części Kanady mieszkają. Drwale w lasach, farmerzy, rybacy, górnicy i mechanicy, ubierają się według swego zajęcia. Wasi współpracownicy czy reprezentanci związku zawodowego, mogą udzielić wam potrzebnych wskazówek, co do kupna stosownej odzieży do pracy.

Niezawodnie każdy będzie potrzebował jakieś specjalne obuwie, zależnie od tego, gdzie będzie przebywał. W okolicach, gdzie śniegi są znaczne i częste, potrzebne są śniegowce. Podczas pory deszczowej, przydadzą się kalosze. Kanadyjskie lato

jest zwykle dość długie i ciepłe. Większość ludzi nosi specjalne, lekkie ubranie na tę porę roku.

Dzieci noszą ubranie prawie jednakowe w całym kraju. Są ubiory do gry i zabawy na każdą porę roku. W lecie dzieci są ubierane zwykle w lekkie bawełniane ubranka, które są dosyć trwałe. W zimie, najmłodsze dzieci noszą ubrania zwane "snow suits", czyli ubrania na śnieg, albo w dwóch kawałkach, spodenki i kaftan. Młodzi chłopcy, chodząc do szkoły, noszą krótkie spodenki przez pierwsze parę lat. Później zmieniają je na długie spodnie, co dla takiego chłopca jest ważnym wydarzeniem. Dziewczęta w szkole noszą sukienki, spódniczki i sweterki lub bluzki. W tym wypadku również moda odgrywa znacznie większą rolę, aniżeli wśród chłopców. Byłoby pożądanym, aby rodzice, stosownie do tego jak inne dzieci kanadyjskie się ubierają, ubierali swe dzieci, gdyż dziecko jest wrażliwe i źle się czuje, widząc inne dzieci ubrane odmiennie. Taka drobnostka ułatwi waszym dzieciom szybsze zżycie się z kolegami i pozwoli im czuć się dobrze w nowym otoczeniu.

LATO **WIOSNA I JESIEŃ** **ZIMA**

ROZDZIAŁ XIX.

KUPNO I SPRZEDAŻ.

W Kanadzie są sklepy różnego typu, które sprzedają wiele najróżnorodniejszych artykułów. Oprócz licznych małych sklepów, które specjalizują się w pewnych tylko artykułach, jak n. p. meble, ubranie, obuwie, książki i t. p., są również duże sklepy, zwane departamentowymi. Sklepy te zwykle zajmują kilkupiętrowe olbrzymie budynki i sprzedają najrozmaitsze towary i artykuły. Niektóre z tych sklepów mają aż dwieście różnych osobnych departamentów, z których każdy specjalizuje się w innych artykułach. Większość tych sklepów dostawia zakupione przedmioty do domu odbiorcy.

Jest bardzo wiele sklepów w bliskim sąsiedztwie, gdzie sprzedawane są tylko artykuły spożywcze, a w których klienci obsługiwani są przez subjekta lub właściciela. Są również spożywcze sklepy, zwane "self serve groceterias", gdzie kupujący sam siebie obsługuje. Ceny podane są na każdym artykule. Kupujący wybiera potrzebne artykuły i kładzie je do koszyka umieszczonego na wózku, a wybrawszy wszystko co potrzeba, podwozi towar wybrany do lady, gdzie kasjer obliczy i zapakuje. Płaci się zaś przy wyjściu ze sklepu. Około 25% wszystkich artykułów spożywczych jest sprzedawane w tego rodzaju sklepach. Niektóre tylko z tych sklepów godzą się dowozić zakupione produkty do domu kupującego.

Niejeden zdziwi się niepomiernie olbrzymim

wyborem artykułów w aptece. Kosmetyki, papierosy, papier i przybory do pisania, różne broszury i wiele innych artykułów potrzebnych w każdym domu, jest tam na sprzedaż, jak również patentowane lekarstwa. Robienie lekarstw z recepty lekarskiej, stanowi małą część interesu dla wielu aptekarzy. Większe apteki mają również osobną część sklepu, przeznaczoną na sprzedaż przekąsek, kanapek, kawy, chłodnych napojów, lodów i t.p. artykułów. Taka część sklepu nazywa się "Lunch counter" lub "Soda Fountain". Niejednokrotnie apteka tego rodzaju jest niejako klubem dorastającej w sąsiedztwie młodzieży, która tam się chętnie schodzi wieczorami.

Wszystkie miasta i niektóre miasteczka mają hale targowe, gdzie farmerzy z okolicy przywożą swe produkty na sprzedaż. Wiele kanadyjskich gospodyń woli poczynić zakupy na takim targu, aniżeli w sklepach. Są również domokrążni handla-

rze (pedlars) którzy rozwożą różne przedmioty i starają się je sprzedawać chodząc od domu do domu. Chleb i mleko jest dostarczane w ten sposób. Kobiety, kupując stale od tego samego piekarza czy rozwoziciela mleka, zakupują bilety, aby nie płacić gotówką każdego dnia. Takie bilety są zostawiane w pustych butelkach przy drzwiach. Jest to bardzo wygodny sposób czynienia zakupów.

Jeżeli mieszka kto w małym miasteczku, na wsi, lub w farmerskim okręgu, gdzie wybór towarów na sprzedaż jest ograniczony, można kupić wiele rzeczy przez pocztę, zamawiając artykuły potrzebne z katalogu którejś firmy wysyłkowej. W Kanadzie jest wiele takich składów. Wysyłają one bezpłatne ilustrowane katalogi i cenniki, z dokładnym opisem każdego artykułu ofiarowanego na sprzedaż.

Kanadyjczycy nie zawsze płacą gotówką za swe zakupy. Często kupują rzeczy na tak zwany "instalment plan", czyli na spłaty, co oznacza, że kupując coś, przyrzekają za to zapłacić w kilku ratach, w wyznaczonym czasie. Kosztowne rzeczy, jak automobile, meble, ubrania, biżuteria, najczęściej kupowane są na spłaty.

Nie jest koniecznym, by czyniąc zakupy, udawać się do sklepu czy składu. Duże sklepy departamentowe i większość małych sklepów w sąsiedztwie, przyjmuje zamówienia przez telefon i przywozi zamówione rzeczy do domu zamawiającego. Takie sklepy czasem chętnie udzielają kredytu, otwierając u siebie, w swoich książkach rachunek zwany "charge account". Stosownie do udzielanego kredytu, można kupować w tym sklepie potrzebne

artykuły przez cały miesiąc, a z końcem miesiąca rachunek wyrównać.

Dodatkowe informacje, pomocne każdemu przy zakupach, można znaleźć w rozdziałach o POŻYWIENIU i ODZIEZY w tej książce.

ROZDZIAŁ XX.

PRAWO.

Cywilne prawo w Kanadzie, w szerszym tego słowa znaczeniu, jest sprawą poszczególnych prowincji. Ochrona własności prywatnej i gwarancja praw obywatelskich, gwarantowana jest ustawą "British North America Act".

Zgodnie z tym, większość praw dotyczących codziennego życia, jest uchwalana przez prowincje. Gdy ktoś się żeni, robi testament, rozpoczyna jakiś interes, wchodzi do wolnego zawodu, kupuje lub sprzedaje nieruchomość, czy zawiera jakikolwiek kontrakt, czyni to wszystko na podstawie praw prowincji, w której mieszka.

Ludność prowincji Quebec, posługuje się kodeksem opartym na prawie francuskim. Wszystkie inne prowincje, posługują się zwyczajowym prawem angielskim i nie mają kodeksu. System ten opiera się na starych zwyczajach prawnych i na uprzednio wydanych decyzjach sądów.

Parlamenty prowincjonalne mogą oczywiście wprowadzać zmiany do obowiązujących ustaw. c tym ważnym fakcie należy pamiętać, ponieważ wyjaśnia on nam to, że nie tylko prawa prowincji Quebec różnią się od prawodawstwa innych prowincji, ale w każdej prowincji spotkamy różne prawodawstwo.

Jeżeli ktoś potrzebuje porady adwokackiej w Quebec, udaje się do adwokata noszącego tu nazwę "attorney". W innych częściach Kanady zwać się on będzie "solicitor" i "barrister". W Kanadzie

bowiem funkcję "solicitor" i "barrister" spełnia ten sam adwokat i funkcje te nie są oddzielne jak w Anglii. Adwokat (lawyer), zajmuje się tu wszelkimi czynnościami prawnymi. Adwokaci nie dzielą się tu na specjalne kategorie.

"B.N.A.Act" upoważnia parlament federalny do określania przestępstw kryminalnych i oznaczania kary za te przestępstwa. To też to samo prawo kryminalne obowiązuje w każdej prowincji w taki sposób, jak zostało uchwalone przez parlament. W całej Kanadzie obowiązuje ten sam kodeks karny i jednakowo stosowany on jest w każdej prowincji. To, co uważane jest za przestępstwo kryminalne w prowincji Quebec, będzie też przestępstwem kryminalnym w British Columbia. Prawo karne kanadyjskie kontrastowo różni się od prawa cywilnego, które może być innym w każdej prowincji, ponieważ mają one zupełną swobodę uchwalania własnych ustaw, dotyczących prawa cywilnego.

Można jednak dostać się do więzienia i za przekroczenie przepisów prawnych, ustalonych przez rządy prowincjonalne. Naprzykład sprzedaż napojów alkoholowych kontrolowana jest przez prowincje. W każdej prowincji co do tego obowiązują inne przepisy, a za złamanie ich wyznaczone są kary. Odnosi się to i do wszystkich innych spraw podlegających autorytetowi władz prowincjonalnych. Żadne prawo nie byłoby skutecznym, gdyby nie przewidywało kar za łamanie prawnych przepisów.

Wymiar sprawiedliwości, tak jak i w innych krajach, należy do kompetencji niższych i wyższych trybunałów sądowych. Ostatnią instancją

jest Sąd Najwyższy (Supreme Court of Canada). W sprawach kryminalnych nie ma apelacji od decyzji tego sądu. W sprawach cywilnych od orzeczenia tego sądu, można apelować jeszcze do Prywatnej Rady Królewskiej w Londynie (Judical Committee of the Privy Council). Jednak tego rodzaju apelacje nie będą prawdopodobnie jeszcze długo kontynuowane.

ROZDZIAŁ XXI.

SYSTEM MONETARNY I BANKOWOŚĆ.

Banki w Kanadzie podlegają kontroli rządu federalnego. Specjalna ustawa o bankach "The Bank Act" reguluje ich działalaność. Na podstawie tej ustawy istnieje dziesięć upoważnionych przez rząd banków i jeden bank centralny "Bank of Canada", nie zajmujący się zwykłymi czynnościami bankowymi. Bank of Canada przyjmuje depozyty od innych banków i ustala dla nich rezerwy gotówkowe. Ponieważ banki kanadyjskie ściśle kontrolowane są przez rząd, system bankowy jest całkowicie godny zaufania. Od 1923 roku nie było wypadku, ażeby którykolwek bank zbankrutował. Zgodnie z obecnie obowiązującymi przepisami o bankach, nikt z deponujących pieniądze w którymkolwiek banku, nie może stracić swego depozytu. Każdy też może z pełnym zaufaniem składać swe pieniądze w którymkolwiek banku kanadyjskim.

Jakkolwiek Kanada ma tylko 10 upoważnionych do działalności banków, to jednak każdy bank posiada setki filii w kraju. W 1948 roku, banki kanadyjskie posiadały 3,500 swoich filii rozrzuconych po całej Kanadzie.

Większość Kanadyjczyków trzyma swe oszczędności w bankach kanadyjskich. Konto oszczędnościowe może być już otwarte w którymkolwiek banku sumą jednego dolara, a wkłady, jak również podejmowanie potrzebnych pieniędzy odbywa się szybko i sprawnie.. Banki otwarte są od godziny 9-tej rano do 3-ciej po południu, każdego dnia z wyjątkiem niedziel, świąt i soboty. W sobo-

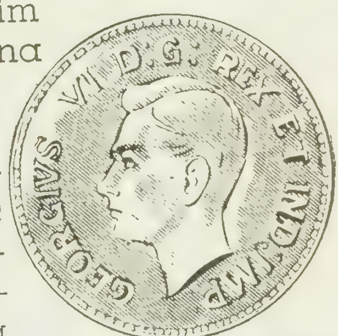
...y banki czynne są od 9 do 11 lub od 10 do 12 w południe. Od oszczędności płacą banki procent.

Poczta kanadyjska również prowadzi Kasę Oszczędności, a wkładki przyjmuje każdy urząd pocztowy w kraju. Oprócz tego są różne i liczne unie kredytowe, lub ko-operatywy bankowe. W roku 1945 było w kraju 2,200 unii kredytowych. Są one pod kontrolą prowincji i też są godne zaufania. Pocztowa Kasa Oszczędności płaci procenty od sum oszczędnościowych tam składanych, a unie kredytowe płacą zwykle roczne dywidendy.

Banki przez rząd upoważnione, prowadzą również konta nie oszczędnościowe, zwane "current accout" czyli rachunki bieżące. Konta takie używane są przez firmy handlowe i przemysłowe, oraz przez prywatne osoby w celach handlowych. Bardzo wiele wypłat załatwia się czekami, wystawianymi z rachunku bieżącego czy konta oszczędnościowego. Gdy się jest znanym firmie, lub po uzgodnieniu tożsamości można płacić w wielu firmach swoim własnym czekiem wydanym na bank w którym wydający czek ma złożone fundusze.

Jeżeli ktoś chce posłać pieniądze do Europy, można to uczynić za zgodą Foreign Exchange Control Board, czyli urzędu kontrolującego wysyłkę pieniędzy za granicę. Kierownik banku chętnie udzieli wszelkich informacji i dopomoże w wystawieniu przekazu za-

granicznego, który może być łatwo spieniężony przez krewnych czy przyjaciół.

Kanadyjski system monetarny jest łatwo zrozumieć, gdyż podstawą jego jest system dziesiętny.

ROZDZIAŁ XXII.

MIARY.

W Kanadzie nic nie jest tak pomieszane, jak wagi i miary. Do niektórych pomiarów Kanada używa systemu angielskiego, do innych systemu amerykańskiego, a do innych jeszcze systemu metrycznego.

Wagi i miary zatwierdzone przez prawo w Kanadzie, opierają się na brytyjskim imperialnym jardzie (miara długości), na imperialnym funcie (waga) imperialnym buszlu i imperialnym galonie. Buszel równa się w przybliżeniu starej polskiej ćwierci, galon garncowi. Kanada nie używa jednak imperialnej wagi zwanej "hundredweight" (dwudziesta część tony metrycznej), jak również nie używa oprócz nielicznych tylko wypadków imperialnej tony. W Kanadzie używamy wagi po sto funtów, a tona wynosi 2,000 funtów, ten system ważenia jest zaczerpnięty ze Stanów Zjednoczonych.

Do ważenia pomiarów naukowych w laboratoriach, kanadyjscy uczeni używają systemu metrycznego, tak do określenia ciężkości, długości i pojemności. Kanadyjscy aptekarze używają aptecznych wag przy robieniu lekarstw, a jubilerzy używają wagi "troy" do ważenia złota i srebra. Temperatura w Kanadzie jest mierzona według termometru Fahrenheita, chociaż uczeni używają termometrów Celsjusza. Tabela miar i pożytecznych informacji porównawczych, znajduje się na następnej stronicy.

Niektóre instytucje i koleje używają tak zwanego czasu kolejowego, który dzieli się na dwadzieścia cztery godziny, począwszy od zera (północ).

TABELA MIAR I WAG

Długość

12 cali (inches)	— 1 stopie (foot)
3 stopy	— 1 jardowi (jard)
5½ jarda	— 1 prętowi (rod)
320 prętów	— 1 mili (mile)
1 cal	— 2.54 centymetra
1 stopa	— 30.48 centymetra
1 mila	— 1.6 kilometra

Powierzchnia.

144 cali kwadratowych	— 1 stopie kw. (square)
9 stóp kwadratowych	— 1 jardowi kwadrat.
30 1/4 jarda kwadrat.	— 1 rod (pręt) kwadrat.
160 rods kwadratowych	— 1 akr (acre)
1 akr	— .41 hektara

Objętość

1728 cali kub. (cubic inch.)	— 1 stopie kubicznej
27 stóp kubicznych	— 1 jardowi kubicznemu.

Pojemność

2 półkwarty (pints)	— 1 kwarta
4 kwarty (quarts)	— 1 galon (gallon)
2 galony	— 1 pek (peck)
4 peki	— 1 buszel (bushel)
1 kwarta	— 1.14 litra
1 galon	— 4.55 litra
1 buszel (bushel)	— 36.4 litra

Waga.

16 uncji (ounces)	— 1 funt (pound) (lb.)
100 funtów	— 1 setka (hundredweight)
20 cwt.	— 1 tonna (2000 funtów)

ROZDZIAŁ XXIII.

KANADA W EUROPIE.

Jeżeli kto znajduje się w Wielkiej Brytanii, wszelkie informacje o emigracji do Kanady, może otrzymać, pisząc do: Kanadyjskiego Biura Imigracyjnego, 42-46 Weymouth St., London, lub pod adresem: 18 Woodlands Terrace, Glasgow; jak również są takie urzędy w Liverpool i w Belfast. Informacje te można także uzyskać w biurach Ambasady Kanadyjskiej, "The High Commissioners" w Londynie, (Canada House) i w Dublinie w Irlandii.

Na kontynencie Europy, znajdują się regularne urzędy imigracyjne w Paryżu,, w Brukseli, w Hadze i w Rzymie. Kanadyjskie misje są w Oslo, Sztokholmie, Kopenhadze, Moskwie, Pradze, Brnie, Lizbonie i w Atenach, jak również Kanadyjska Misja Imigracyjna urzęduje w Karlsruhe w Niemczech, która może podać potrzebne rady w sprawach imigracyjnych.

Urzędnicy kanadyjscy w wyżej wymienionych miejscowościach, z chęcią udzielą wszelkich informacji czy to ustnie, gdy się kto uda do nich, lub też korespondencyjnie.

ROZDZIAŁ XXIV.

JAK ZOSTAĆ OBYWATELEM KANADY.

Niezawodnie każdy z was zechce zostać obywatelem Kanady, tak prędko, jak będzie to możliwem. Wszelkich informacji, jak się do tego przygotować, może udzielić Ministerstwo Oświaty "Department of Education" każdej prowincji, lub też można pisać wprost do Canadian Citizenship Branch, Department of the Secretary of State, Ottawa "Oddział Obywatelski w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych."

Przy staraniu się o obywatelstwo, załatwić trzeba następujące formalności:

Pierwsze jest złożenie deklaracji zwanej "Declaration of Intention". W tej deklaracji zgłasza się chęć zostania obywatelem Kanady. Każda osoba, przekroczywszy osiemnasty rok życia, może taką deklarację złożyć kiedykolwiek po przybyciu do Kanady. Deklarację składa się w urzędzie sądowym (Clerk of the Court) w okręgu zamieszkania aplikanta.

Następnie należy złożyć petycję o obywatelstwo w tymże sądzie, po upływie pięciu lat zamieszkania w Kanadzie. Nazywa się to "Petition for Citizenship". Przez okres między złożeniem "Deklaracji" i "Petycji" o obywatelstwo, należy studiować historię Kanady, sposób życia i t. p., gdyż trzeba będzie dowieść, że się jest przygotowanym do przyjęcia obowiązków obywatelskich. Jeżeli który aplikant nie nauczył się któregoś oficjalnego języka

kanadyjskiego, (angielski lub francuski), winien to uczynić bezwłocznie.

Potem trzeba się stawić przed sądem na egzamin. Przewodniczący sędzia stawia pytania, aby przekonać się, czy aplikant posiada dostateczne kwalifikacje. Jeżeli aplikant przejdzie egzamin, znajomość języka i spraw obywatelskich, ustalonych regulaminem Ministerstwa Oświaty w danej prowincji, sędzia może przyjąć takie świadectwo jako dowód, że aplikant jest już egzaminowany. Każdy jednak musi, stając przed sądem zadowolić sędziego, że jest osobą dobrego charakteru. Sędzia następnie przesyła swoją decyzję do urzędu Sekretarza Stanu w Ottawie. Jeżeli decyzja jest przychylna, Departament ten wyda świadectwo obywatelstwa, przesyłając takowe do urzędu sądowego, gdzie aplikant zamieszkuje.

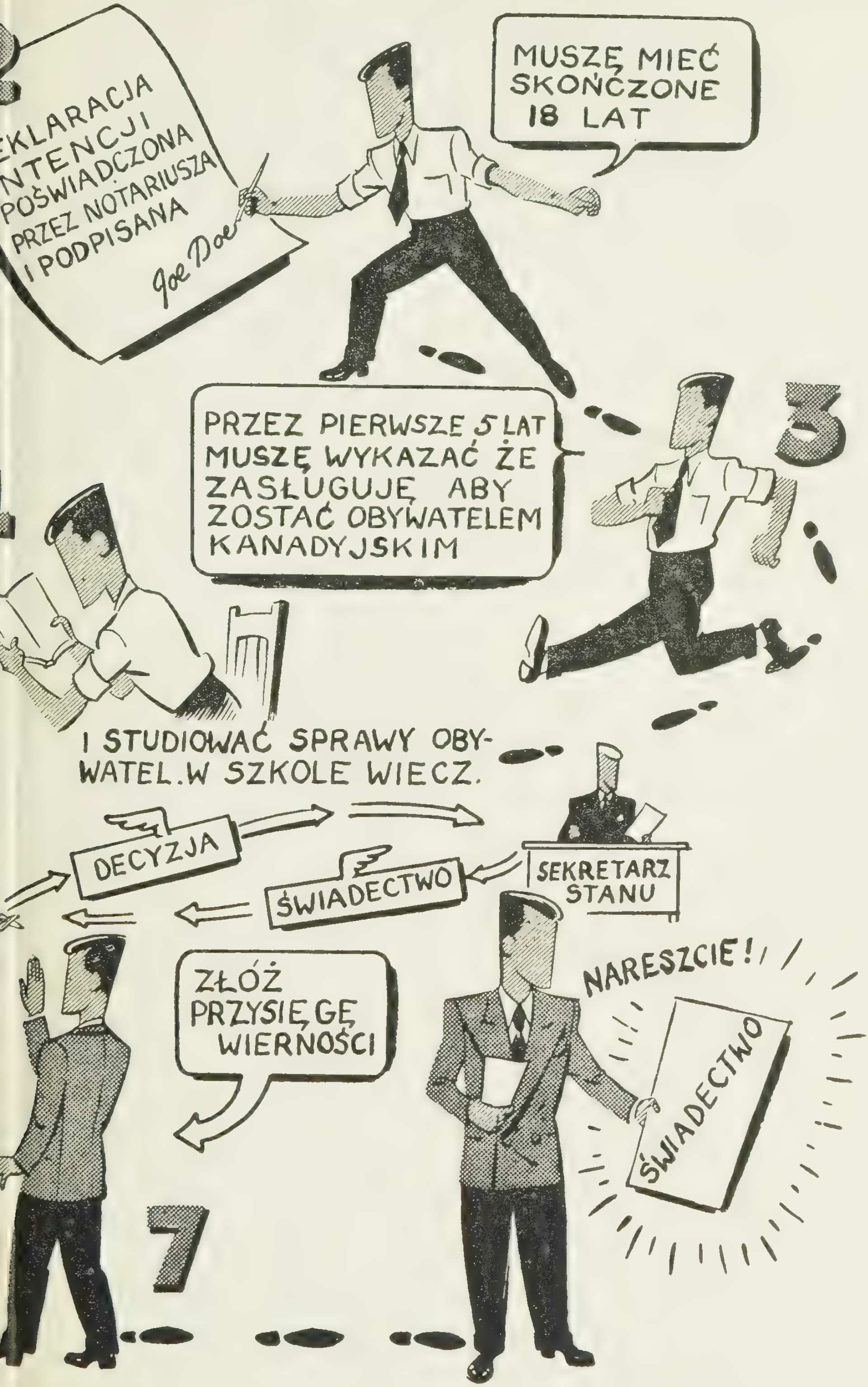
Czwartym krokiem jest stawienie się jeszcze raz przed sędzią i złożenie przysięgi wierności (Oath of Allegiance) Jego Królewskiej Mości. Jednocześnie składa się deklarację zrzeczenia się poprzedniego obywatelstwa. Po tym świadectwo obywatelstwa jest wręczone przez urzędnika sądowego i aplikant staje się obywatelem Kanady z wszystkimi przywilejami obywatelskimi. Równocześnie przyjmuje na siebie obowiązki obywatelskie.

Gdy brytyjski poddany przyjmuje obywatelstwo kanadyjskie, nie traci on swego obywatelstwa brytyjskiego.

JAK ZOSTAĆ OBYW

TELEM KANADY

KSIĄŻKI O KANADZIE.

Najlepszym sposobem zaznajomienia się z życiem w Kanadzie, jest czytanie lokalnych pism. Gdy się zna już język angielski lub francuski, czytanie gazet nie sprawi żadnej trudności. Jeżeli nie ma się znajomości któregoś z tych języków, czytanie gazety będzie wielką pomocą w nauce i przyswajaniu sobie zwykle używanych słów i zdań.

Są dwa pożyteczne wydawnictwa w Kanadzie, które mogą być bardzo korzystne dla tego, kto chce poznać dane statystyczne. "The Canada Year Book" (Rocznik Statystyczny Kanady), oraz "Canada 1948", są one wydawane przez Dominialne Biuro Statystyczne (Dominion Bureau of Statistics) w Ottawie i można je zamawiać z tego źródła. Są to oficjalne wydawnictwa i dlatego są kompletnie autorytatywne. "The Year Book" kosztuje $2.00 a "Canada 1948" można nabyć w cenie 25 centów. Obydwie te książki można znaleźć we wszystkich publicznych bibliotekach.

Książka "Canadian Democracy in Action" (Kanadyjska Demokracja w Akcji), napisana przez George W. Brown, wydana przez J. M. Dent and Son, Toronto, kosztuje 60 centów. Książka ta o systemie rządów w Kanadzie, opracowana dla szkół, napisana jest łatwym i zwięzłym stylem.

Książka p. t. "The Unknown Country; Canada and Her People" (Nieznany Kraj; Kanada i Jej Ludność), napisana przez Bruce Hutchison, wydana przez Longmans, Green & Co., Toronto, kosztuje $4.50. Książka ta opisuje życie w różnych częściach

Kanady, omawia nastawienie i charakterystyczne cechy Kanadyjczyków.

Książka p. t. "Building the Canadian Nation" (Budowa Kanadyjskiego Narodu), przez George W. Brown, wydawnictwa J. M. Dent & Son, Toronto, sprzedawana jest po cenie $2.25. Jest to dzieło napisane w łatwym języku, traktuje o generalnej historii Kanady i jest bardzo dobrą pierwszą książką na ten temat.

Książka p. t. "Dominion of the North" (Dominium Północy), napisana przez Donald G. Creighton, wydawnictwa Thomas Allen, Toronto, sprzedawana jest po $3.50.

"Colony to Nation; A History of Canada" (Od Kolonii do Narodu; Historia Kanady), napisana przez A.R.M. Lower, wydawnictwa Longmans, Green & Co., Toronto, sprzedawana jest po $5.00.

"Canada; A Political and Social History" (Kanada; Polityczna i Socjalna Historia) przez Edgar W. McInnis, wydana przez Clarke, Irwin & Co., Toronto, sprzedawana jest po cenie $6.50.

Te ostatnie trzy książki są polecane dla tych, którzy chcieliby czytać więcej o Kanadzie i poznać dokładnie historię kanadyjską. Można te książki znaleźć w większych publicznych bibliotekach.

Książka p. t. "Pocketful of Canada", czyli w dosłownym tłumaczeniu "Pełna kieszeń Kanady", zredagowana przez John D. Robins, wydana przez Wm. Collins Sons & Co.,, Toronto, dla Rady Obywatelstwa Kanadyjskiego (Canadian Citizenship Council), sprzedawana po cenie $3.00. Również są wydania po 25 centów, które można zamawiać od Curtis Distributing Co., 66 Portland St. Toronto. Jest

to zbiór poezji i prozy kanadyjskiej, który wiernie odzwierciadla ducha narodu kanadyjskiego.

Jest wiele książek o Kanadzie — książki opowiedzą wam o jej historii, o jej społeczeństwie, geografii i ekonomii. Poproście w najbliższej publicznej bibliotece, o pokazanie wam tych książek i o pomoc w odpowiednim ich wyborze.

STOWARZYSZENIA I ORGANIZACJE.

Prawie w każdym osiedlu są towarzystwa i organizacje, które interesują się nowo przybyłymi do Kanady. Zapewne w niedalekiej przyszłości będziecie mieć styczność z tymi organizacjami. Poniżej podajemy listę tych niektórych organizacji i adresy ich głównych biur, które mogą być wam przydatne.

Canadian Arts Council,
Kanadyjska Rada Umiejętności.
Secretary, Clude E. Lewis,
517 Wellington St. W.,
Toronto, Ontario.

Canadian Association for Adult Education,
Kanadyjskie Stowarzyszenie Oświaty dla Dorosłych.
340 Jarvis Street,
Toronto, Ontario

Canadian Citizenship Branch,
Wydział Obywatelski Min. Spraw Wewnętrznych.
Department of the Secretary of State,
Ottawa, Ontario.

Canadian Citizenship Council,
Rada Obywatelswa Kanadyjskiego.
46 Elgin St.,
Ottawa, Ontario.

Canadian Jewish Congress,
Kongres Żydowski w Kanadzie.
2025 University St.,
Montreal, Quebec.

The Canadian Legion of the British Empire
Legion Kanadyjski, Organizacja Weteranów.
Service League,
75 Sparks St.,
Ottawa, Ontario.

Canadian Library Association,
Kanadyjskie Towarzystwo Biblioteczne.
46 Elgin St.,
Ottawa, Ontario.

Canadian National Committee on Refugees,
Narodowy Kanadyjski Komitet Pomocy dla Uchodźców.
220 Queen St. West,
Toronto, Ont.

Canadian Red Cross Society,
Kanadyjski Czerwony Krzyż.
95 Wellesley Street,
Toronto, Ontario.

Catholic Women's League of Canada,
Zrzeszenie Katolickich Kobiet w Kanadzie.
311 Drummond Building,
Montreal, Quebec.

Departments of Education,
Ministerstwo Oświaty.
Capital City in each province.

Imperial Order Daughters of the Empire,
Imperialne Zrzeszenie Córek Brytyjskiego Imperium.
182 Lowther Ave.,
Toronto, Ontario.

National Council of Women of Canada,
Narodowa Rada Kobiet Kanadyjskich.
Corresponding Secretary — Mrs. G. D. Finlayson,
204 Plaza Building,
Ottawa, Ontario.

Young Men's Christian Association,
Zrzeszenie Młodych Mężczyzn Chrześcijańskich, YMCA.
National Council,
21 Dundas Square,
Toronto, Ontario.

Young Men's and Young Women's Hebrew Association,
Stowarzyszenie Młodych żydów.
15 Brunswick Ave.
Toronto, Ontario.

Young Women's Christian Association
Zrzeszenie Kobiet Chrześcijańskich, YWCA.
National Council,
571 Jarvis St.,
Toronto, Ontario.

ADRESY NAJWIĘKSZYCH INSTYTUCJI POLONII

The Canadian Polish Congress,
Kongres Polonii Kanadyjskiej.
156 Yonge Street,
305 Kent Building,
Toronto 1, Ontario.

Associated Poles of Canada,
Stowarzyszenie Polaków w Kanadzie.
Regina, Saskatchewan.

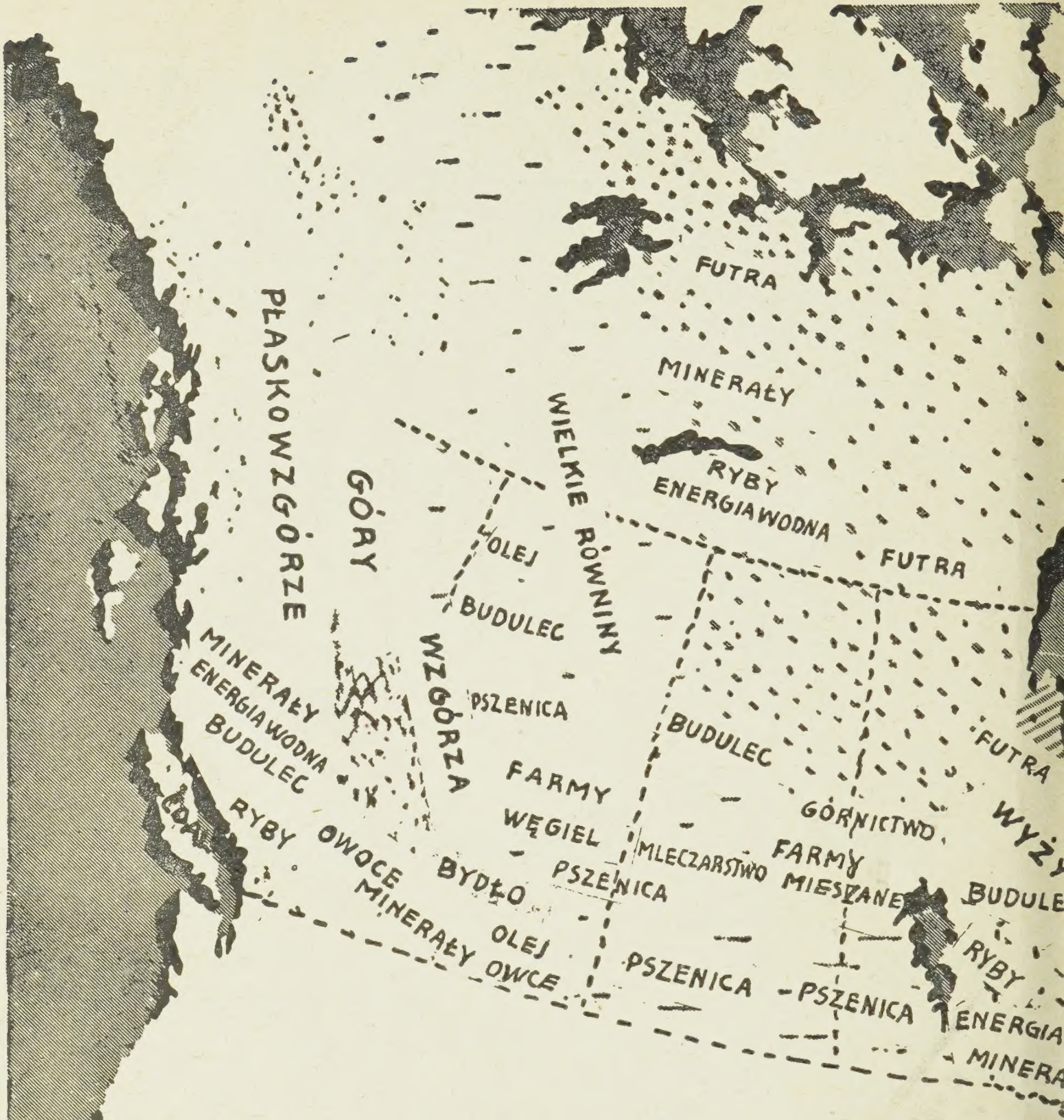
United Polish Relief Fund,
Zjednoczony Polski Komitet Ratunkowy.
28½ Adelaide St. E.,
Toronto, Ontario.

ADRESY PISM POLSKICH W KANADZIE.

Gazeta Polska,
619 McDermot Ave.
Winnipeg, Manitoba.

Czas,
848 Main Street,
Winnipeg, Manitoba.

Związkowiec,
700 Queen St. W.
Toronto, Ontario.

Kanada jest olbrzymim krajem z wieloma strefami geograficznymi. Każdy nowoprzybyły może wybrać sobie dzielnicę, która najbardziej mu odpowiada i w której najlepiej wykorzystać może swe zdolności i zainteresowania.

KANADA = Rejony i Zasoby